

Törzsanyag 6. O. TORZS/HATODIK - Tor61a198

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [..\Tartalomjegyzék.doc - Törzsanyag 6.](#))

A hatodikos tanmeneteket az ötödikes év tapasztalatai alapján tervezem. Van olyan osztály, ahol ötödikben egyáltalán nem érintettük még a látvány utáni rajzokat, és van ahol túl vagyunk a forgás és szögletes testeken, esetleg már precíz perspektív tanulmányokat is rajzolt néhány gyerek.¹ Itt egy-két bevezető óra után (látvány utáni tanulmány hengerekről, üvegekről) jön a kompozíciós sorozat.

Van olyan osztály ahol jóízű műhelymunka folyik, szinte teljesen egyéni utakon járnak a gyerekek, más osztályokban csak szigorúan frontális óravezetéssel lehet boldogulni. (A szigorú kifejezést itt didaktikai értelemben használom, egyébként inkább a műhely jellegű órákon van szükség szigorra. A nehezen fegyelmezhető, gyenge képességű osztályokban, a frontális vezetés, a sok egyéni korrektúra, a látvány utáni vagy a technikai tanulmányok mellett könnyebben kibontakozó beszélgetések általában meghitt hangulatot eredményeznek. Lásd: alapelvek?)

A nyári szünetet ugyan mindenütt figyelembe vesszük, szükség van egy kis rávezetésre, de a látvány utáni tanulmányok tartalma, nehézségi foka osztályonként és gyermekenként egészen különböző lehet.

A legtöbb osztályban ötödik végére túljutottunk az alapvető technikai nehézségeken, a gyerekek többsége ismét ki tudja magát fejezni rajban. Már az ötödikes év végén egyre erősebb a látvány utáni rajzolás igénye. Általában hatodikban tartom meg az első olyan órákat, ahol frontálisan haladunk egy modell megrajzolásakor, és a fő feladat a tér síkbeli leképzése. A gyerekek egy része viszont még mindig éretlen a pontos látvány utáni rajzhoz, tehát - már csak a látvány utáni rajzolás megszerettetése érdekében is - biztosítanom kell a visszaút kikapuit a fantáziamunkához.

Hatodikban a jobb rajzolóknál elkezdődik a gyermekrajz elhalása. Realisztikus korszakukba érve könnyen elszürkülnek. A látvány utáni rajzokkal egyidőben fenn kell tartuk az epikus, a komponáló, illetve a fantázia tevékenységet is.

¹ A művészeti iskolában pedig akár már másodikban is megpróbálkozunk vele egy „fényképrajzolás” játék keretei között. Ágakat rajzolunk, vagy kis papírsíkokat.

A látvány utáni rajz vonalai AF 19

Cél: Rávezetés a fokozatosan erősödő, lendületes vonalkötegekkel történő vázolásra.

Bátortalan, nehézkes osztályoknak lépésről- lépésre diktálom a rajzolás menetét, játékokkal vegyítve. A jó osztályokban kis bemutató után a gyerekek csoportmunkában maguk jönnek rá a helyes vonalkezelés lényegére. Ha ötödikben, nagyon jó képességű, vagy alsóban jól vezetett osztállyal elkezdjük a látvány utáni tanulmányokat, esetleg néhány perces rávezető gyakorlat után rögtön a síklapok, vagy a pont helyzete (gombostű) térben és síkon, majd a papírsík rajza következhet. A gyengén motivált osztályokban különböző vonalképző eszközök használatával lehet érdekesebbé tenni a feladatot. Itt ajánlatos durva papírra, vastag krétával, zsírkkrétával dolgoztatni, nagyobb méretben.

Előkészítés: Diasor, sálak bekészítése, nagy csomagolópapír felrajzszögezése a rajzófalra. **Az óra leírása**

+ Az ötödikes év értékelése.

+ Az új tanév előzetes bemutatása. / 6. o. dia sorozat /

A mai órán elkezdjük az elmélyültebb látvány utáni tanulmányokat. Ez eleinte néhány gyereknek nehezen fog menni. De ha figyelmesen dolgoznak, hamar behozhatják a jobb rajzkészségű gyerekek előnyét. Néha sajnos meg is fordul a sorrend, mert a jó készségű tanuló, bízva adottságaiban, figyelmetlenül követi az órát, és szép lassan kicsúszik a lába alól a talaj.

+A változat /Tanulmányszerű/

1.
tan
Ha
a k
/D
XI
A
Az
A
M
tör
vo
A
be
Az
ke
raj
Ha
vit
eg

Burne-Jones: A bujdosó pohár c. rajzán is megfigyelhetjük ugyanezt.

próbálják meggyőzni egymást.

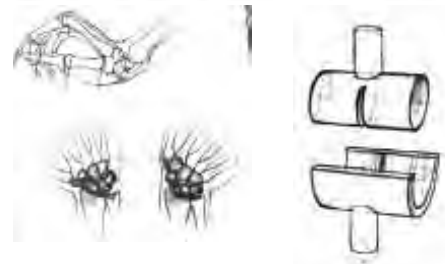
A helyes vázoló vonalak tehát halványból fokozatosan erősödnek, lendületesek, végigfutnak, és kötegeket alkotnak.

A rossz vonalak bevésettek, bizonytalanok, magányosak és szálkázva rajzoltak.

Ahhoz, hogy lendületes vonalkötegeket tudjunk rajzolni, a vállunkból kell indítanunk a rajzoló mozgást. Nézzük végig a kéz ízületeinek a mozgását! Fogjuk meg bal kezünkkel /bal kezesek a jobbal/ a csuklónkat, majd próbáljuk meg körbe forgatni a jobbkezünket. Érezzük, hogy a csuklónk darabosan forog. A csukló szép finoman tud előre- hátra mozogni, vagy oldalirányba, de ha ezt a két mozgást összekötjük, döccen egyet.

Ha vállból forgatjuk a karunkat, nem érzünk ilyen döccenőt. A vállunk gömbízület, amely minden irányban szabadon mozdul el. A csuklónk nyeregízület. Ez csak egy irányban tud folyamatos mozgást biztosítani.

Lendületes vonalkötegeket akkor tudunk húzni, ha vállból indítjuk a mozgást. Így persze fárasztóbb, nem lehet lekönyökölni a papírra. /Eleinte a kezünk éle csúszhat a papíron. Ez a vállakat is tehermentesíti./

Próbálgassuk ki az összes ízületünket. Rajzoljunk finoman erősödő, végighúzott, lendületes vonalkötegeket, köröket, ellipsziseket úgy hogy csak az ujjaink mozognak. Szorítsuk le másik kezünkkel a csuklónkat! Így csak kicsi formákat tudunk rajzolni.

Most az alkarunkat szorítsuk le, és csuklóból rajzoljunk. Az eredmény: kissé darabos, illetve jellegzetes, ívelődő vonalak, krumpli alakú körök.

Most szorítsuk felkarunkat testünkhöz. Már a könyökünk is mozog. Így már csak a hosszabb vonalak lesznek darabosak, ívelődnek félkörben, a köreink továbbra is krumplik.

Ahhoz hogy szépen tudjunk rajzolni, a vállunk és könyökünk összehangolt munkája szükséges. Képzeld el, hogy be van gipszelve a csuklónk. Így végre szép köröket és korrekt egyeneseket húzhatunk.

Rajzoljunk tele egy lapot vállból húzott, fokozatosan erősödő, lendületes, végighúzott vonalkötegekkel! Fogja meg mindenki a ceruzáját!

Kétféle alapfogás van. Az egyszerűbb, ha úgy fogjuk három ujjunk közé a ceruzát, mintha íránk vele. A bizonytalanabbaknak mindenképp ez ajánlott. Mások öt ujjal fogják a ceruzát. A hüvelykujj ellenfog a másik négy ujjnak. Így főleg nagyobb rajzokat célszerű rajzolni.

Rajzoljunk a lap fölé, a levegőbe köröket, egyeneseket! Fokozatosan engedjük rá a ceruzánkat a lapra, rajzoljuk egyre erősebbre a vonalakat!

Egy másik módszer szerint a kezem (vagy a másik fogásnemenél a kisujj, gyűrűsujj körme) a papíron csúszik, de a ceruza hegye még nem ér le. Rajzolás közben fokozatosan engedem rá a papírra. Így könnyebb rajzolni, de a puha ceruzát elmaszatoljuk. Jobb minél hamarabb átszokni a levegőben tartott kézre. Eleinte ugyan fárasztó, de hamar bele lehet jönni.

Ezeket az első rajzokat esetleg bekötött szemmel is el lehet készíttetni, így a bizonytalanabbak is jobban el merik engedni magukat. Végignézem a rajzokat, a merev vonalkezelést korrigálom. Egyéni korrekció: Ne szálkázz! Húzd végig bátran, lendületesen. Megfogom a kezeket, finoman gyorsítom a mozgást, elemelem a papírtól a nehézkes csuklókat, letapadó könyököket.

+B változat. /Élményszerűbb, kísérletező./

A Barcsay rajz elemzése után:

+Láttuk hogy a mester lendületes, végighúzott, fokozatosan erősödő vonalkötegekkel dolgozott. Ha megnézzük a kéz ízületeit, látjuk hogy az ujjak, a csukló, a könyök és a vállizület az, ami részt vesz a rajzoló mozgás kialakításában. Ezek közül némelyik segíti, más pedig gátolja a könnyed rajzolást. Van olyan ízület, amelynek mozognia kell rajzoláskor, és van olyan, amelynek merevnek kell maradnia. Alakítsatok 2+4 fős csoportokat, és próbálgassátok a lendületes, végighúzott, fokozatosan erősödő vonalkötegek rajzolását. Figyeljétek meg hogyan viselkednek az ízületek, végül határozzátok meg, mely ízületek munkája szükséges a rajzoláshoz, és melyek maradjanak merevek!

Ezután vita következik, minden csoport próbálja megvédeni álláspontját. Megbeszéljük, milyen hatást keltenek a különböző módon rajzolt vonalkötegek.

Vegyetek elő egy új lapot, most egy kis játék következik. A padoszomszédok / barátok/ közösen fognak rajzolni. Kössétek be szomszédotok szemét, adjátok kezébe a ceruzát! Fogjátok meg a csuklóját! Én a táblára felrajzolok valamit, próbáljátok megrajzoltatni velem! Nem szólalhattok meg, csak a kezét vezethetitek. A feladat: könnyed, lendületes vonalakkal dolgozni. Vigyázzatok, nagyon könnyű visszaesni a merev, bevésott rajzolásba. /Körök, ellipszisek, félkörök, egyenesek, stb./ Szerepcserével ugyanez, majd valamilyen ábrázoló jellegű motívum következhet. /KF 54 /

Most egy új lapra egy kis vizsga jön. Mindenki rajzol egy új kompozíciót, különböző erősségű körökből, ellipszisekből. Aki átmegy a vizsgán belekezd valamilyen új feladatba, aki nem, új kompozíciót rajzol.

Az új feladat: játék a vonalakkal.

+Tematikus rajz vonalak témára

Készíthetsz egy rajzot, ami valami olyan témáról szól, ahol sok a kör, ellipszis, négyszög, egyenes, vagy ívelt vonal. /Építkezés, raktár, stb./

Látvány utáni rajz

A rajzteremben is kereshetsz témát.

+ Ösvény

Rajzolhatsz egy ösvényt, ami szabálytalan kövekből van kirakva, meghúzhatjuk a szélét jelző vonalakat is. Persze az ösvényen lehetnek tárgyak, növények, mindenféle dolgok, vagy egy esemény nyomai is. Ekkor a nézőnek kell majd kitalálni, mi történhetett?

Lásd [..\\KIEG\HATOD\Kieg6198.doc - ösvény](#)

Vonalak a fán.

Jó téma a fára kapaszkodó liánok sűrűje. / KF 55/

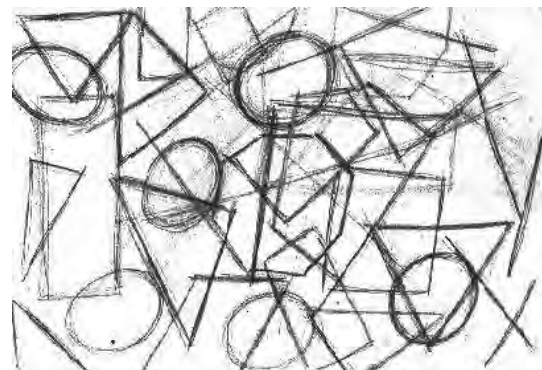
Korábbi munka befejezése

Ki lehet színezni valamilyen korábban készült vonalkompozíciót is.

Szabad rajz

Végül teljesen szabadon is készíthetsz egy képet, a vonalak témájára. /Képed lehet figuratív vagy nonfiguratív. /

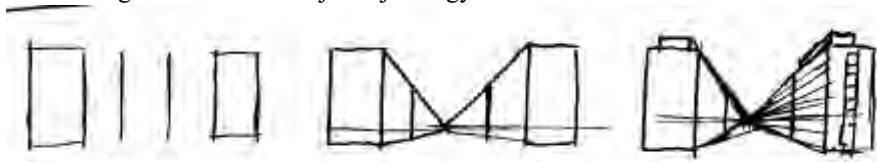
A rajzolás során használhatsz fokozatosan erősödő vonalkötegeket, vagy egyes vonalakat is.

C változat /Jól rajzolók részére, házak rajzával zárva. /

Realisztikus érdeklődésű osztállyal a vonalas tanulmányok után kimehetünk a lakótelep épülettömegét rajzolni. fegyelmzett osztályoknál külön is kiengedem a korábban jól teljesítő gyerekeket.

Gyors, felületes ismertetéssel kezdem a centrális perspektíváról. Ki fogunk ülni a látvány elé.

Mivel a földön ülünk, valami ilyesmit látunk. Ezt látnánk szemből a negyedik emeletről. Ezt pedig a tizedikről. Minél magasabbról nézünk valamit, annál többet látunk a földből.

A tőlünk távolodó vonalak pedig a szemmagasságunkban találkoznak. Ha egy vasúti sín mellett megállunk, ezt látjuk. /táblai rajz/

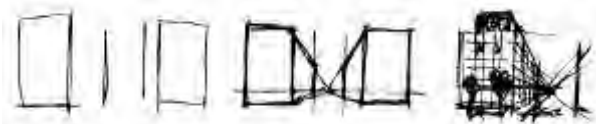
Aki pontosan szeretné megrajzolni a látványt, a következő sorrendet kell betartsa: Először felteszi a szembenező falak fő tömegeit, meghatározza az oldallapok vastagságát. Megkeresi a főtípust, bevezeti a távolodó oldaléleket, majd kidolgozza a részleteket.

Akinek ez nehéz, rajzolja meg külön-külön az egyes házakat.

A lényeg a vonalkezelés fejlesztése, hogy a látvány előtt se essetek vissza a görcsös egyvonalazáshoz.

Ha kész a tömegvázlat, lehet tónusozni, vonalkázással vagy satírozással, de vonalvázlatként is tovább lehet fejleszteni a rajzot. Az erkélyek, ablakok vonalait érdemes összerendezni. Aki belezavarodik, az fejlesszen a képből egy kompozíciót!

Készíthettek tehát: / Táblára került az aláhúzott szöveg, egy-egy kis vázlattal/

+ Pontos vonalvázlatot, a középponti perspektíva szabályai szerint.

+ Vonalvázlatot, az egyes épületek összerendezése nélkül.

+ Tónusos tömegvázlatot a térbeliség jelzése nélkül.

+ Nonfiguratív kompozíciót

D változat / Rövid, közvetlen betanítás/

Az +A változatban bemutatott tanári magyarázat, táblai bemutató rajz után nem kezdjük el az ízületek vizsgálatát. Helyette:

Ragasszuk fel, vagy rajzszögezzük le a rajzlapot. A ceruzát kétféleképp foghatom. (Bemutatom) Mindenki úgy fogja majd, ahogy neki kényelmesebb. Ezután nyitott vagy, kicsit bizonytalanabb osztályokban - csukott szemmel látunk munkához.

Hunyja le mindenki a szemét. (Esetleg mindenki beköti a szemét.) Erre azért van szükség, hogy ne a rajz végeredményére figyeljünk, hanem magára a rajzoló mozgásra. (Mint amikor a fociban a szabályos teljes csüddel történő rúgást tanítjuk. Nem az a fontos, hogy a kapu sarkába lőjj, hanem hogy pontosan a kijelölt pontokon érintkezzék a labda és a lábfejed. A célzás majd csak ezután jön.) Tegye le a kezét a rajzlapra, rajzolgasson rá kis köröket, úgy, hogy csak a csuklója, az ujjai mozognak. Többször is végigmegyünk ugyanazon a körön. Vonalkötegekkel dolgozunk. Érezzük, hogy kissé darabos a mozgás. Most mozoghat az egész alkarunk. A könyökünket megtámasztjuk az asztalon. Rajzoljunk a körökre egyeneseket is. Az egyeneseknél Most úgy fogunk rajzolni, hogy a csuklónk merev, nem mozdul, a könyökünk épp hogy csak éri a padot, a rajzoló mozgást a vállízület szabályozza, a könyök csak utánaenged.

Ez már majdnem jó rajzoló mozgás. Már csak azt kell megtanulni, hogy nagyon halvány vonalakkal kezdjük a rajzolást. Először épp csak érintem a papírt a ceruza hegyével.

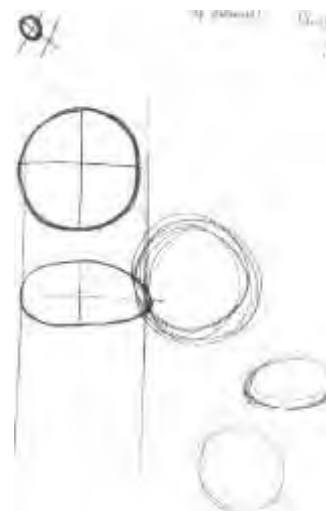
Nyissuk ki a szemünket, vagy vegyük le a kendőt, és próbáljuk meg nyitott szemmel is ugyanezt. A jelszó: bátorság. Ne lassuljon le a kézmozgások, ne próbáljatok szálkázni! Nem baj, ha túl széles a vonalköteg. Ha ívelődnek az egyenseid, nem engedsz utána vállból. Könyökből rajzolsz. Másik jellemző hiba, a túl széles ösvény.

Technikák: Ceruza / Esetleg: grafitrúd, kréták, különböző vonalképző eszközök/ Durva felületű papírok

Szemléltetés: Dia, csontváz kéz, vagy röntgenképek, ízületek rajza. A látvány utáni rajz vonalai c. falitábla.

Várható nehézségek

A gátlásos gyerekek nagyon nehezen merik elengedni magukat. Görcsösen ragaszkodnak első vonalnyomaikhoz. A tematikus vagy modell utáni rajznál rögtön visszaesnek, még hetek múlva is. Nekik még a gömb rajzoláskor is szükségük van a "bemelegítő" rajzra. Gyakran tapasztaljuk, hogy épp azok a kis "égetnivaló zsványok" képtelenek elengedni magukat, akik látszólag a legnagyobb önbizalommal rendelkeznek. Ilyenkor láthatjuk, mennyi szorongás, félelem lapul a nagyhangúság felszíne alatt. Általában sikeres óra, a gyerekek vonalkezelése látványosan javul, de ez a gyors javulás többnyire látszólagos, az első látvány utáni tanulmánynál sokan visszaesnek.

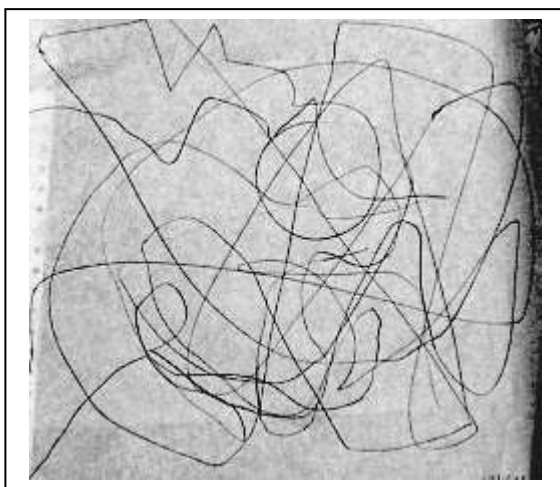
Várható eredmény, néhány elkészült munka

E változat / Gyors sikerélményt kínáló

Ma néhány kis rávezető gyakorlatot végzünk, amelyek azonban nagyon szép műalkotásokat eredményeznek majd, feltéve, hogy tényleg akartok teljesíteni, elhiszitek, hogy amit csinálunk, az értelmes dolog és lesz bátorságotok az ösztöneitekre hagyatkozni, engedni, hogy azok vezessék a kezeteiket. Ha egy zajló folyó fölött kell átmennem egy olyan pallón, amin, ha a földre lenne fektetve, könnyedén végiggyalogolnék, nem szabad magam alá nézmem, mert akkor beleszédülök a rohanó vízbe. Ki kell nézmem egy biztos pontot magam előtt, ha át akarok jutni. Ugyanígy ennél a gyakorlatnál sem szabad görcsösen figyelned a kezedet, el kell tudni engedni magad.

A gyakorlat célja, a megfelelő mozgássebesség megtalálása, ahol már lendületesen rajzolsz, de még nem kapkodod el. Majd, ha elkezdjük a gyakorlatot – de csak akkor, most még nem – mindenki megfogja a ceruzáját, mintha írna. Ráteszi a kezét a papírra, majd rajzoló mozgásokat végez, vezeti a kezét ide-oda, ívelt, egyenes, szabályos, szabálytalan, azaz mindenféle karakterű vonalakon, mindenféle formákat rajzolgat a papír fölé. Majd lassan egyre közelebb engedi a ceruza hegyét, míg hozzá nem ér, lehetőleg, halvány vonalnyomot hagy. Majd egyre erősebben nyomja, a vonalak egyre vastagabbak, aztán megint egyre halványabban, majd megint egyre erősebben.

Összefoglalva: nonfiguratív, azaz nem ábrázoló jellegű vonalrajzot készítünk, a ceruza hegyének felemelése nélkül (Miután egyszer hozzáértünk, már ne emeljük fel) fokozatosan erősödő – elhalványodó – megint erősödő vonalaktól, és mindezt csukott szemmel. Van rá mintegy két percünk.

Majd ugyanezt megcsináljuk ábrázoló jellegű formákkal is. Persze a versenytű csak nagyjából lesz az, a háznak ferdék lesznek a falai, játékos, kissé humoros firkarajzok készülnek, de nem szándékos firák, csak a módszerekből következően lesznek azok. A fő cél megint a vonalerősség változtatása, az ábrázoló jelleg csak kiegészítő szempont. A jobb rajzoló, bátrabbak már nyitott szemmel is rajzolhatnak.

Végül ecsettel is megtesszük ugyanezt. Az ecsetet persze muszáj lesz felemelnünk, hisz ki fog fogyni belőle a festék, de folytassuk ugyanott, ahol abbahagytuk. (Az ecsetrajz lehet figuratív és nonfiguratív is, vagy egymás után mindkettő.

Aki elkészült, elkezdheti kifestegetni itt-ott a vonalközöket.

Ezek után jöhet a fokozatosan erősödő... stb. vonalak rajza, valamelyik fentebbi módszer szerint.

Végül rajzolunk néhány vonalat egy kis papírlapra, különböző erősséggel, és elkezdjük finoman „kivezetni” őket.

Technikák: Ceruza /

Esetleg: grafitrúd, kréták, különböző vonalképző eszközök/ Durva felületű papírok

Szemléltetés: Dia, csontváz kéz, vagy röntgenképek, ízületek

rajza. A látvány utáni rajz vonalai c. falitábla.

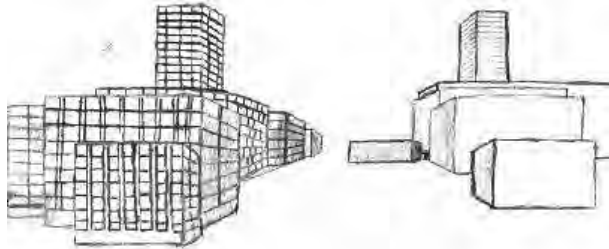
Várható nehézségek

A gátlásos gyerekek nagyon nehezen merik elengedni magukat. Görcsösen ragaszkodnak első vonalnyomaikhoz. A tematikus vagy modell utáni rajznál rögtön visszaesnek, még hetek múlva is. Nekik

még a gömb rajzolásakor is szükségük van a "bemelegítő" rajzra. Gyakran tapasztaljuk, hogy épp azok a kis "égetnivaló zsványok" képtelenek elengedni magukat, akik látszólag a legnagyobb önbizalommal rendelkeznek. Ilyenkor láthatjuk, mennyi szorongás, félelem lapul a nagyhangúság felszíne alatt. Általában sikeres óra, a gyerekek vonalkezelése látványosan javul, de ez a gyors javulás többnyire látszólagos, az első látvány utáni tanulmányánál sokan visszaesnek.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

1 Egy Egy Egy szakkörös munkája. Balázs nyáron a kerékpártúrán már sok épületet rajzolt.

1 Egy átunatkozott félóra eredménye Laci jó képességű gyerek volt, később magára talált, de itt még munka helyett inkább csak elvult.

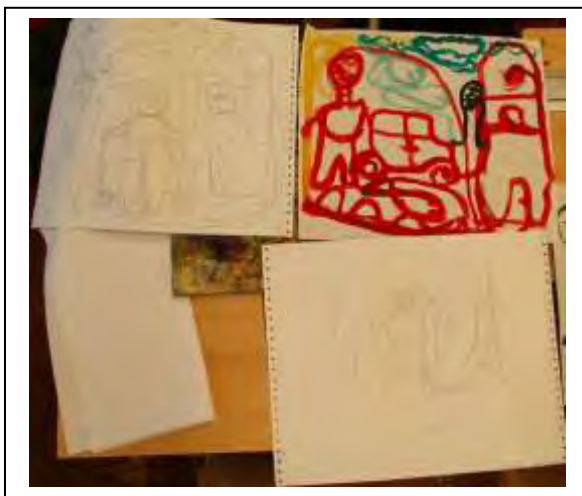
A másik Balázs lassan, nehézkesen ugyan, de végigdolgozta az órát. Az eredmény nem sokban különbözik Laci rajzától.

1 Belső tér rajz

Néhány munka az E változatból

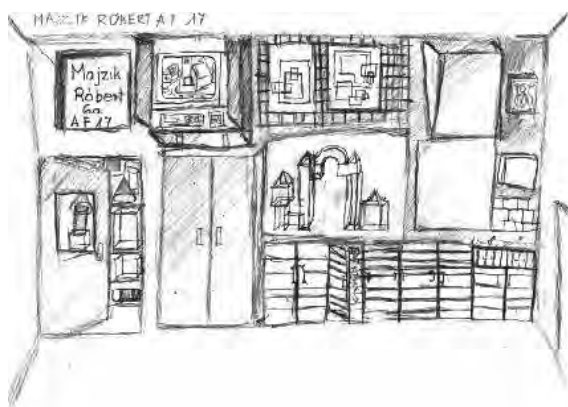

Továbblépési lehetőségek
Haladhatunk tovább a látvány utáni rajzokkal, vagy elvont tanulmányokba

1 Egy Egy Egy szakkörös munkája. Balázs nyáron a kerékpártúrán már sok épületet rajzolt.

1 Egy átunatkozott félóra eredménye Laci jó képességű gyerek volt, később magára talált, de itt még munka helyett inkább csak elvont.

Továbblépési lehetőségek

Haladhatunk tovább a látvány utáni rajzokkal, vagy elvont tanulmányokba kezdhünk. KF 54 55 56 57

2. Ábra Sanyi nem mert épületeket rajzolni

A tónusos rajz AF 20

Cél: A vázolás, ellenőrzés, helyesbítés szokásának kialakítása.

A fokozatosan erősödő vonalkötegekkel történő vázolás alkalmazása látvány utáni rajzon.

Előkészítés: Falitáblák kikészítése.

Az óra leírása

Nagyon nehéz óra következik, mert a gyerekek a térábrázolás egészen különböző szintjein állnak. Van, akinek a feladat semmilyen nehézséget nem okoz, másoknak szinte megoldhatatlan problémát jelent. Ezért olyan modelleket használok, amelyek ugyanazokból az alapformákból indulnak ki, egyre bonyolultabbá válva. Ez nagy segítség a nehezen tájékozódóknak, mert nem egy bonyolult formán kell rögtön eligazodniuk.

A változat Játékos felvezetéssel.

Most körbe kell rajzolnunk a kis lapokat.

Kaptatok néhány lapot. Helyeztük el az alaplapon, a táblán látható

Egyik kezetekkel szorítsátok le a lapokat, másikkal nagyon halványan rajzoljátok körbe a legnagyobb, halványszürke lapot.

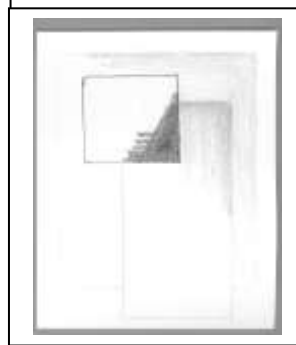
Kaptatok egy ilyen halvány rajzot.

Most ügyesen fogjátok össze a két legfelső lapot, vegyétek ki alóla a szürke lapot, a másik kettőt pedig tegyétek vissza az eredeti helyére. Látni fogjátok, hol fedte el a hosszú, aransárga lap az alsót, mert ott nincs meghúzva a vonal.

Húzzátok ki ügyesen az aransárga lapot, anélkül, hogy elmozdulna...

Először rajzoljátok körül a legfelső lapot, majd a következőt, de csak ott húzzátok meg a vonalat, ahol kilátszik majd a felső lap alól. Végül a legalsó lap következzenek.

Ha ügyesen dolgoztatok, már csak az elmúlt órán tanult vonalkivezetéseket kell megismételni, azaz olyan szürkére tónusozni a lapot, mint a vonal, amivel körberajzoltátok.

Ha valahol túl erős a vonal, rövid úton vezessétek át a papírlap tónusértékébe.

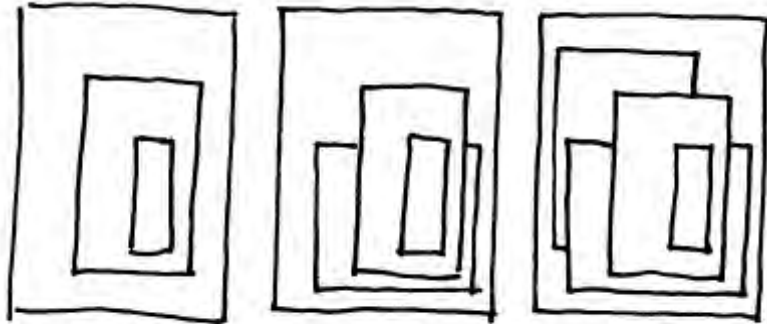
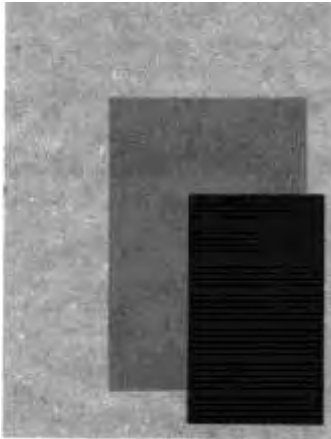
Ezzel kicsit csalunk ugyan, a papír pereme sötétebb

lesz, mint a közepe, de az agyunk úgyis így „látja” amit a szemünk halványabb szürkének jelent számára. A tónusátároknál, a kontraszthatás miatt felerősödik, besötétedik az erősebb tónusú lap.

B változat. Felvezetés nélkül.

A mai órán egyszerű, síkbeli modellekről készítünk rajzokat, a modellek egymás folytatásai, ebből az alapformából indultam ki, és ezt fejlesztettem tovább a középső, majd még tovább az utolsó modellen. /Táblai rajzzal szemléltetek./ Először majd elmagyarázom, mi mindenre figyelek, ha egy ilyen modellt rajzolok, aztán eldöntöd hogy velem tartasz-e, vagy magadban dolgozol.

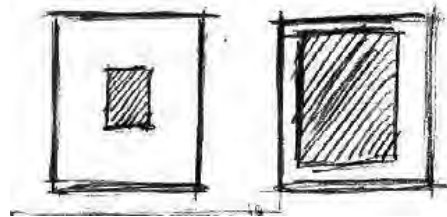
A modellek a tábla fölé vannak kifüggesztve, A/ 1- es méretűek.

Ábra CEgy táblai modellsorozat (A/1-es méret). A három modell egymás továbbfejlesztett változata, így a gyengébb rajzoló először megrajzolhatja az első modellt, majd a következő felé fordulva további részleteket rajzolhat meg.

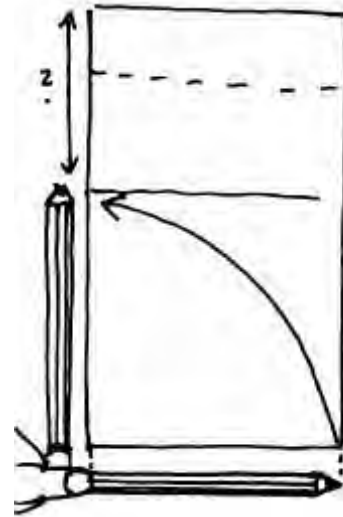
Első feladatom, elhelyezni a lapot magam elé. Mivel a modellem álló, a lapot is így helyezem el.

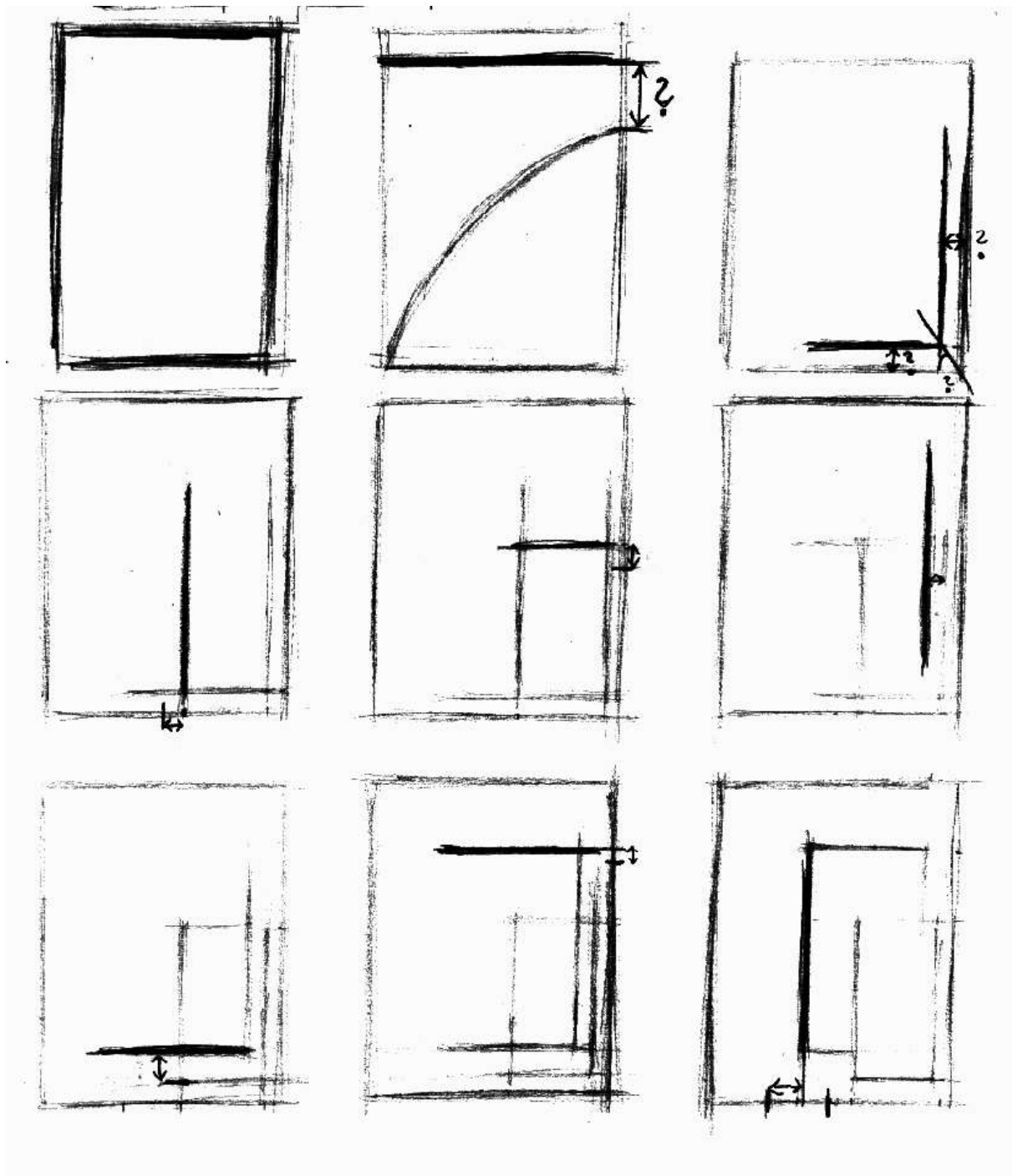
Felhelyezem a háttérlapok tömegét. Ez túlságosan kicsi lett, elvész a lapon. Ez meg kihívza, ha elvitettem az arányokat, nincs hely korrigálni.

Ellenőrzöm az arányokat. Szabad szemmel, vagy a ceruzámmal. A ceruzával úgy ellenőrzök, hogy megfogom a végénél, nyújtott karral magam elé tartom. (Mutatom) Azért kell kinyújtani a karom, hogy ugyanabban a távolságban tartsam végig a ceruzámat. A hegyét a modell egyik alsó sarkához illeszttem, azaz addig mozgatom, míg nem látom pontosan a modell sarkánál, a nagyujjamat pedig úgy csúsztatom a ceruzán, hogy a másik szélét jelölje ki. Most már tudom, milyen szélesnek látom a modellt. Most a modell függőleges széléhez illeszttem a ceruzát, úgy hogy a nagyujjam az alsó sarkát mutassa. Megfigyelem, hogy a ceruzám hegye milyen magasban van az oldalvonalon. Felénél, háromnegyedénél? Vagy ezek között?

Majd ellenőrzöm a rajomat. Ott is ide esik? Ha nem, javítok. Persze egészen pontos arányokat csak hosszas gyakorlás után tudunk rögzíteni.

Ábra DKész az alapformám, elkezdhetem a ráragasztott lapok rajzolását. meg kell becslőnöm milyen messze esik a legnagyobb téglalap az alaplap széleitől. Először megfigyelem a két közelebbi, majd a két távolabbi vonalat. Megrajzolom, ellenőrzöm, majd jöhet a következő lap. Így fejlesztem tovább rajzomat. Mindig megrajzolom az eltakart vonalakat is!

Mielőtt rajzolni kezdenének, készítsetek egy kis bemelegítő rajzot a lap tetejére! /Az elmúlt óraihoz hasonló, fokozatosan erősödő vonalkompozíciót. Ezt mindaddig csináljuk, míg készséggé nem válik. Aki bevésve kezd rajzolni, később is mindig visszakanyarodik ide./ Most döntsetek el, hogy teljesen önállóan dolgoztok, a fázisrajzokat követitek / A táblán kinn van a modell megrajzolása szemléltető tábla./, vagy pedig velem tartotok. A modell megrajzolása lépésenként.

Most elkészítjük ugyanennek a modellnek a tónusos rajzát is. Gyengébb osztályokban először tónuskálát készítünk, erről választjuk ki a lapok tónusértékeit.

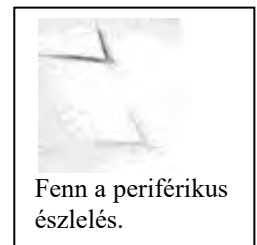
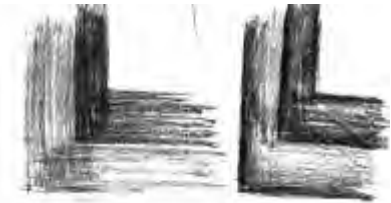
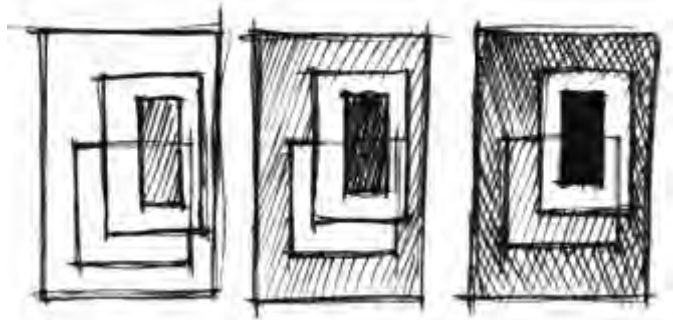
Ábra EVálasszátok ki, melyik kis ablak tónusa hasonlít az egyes lapok tónusához?

Már megismerkedtünk a modell arányaival. Vázoljátok fel újra, egy kisebb lapra /A/5/, de ne erősítetek fel a végleges vonalakat sem. Ha kész a rajz, és túl erős lett, lapjára fordított radírral lehalványíthatjuk.

Lassú, nehézkes osztállyal az eredeti rajzot tónusozzuk, nem halványítjuk le a vonalakat, az erős rajzra tesszük rá a tónusokat.

A tónusozást végezhetjük vonalkázással, vagy sátirozással. Mindkét esetben a fokozatos fejlesztés módszerével éljük. Először keressük meg a legsötétebb lapot, és tegyünk fel egy vonalhálót, de még ne a végleges mélységben, Jöhet a következő lap, majd a legvilágosabb. Aztán újra a legsötétebbre megyünk, fokozatosan érijük el a végleges erősséget, mert ha túlszaladunk, már nem lehet visszahalványítani.

A lapok oldalvonalait el kell tüntetnünk, ne "lógjanak le" a rajzról. Ha egyszerűen csak a két szürke találkozását rajzoljuk meg, csak azt adjuk vissza a képről, amit a szemünk lát. Az agy megfelelő központja a találkozó felületek határvonalát élesebbnek, erősebbnek érzékeli. Ezt úgy adhatjuk vissza, ha finoman "kiengedjük" a vonalat, azaz hosszában mozgatva ceruzánkat finoman átvezetjük a sötétebb tónusú felületbe. A tekintetünk perifériáján másképp (karakteresebben, sablonosabban) érzékeljük a képet, mint a közepén.

Fenn a periférikus észlelés.

Aki elkészült, a következő feladatok közül választhat:

Ha az elmúlt órán félbehagytál valamit, most folytathatod.

Pontok összekötése

Rajzolj egy lapra pontokat, majd kösd össze őket lendületes vonalkötegekkel.

Ívelt és egyenes vonalakkal. Majd fogj egy másik lapot, rajzolj erre is pontokat, és próbáld meg minél többféle összekötési módot találni! Különböző jellegű vonalak, foltok, vagy grafikai felületek / Színesben is dolgozhatsz. KF 58, 59 /

Folyosórajz

Ha jól megnézed legegyszerűbb modellünket, voltaképp egy folyosót ábrázol. / A táblára rajzolom/ Rajzold meg ezt a folyosót, és rajzolj bele valamilyen érdekes, meghökkentő eseményt, modellt, vagy berendezést! Ötödikes emlékeidet is felelevenítheted, a mesebeli világ alakjait. Ez a rajz is lehet színes. /KF 60, 61/

Síklapok a teremben

Kereshetsz magadnak a teremben, vagy az ablakból egy olyan látványt, ahol nagy síklapokat tónusozhatsz. Nem a pontos szerkezeti rajz a lényeg.

Fantáziarajz síklapokból kiindulva

Fejből is rajzolhatsz ilyen képet.

Közös pontösszekötés

Végül a falra kirajszözögezt nagy papírra közösen is játszhatjátok a pontokat összekötő játékot.

Vonal - kiengedés játék

"Alattomosan ejt sebet ez a csupa él Mindenféle".

Elmondom Petri György négy sorosát.

A seb

Mint fűszál széle, papír éle:

alattomosan ejt sebet

ez a csupa-él Mindenféle:

alig vérzik; lassan heged.

Rajzolj egymásra olyan dolgokat, amik sebet ejthetnek. Lehet konkrét, és átvitt értelemben is "éles" amit rajzolsz. Majd ezzel a rajzzal játszd el a "vonalak kiengedése" játékot.

Csukott szemmel készített - belső vagy külső teret alakokkal ábrázoló - rajz tónusozása.

Technikák: Ceruza, grafitrúd.

Szemléltetés: Táblai rajz

Modellek: Tónusos falitáblák

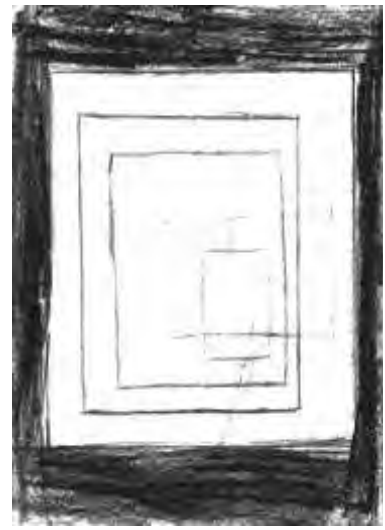
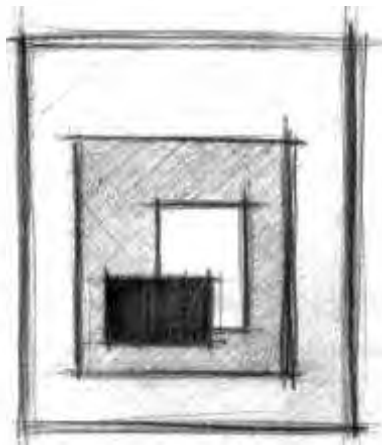
Várható nehézségek

Bemelegítő lapunkon dolgozunk tovább. Kiválasztunk egy vonalat, és finoman kiengedjük a fehérig.

Kezdd megjelenni az unatkozó gyerek. Nehezen megy a látvány utáni rajz, nincs ötlete, nagy szüksége van a buzdításra. Néhány gyerek nagyon nehezen érti meg, hogyan állíthatja oda a függőleges ceruzát a szemé és a látvány közé.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

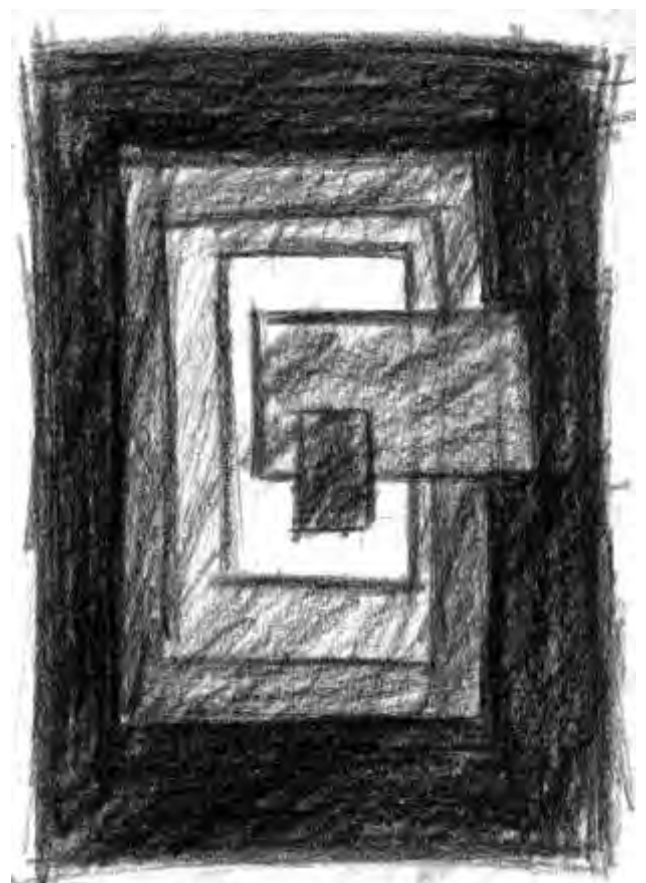
lendületesebben vezeti vonalait. JLaci néha vonalzóval segített magán.

KFey korrektül megoldott munka. onytalan, másodjára már

Ábra H IPista nehezen ülte végig az órát, a tónusozáshoz már se ideje, se kedve nem maradt.

F Soma vonalai is dülöngélnek, a tónusozás egyenetlen, de látszik, hogy érti, és teljesíteni igyekszik a feladatot, de nem lelkesíti túlságosan az egyhangú munka.

Tibor finoman fejlesztí a tónusokat

Két szép Petri illusztráció a szakkörről.

Negyedikes gyerekek munkái a művészeti iskolából.

Továbblépési lehetőségek

Egy átlagos folyósórajz.

Általában a papírsík rajza következik, nagyon nehéz osztályokban, vagy azonban inkább a kis henger, kis üveg, kompozíciós játék sor. Jó képességű osztályban esetleg: KF 62

Lehajtott fülű papírcsík rajza AF 21

Cél: térbeli forma pontos leképzése a síkon, illetve a keletkezett árnyékok rögzítése.

Kádár-Csomor Gábor videója²

Nehézsége: Ha túl aprólékosan diktáljuk az egyes lépéseket, a gyerek szem elől téveszti az egész formát. Ha nagyokat lépünk, nem tud tájékozódni a formán. Most különösen nagy szükség van arra, hogy a jobb rajzolók merjenek magukban haladni, hogy minden gyerek figyeljen és rajzoljon. Először dolgozunk kis kézi modellekkel. Komoly problémát jelenthet az elhelyezés, az, hogy a rajzolás során se lökdössék el. Egyesek még bizonytalanok az alapvető téri viszonylatokban is. (Fent - lent, jobbra - balra.) Számukra különösen fontos a fokozatos felvezetés, az +A változat. Nagyon gyenge osztályok részére, vagy az ötödikes látvány utáni tanulmányok bevezetéseként.

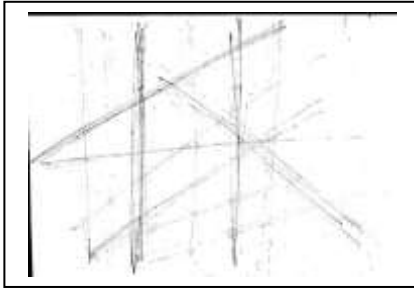
Előkészítés: Papírcsíkok leszabása, előre elkészített modellek, alaplapok kihelyezése.

Az óra leírása

A/ változat. Jobban rajzoló osztályok részére.

Most kilépünk a síkból a térbe.

Először melegítsünk be. Rajzoljatok a kisebb lapra fokozatosan erősödő, vállból húzott, lendületes vonalkötegeket, ahogyan az elmúlt órákon tanultuk. Egyes vonalak maradjanak nagyon halványak, másokat erősítsetek fel jobban.

Állítsátok szembe magatokkal a kis papírlap modellt, úgy hogy mindenütt az alaplapot lássátok mögötte. Fehér lap a fehér lap előtt.

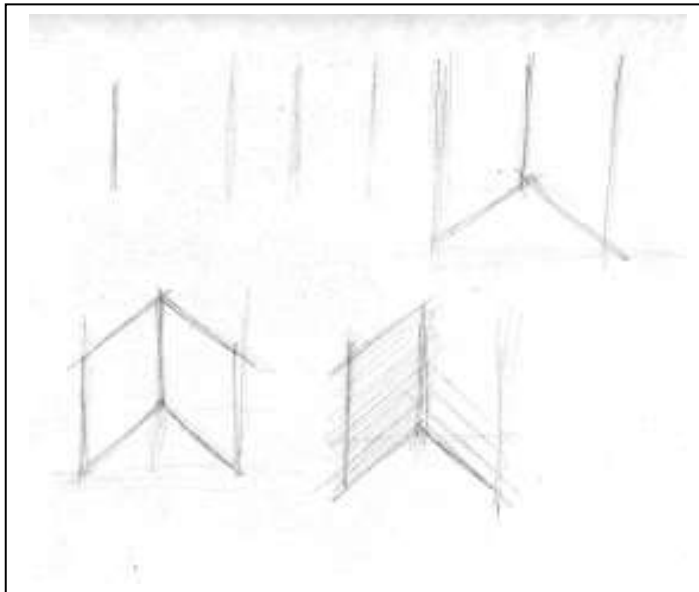
Egy tanulmánylapot fogunk készíteni, amin a papírcsík néhány helyzetét rajzoljuk meg. A lapra tehát három-öt rajz fog kerülni. Kezdjük el az elsőt.

Rajzoljátok meg először a középvonalát, majd a két oldalvonalat, de az oldalvonalak rajzolásánál még csak a szélesség megítélésével foglalkozzatok, azzal ne, hogy majd hol lesznek a lap sarkai,

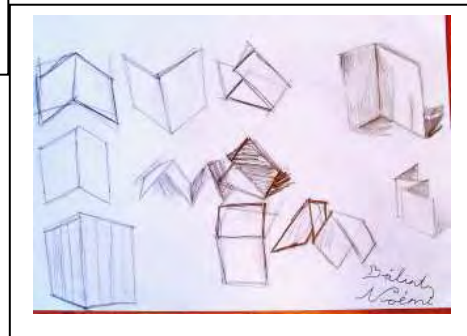
nyugodtan húzzátok tovább az oldalsó vonalakat!

Most próbáljátok meg eltalálni, milyen mélyen látjátok azokat a sarkakat, rajzoljátok meg az alsó éleket.

Végül rajzoljátok meg a felső éleket is, párhuzamosan az alsókkal. Akinek nehezen megy, fokozatosan vigye fel az alsó vonalakat!

Rajzoljátok meg a lapot más helyzetben is! Végül készítsetek egy tónusos rajzot valamelyik beállításról. A tónusozás lehet jelzésszerű, de törekedhetek a vonalak eltüntetésére is.

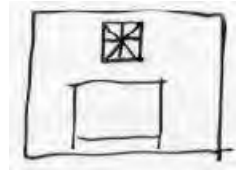
B/ változat Egy pont helyzetei a térben és a síkon.

Bemelegítő vonalak, majd egyszerűbb, bonyolultabb síkkompozíció tónusos rajza.

² A lehajtott fülű papírcsík http://kadarcsomor.hu/rajz-segedanyagok/?mgi_13=1003/lehajtott-ful-papircsik

Kiosztjuk a kis négyzet alakú alappapírokat, kis gyurmagömböt egy színes fejű gombostűvel. Az alaplapokon be vannak rajzolva halványan az átlók, erősen az oldalfelező merőlegesek. Az alaplapok mérete olyan, hogy a helyén ülő gyerek a gömbbe merőlegesen beszúrt gombostűt még a lap előtt lássa.

"Helyezzétek el magatok előtt az alappapírt, pontosan szemben, a pad élével párhuzamosan. Állítsátok oda függőlegesen a lap közepéhez, a rövidebb átló végéhez, a ceruzátokat. Nézzetek rá félszemmel! Akkor van pontosan középen a lap, ha a függőleges ceruza eltakarja a vonalat. Ha nem hiszed, próbáld meg jól eltolni egyik oldalra, másikra." (Közben figyelem, tényleg függőlegesen áll-e a ceruzájuk, korrigálok.)

Jobb osztályokban megrajzoljuk a papírlapot is.

Rajzoljuk meg a papírlapot a rajzlapunkra, úgy, ahogyan felülről látnánk, egy négyzetnek. Húzzuk végig a vonalakat, nem baj, ha kicsit túlszaladunk. Ne forduljunk be a sarkoknál!

Hanem, ahogy lefektetjük magunk elé, furcsa dolgot veszünk észre. (Keskenyedek.) Mérjük meg a keskenyedés mértékét. Fektesük le a ceruzánkat az asztalra, úgy, hogy a hegye odaérjen a lap sarkához. Fogjuk meg a másik végén, úgy, ahogy mutatom, a hüvelykujjunk mutasson a hegy felé. Nézzünk rá, egyik szemünket lehunyva. Közelítsük a szemünkhöz a ceruzát, úgy, hogy a hegye mindig fedje a lap egyik sarkát. Addig közelítem a szememhez, míg a hüvelykujjam hegye oda nem kerül a lap másik sarkához.

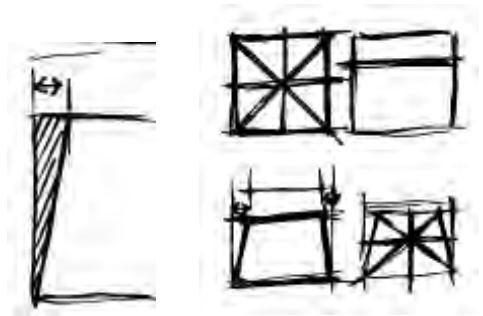
Aki nem érti, jöjjön ki, álljon mögém, figyelje mit csinállok.

Most ugyanitt fordítsuk fel a ceruzánkat, és figyeljük meg, mennyi a lemaradó rész. Ennyivel lett keskenyebb a papír. Rajzoljuk meg!

Hanem a lap nem csak keskenyebb lett. Más is történt. Állítsátok csak megint oda függőlegesen a ceruzát a két sarkához! Beljebb kerültek a hátsó sarkok. Miért? Mert messzebb vannak. Kisebbnek látjuk a hátsó oldalt. Figyeljétek meg, mennyivel került beljebb. Mekkora a kis hiány-háromszög? Rajzoljátok meg!

Húzzátok meg az átlókat is, majd a metszéspontokon át húzzátok meg az oldalfelezőket.

(Gyengébb osztályokban ezt kihagyom, rögtön azzal kezdjük, hogy egy keresztet rajzolunk a rajzlapra, és kiteszük a kis gyurmagömböt. Csak akkora legyen, amely letapasztva még épp megtartja a gombostűt!)

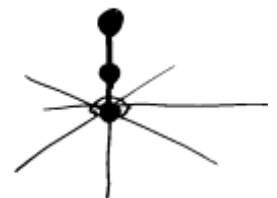

Tegyük most a lap közepére a kis gyurmagömböt, tapasszuk le, és szúrjuk bele a gombostűt. Rajzoljuk meg! Most fokozatosan fektessük le a gombostűt, és figyeljük, milyen pályát ír le? (Negyedkör.) Rajzoljuk meg vízszintes helyzetben, 45 fokos szögben, majd köztes helyzetekben is. Könnyebb a dolgunk, ha berajzoljuk előbb a negyedkört.

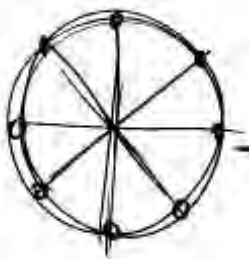
Most állítsuk pontosan szembe a gombostűt, úgy, hogy a feje eltakarja a beszúrás helyét.

Rajzoljuk meg!

Állítsuk fel kissé a tűt, körülbelül félúton legyen az első és a mostani helyzet között! Rajzoljuk meg ismét a lefektetését. Fektesük ugyanoda, ahol az előbb volt. Most egy laposabb negyedkört fekszik le.

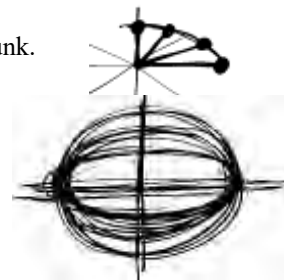

Forgassuk körbe az alaplapon. Megint csak egy furcsa félkört kapunk.

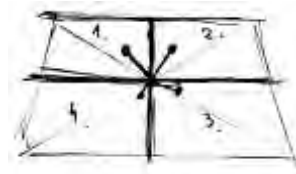

lenne a forgási kör. Ha "éléről" - most valami ilyennek látjuk, ki nézi. Rajzoljuk meg.

Állítsátok be a tűt különböző helyzetekbe, figyeljétek meg melyik negyedben található, milyen messze van a középponttól! Rajzoljátok meg!

Ha felülről néznénk ilyen ilyen, De mi milyen magasról

Most egy kis vizsga jön. Mindenkinek beállítom a gombostűjét valamilyen helyzetbe. Állapítsa meg melyik pozícióban van, rajzolja meg! (Néhány gyereknél rákérdezek.)

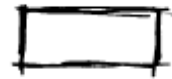
Papírsík rajza

Miután már meg tudjuk állapítani egy pont térbeli helyzetét, és meg tudjuk rajzolni egy sík lapon, egy nehezebb modellt fogunk megrajzolni. Hogy pontosan értsétek a modellt, magunk fogjuk elkészíteni. /Kiosztjuk a lapokat. Gépiró lapból vágott papírcsík, alaplap, rajzlap. A leggyengébb osztályokban előre elkészített modellt használunk, másképp itt az óra garantáltan kudarc élménnyel kezdődne. /

A rajzokat gyengébb osztályokban külön A/5-ös lapokra rajzoljuk, jobbaknál megpróbálkozunk egy sorozattal A/4-es lapra. Ekkor előre megrajzolom a sorozatot, bemutatom, mekkora helyet foglaljon el a három rajz.

Először megrajzoljuk a kiosztott kis papírcsíkokat. Tartsuk a szemünk elé, meg arányait! Rajzoljuk meg halványan a téglalapot! Ellenőrizzük az arányokat, javítsunk! (Gyors korrektúra körüttal helyesbíték.) Aki nagyon bizonytalan, ráteheti a lapot a papírra, a négy sarkánál rajzoljon egy kis pöttyöt, ezeket kösse Most helyezzük magunk elé a modellt az alaplapra. Az alaplapot toljuk előre, egészen széléig. Pontosan középen, velünk szemben legyen, és pontosan illeszkedjék az oldala széléhez. Rajzolom a táblán, mutatom az egyik padon. Van, aki még ez után sem érti. mert nem tud egyszerre két dologra figyelni, hogy középen is legyen, meg hogy illeszkedjék is a pad széléhez, vagy mert már kialakult benne az elhárítás mechanizmusa a tanári magyarázatokkal szemben.

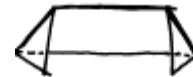
figyeljük ha kell esetleg össze! a pad a pad Vagy,

Most tegyük ki a papírcsíkot a lapra, úgy, hogy párhuzamos legyen a lap széleivel. Rajzoljuk meg újra a lapot. Figyeljünk fel arra, hogy most kicsit keskenyebbnek látszik. Azért van ez így, mert lefektettük.

Vegyük kézbe a papírcsíkot. Le fogjuk hajtani az egyik sarkát. Olyan papírcsíkot hajtunk, amelynek a sarka lelóg ide alulra, a hajtás vonala pedig pontosan az sarokból indul, és persze egyetlen vonalat ad. A táblánál nagy lapon mutatom, rajzolom. Aki nem szokott hajtogatni, annak nem is olyan egyszerű a feladat.

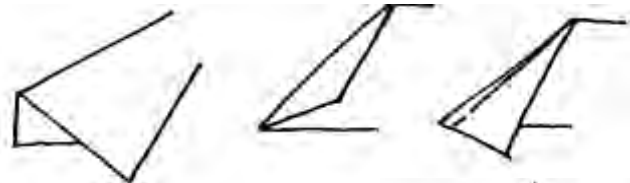

kell alsó

Fogjuk meg óvatosan a felső sarkot, és hajtsuk le. Ügyeljünk, hogy a hajtásvonal az alsó sarokban végződjön. Fogjuk le a mutatóujjunkkal a sarkot, a másik kezünkkel igazítsuk be egészen pontosan az alsó sarkot, és simítsuk le a lapot! Tegyük meg ugyanezt a másik oldallal is. / Sajnos nem felesleges a részletes felvezetés. Az egyik osztályban még ez után is több volt a tévesztés, mint a pontos hajtás. Márpedig aki nem tudja pontosan elkészíteni, az valószínűleg meg sem tudja rajzolni./ Közben a táblán mutatom is egy nagy lapon./ Aki eltévesztette, annak a szomszédja csinál egy újat, jól figyelje meg hogyan!

Fő hibák:

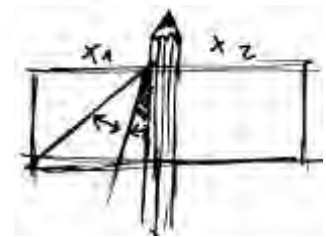
Nem a sarokból indul ki a hajtás.

Nem nyúlik túl az alapvonalon.

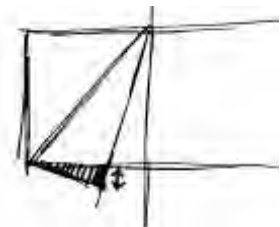
Kettős hajtás keletkezik.

Helyezzük vissza a modellt az alaplapra. Rajzoljuk meg a hajtásvonalat. Figyeljük meg a ferde vonal eltérését a függőlegetől, valamint az x távolságokat! A ceruzát magam elé tartva ellenőrizhetem az eltérést. Fogjátok meg a ceruzát, állítsátok függőleges helyzetbe! Tegyétek úgy a szemetek elé, hogy a ceruza pontosan a hajtás tetejéhez érjen, és függőleges maradjon! Mit láttok? Rajzoljátok meg az oldalvonalat is, ugyanezzel a módszerrel! Mihez van közelebb? a függőlegeshez, vagy a hajtásvonalhoz?

Most rajzoljuk meg a fül belső vonalát. Figyeljük meg, mihez van közelebb? A függőlegeshez, vagy a ferde oldalhoz? Egyelőre ne törődjünk vele, meddig tart a vonal. Rajzoljuk meg jó hosszan!

Figyeljük meg most milyen mélyen látjuk a sarokpontot az oldalvonal alatt! Biztos alatta van? Persze, oda hajtottuk. De nem emelkedett fel közben a kis fül? Ha igen, vasaljátok le a körmötök hátával a hajtásvonalat, hogy a sarok visszakerüljön a hajtásvonal alá! Rajzoljuk meg a sarkot.

Ezután egy másik lap mindkét sarkát lehajtsuk, megrajzoljuk, majd jöhet a tónusozás. (Lásd hátrébb.)

B/ Változat

Jobb osztályokban rögtön a hajtással kezdünk. Lehajtjuk mind a két oldalát. Megrajzoljuk a lefektetett modellt. Többféle rajzoló módszer lehetséges. Az egyik szerint:

Ejtsünk el egy függőlegest halványan a felső sarokból. Ez és az alapvonal egy koordináta rendszert ad. Nézzük meg, melyik negyedben látjuk a felhajló sarkot? Ilyen kis modellnél mindig fél szemmel nézünk, és a fejünk lehetőleg egy helyben marad. Mivel tudjuk, hogy lehajlítottuk a sarkokat, még akkor is hajlamosak vagyunk alulra rajzolni, ha közben felhajlott.

Nézzük meg, milyen irányba mutat a felső saroktól az alsó felé húzott vonal, a lap széle, vagy a közepe felé? Most azt kell eldöntenünk, hogy a csík vízszintes alsó vonala alatt, vagy fölött helyezkedik el a kis sarokpont, és milyen távolságra van tőle.

Nagyjából a következő variációkban láthatjuk a sarkot:

Most csináljuk végig mindezt a másik füllel is!

Ellenőrizzünk, helyesbítsünk! Hajlamosak vagyunk akkor is az eredeti helyzetbe rajzolni a füleket, ha közben már felemelkedtek. Ha jónak találjuk, erősítsük fel a látható vonalakat!

C/ változat: Perspektív rajz, fázisrajzok

Jobb osztályokban először magunk elé tartva rajzoljuk meg a lapot, majd kiteszük az asztalra, és megfigyeljük mi történik, ha fokozatosan lefektetjük. Megfigyeljük a lap hátsó sarkainak helyzetét, a csík keskenyedését.

Felállítjuk, lefektetjük, figyeljük a sarkok helyzetét, majd megrajzoljuk, amit látunk.

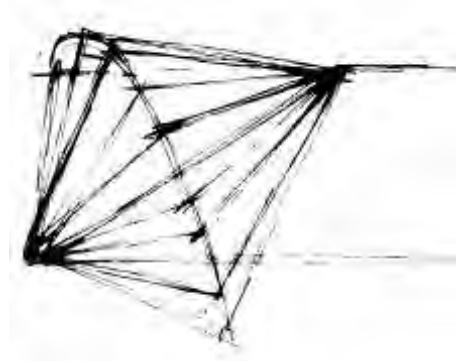
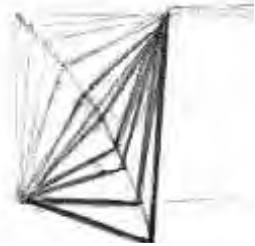
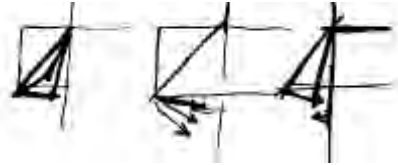
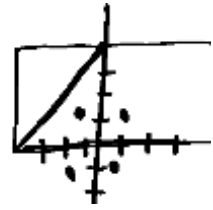
Ezután visszahajtjuk a sarkot., megrajzoljuk a koordináta tengelyek segítségével, majd feljebb emeljük, ismét megrajzoljuk. A felhajtás útvonalát előre bemutathatom, vagy rájuk bízom a szabály megkeresését. Jelzem, hogy valami szabályos vonal lesz, de nekik kell megtalálni. A felhajtás során a gyerekek csak a mozgó sarkot figyelik, könnyen elvették a másik két sarok rajzát, és persze nagyon ritkán jönnek rá a valódi útvonalra, inkább csak következtetve rajzolnak.

Megpróbálkozhatnak a felhajtás különböző fázisainak pontos megfigyelésével. Rajzoljuk körül a papírt egy asztalra, fölötté hagyjunk elég helyet. Kezdjük felhajtani a papírt, közben egyik szemünket lehunyva figyeljük a sarkot, a ceruza hegyével mindig ott teszünk egy pontot az alappapírra, ahol épp eltűnik a sarok alatt a ceruzahegy. Nagyon nehéz feladat, a fejünk mozdulatlanul kell maradjon. Most rajzoljuk meg ugyanezt látvány után, előző rajzunk tapasztalatai alapján!

A legjobb rajzolóknak megpróbálhatják megrajzolni a hajtás útvonalát a lap fölé hajolva, majd a széken lejjebb csúsztatva, tehát különböző rálátásokban.

Tónusos rajz

A tónusos rajz felvezetése az osztály képességeihez méretezett. Gyengébbek először kis bemelegítést végeznek, fokozatosan kiengedünk három sötét vonalat, különböző szélességben. Ezután csak az önárnyékokat, vetett árnyékokat rajzolják meg, a kontraszthatást később mutatom be, a reflexeket pedig csak egyéni korrektúra során. A jobb osztályokban először kielemezzük a látványt, bemutatom az egyes jelenségeket, majd önállóan dolgoznak. Alább ez a változat következik.

A következő feladat a tónusos rajz lesz, ehhez rajzoljuk meg újra a kis modellünket, de most ne erősítsük fel a vonalakat! Sőt, ha túl erős lett, lapjára fektetett radírral halványítsuk le! A nem látható vonalakat radirozzuk ki a tónusozás megkezdése előtt!

A papírcsíkot tulajdonképpen nem lenne szabad látnunk, hiszen fehér papír van fehér papíron. Miért látjuk mégis?

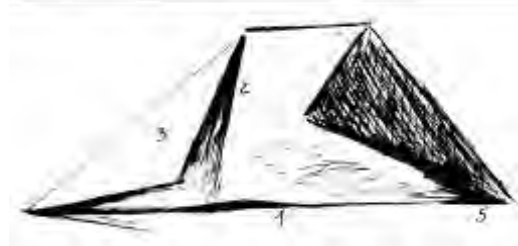
Mert a fény nem egyenlően esik rá.

Vannak vonalszerű vetett árnyékok. Például a lap alsó éle alatt. Ez hol szélesebb, hol keskenyebb, attól függően, hogyan hajlik a papír. (1.)

Vannak szélesebb vetett árnyékok is. A vetett árnyék széle lehet határozott vonalú, vagy elmosódott. (2.)

A két felhajló fül közül az egyiket (3.) megvilágítja az ablakon beszőródó fény, a másikat csak sűrolja. (4.)

Érdekes jelenséget figyelhetünk meg a saroknál. A vetett árnyék a saroktól kifelé fokozatosan egyre világosabb lesz, az önárnyék pedig egyre sötétebb. (5.)

Bonyolítja a dolgot a reflex, azaz a fénytükrözés jelensége. / Reflexió = tükrözés / A felhajló kis fül fényt tükröz maga alá, ezért itt a vetett árnyékon bizonyos finom derengés figyelhető meg. Ezt már nem muszáj mindenkinek észrevenni. /

Azt pedig hogy a szemünk még az azonos értékű árnyék is mélyebbnek látja, a kontraszthatás miatt, csak azoknak mutatom meg az egyéni korrekúra során, akik könnyen veszik a többi akadályt. / Táblai rajz / A tónusozást megint a fokozatos fejlesztés módszerével végezzük! / Ezt a későbbi órákon is mindig elmondom! / Aki el meri vállalni, az kezdje meg önállóan a munkát, a többieket vezetem. Újra sorra véve az egyes árnyékokat. modellt csak az ablakon bejövő oldalfény világítja meg. tónusozás lehet vonalkázó, vagy satírozó. Jobban látjuk a finom tónuseltéréseket, ha fél szemünket lehunyjuk, a másikkal is hunyorítunk. Így eltűnnek a köztes tónusok.

A további feladatokat megoldhatjuk frontálisan, vagy egyéni választási lehetőségeket biztosíthatunk.

D változat Kádár-csomor Gábor videót készített a folyamat szemléltetésére.

<https://www.youtube.com/watch?v=xt9XILYEHPU>

Talpra állított papírcsík

A tónusos rajzok elkészülte után talpra állíthatjuk modelljeinket. / D változat / Most a rajzoláskor különösen fontos lesz helyesen megítélnünk, mennyivel kerül mélyebbre a sarokpont az alapvonalától. A tónusozásnál egészen szép árnyékjelenségeket figyelhetünk meg.

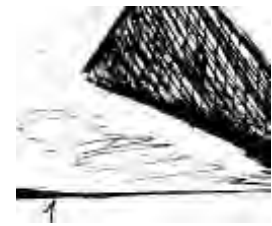
Új, bonyolultabb modell

A jobb rajzolókat egyre bonyolultabb modelleket hajthatnak keménypapírból. A megrajzolás egy idő után szinte lehetetlen, ha rögtön elkezdjük vezetgetni az alapvonalakat. Bele fogunk zavarodni. Először tehát fel kell tegyük a fő tömegek vázlatát. Lassan eljuthatunk az összegyűrt papírcsík rajzáig.

Játék a fényvel.

Behúzzuk a függőnyt, eloltjuk az egyik neonsort, asztali lámpával világítunk, stb.

Tónusredukció

belül

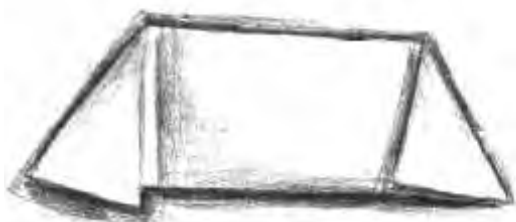
szélét

A

A

lásd

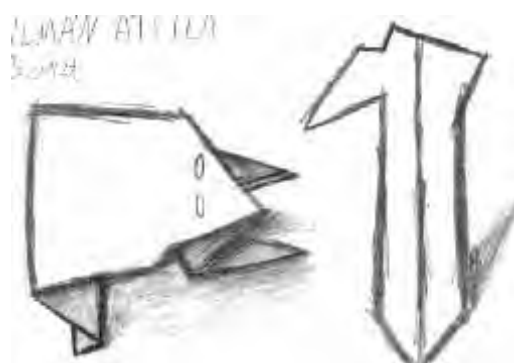
Hagyd el a középtónusokat!

Túlzott fény-árnyék

Újra megrajzolja a modellt, de most eltúlozza a fény - árnyék jelenségeket.

Fázisrajzok egy origami készítéséről.

Csak olyan mélységig kell a térbeliség kifejezésére törekedni, amennyire a képességeid engedik!

Titok-kép

Egy lap felhajtott füle alá egy kis titok-formát / képet / rajzol. Ez lehet "ál-titok", amit kihajtva megnézhetünk, és lehet igazi titok, feltéphetlenül leragasztva.

Jut eszembe.

Rajzol egy képet, ami a papírcsík modellről, vagy a felhajtott fülről eszébe jut.

Korábbi félbehagyott feladatok befejezése.

D/ változat: álló papírcsík rajza.

A legjobb rajzolóknak egyszerűen csak elkezdik a rajzot, a korábbi néhány felvezető mondat után. A gyengébbeknek némi segítséget adhatunk.

Vázoljátok fel először a fekvő alaplapot, majd az álló modell befoglaló téglalapját. Állapítsátok meg az oldalvonalak bedőlésének mértékét, figyeljétek meg a belső él eltérését a függőlegetől, és hogy milyen messze van a sarok az alapvonalától.

Ha a legjobbakat még precízebb tér tanulmányok felé szeretnénk vezetni, nagyobb méretű modelleket csíkos lapra állítva dolgozhatunk tovább. Először tegyük fel az alaplapot, az előbb megismert módon. Az átlókkal keressük meg a közepét, majd a maradék közepeket is, aztán már csak érzéssel feleztetünk.

Feltesszük halványan a fő tömegeket.

Arányosan felrajzoljuk nagyjából a helyére az oldalvonalat, majd megfigyeljük, milyen irányba vezet tőle, és meddig az alsó élvonal. Ide kerül a következő függőleges, majd a

felső párhuzamost is meghúzzuk. Bizonytalanabbak felvihetik az alsó vonalat, fokozatosan egyre feljebb húzva. Így vezetgetjük tovább a lapot. Jobb rajzolóknak vissza is fordíthatják, ekkor a láthatatlan éleket is meg kell rajzolni. Finoman tónusozhatunk.

Néhányan rájönnek majd, hogy a távolodó élek egyre kisebbnek látszanak, hiába párhuzamos a papírlap éle.

Eszközök: AT, előre levágott papírcsíkok, alaplap, kis gyurmagömb, rajzszög, átlós alaplap. Szemléltetés: Táblai rajz

Technikák: ceruza

Várható nehézségek:

A látszattal ellentétben igen nehéz óra. Az alsós tanításból fokozatosan kiszorult a kézműves munka, egyre gyengébb a gyerekek térérzékelő- értelmző készsége. Egy részüknek nagyon nehéz feladatot jelent az elszakadás a belső képtől. Azt a sarkot lehajtottuk. Akkor ott kell legyen a vonal alatt!

A leggyengébb osztályokban + övegesi előkészítést tartok.

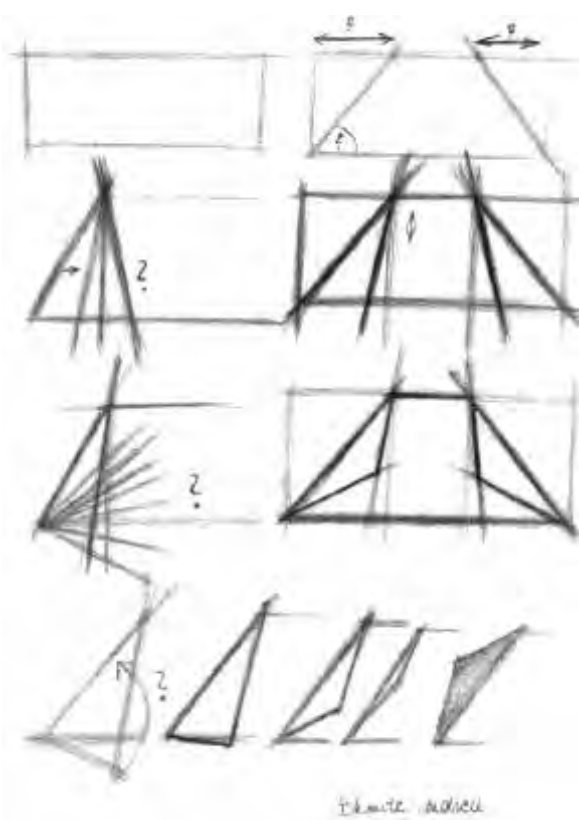
+Látjátok ezt a kis sarkot? Ez egy nyulacska. Ez a vonal meg itt egy kerítés. Most a kerítés fölött van a nyulacska, benn a kertben. Most alatta. Kinn van a kertből. Nézd meg a te modelled is. Hol van a nyulacska, a vonal fölött, vagy alatta? Egy ilyen bevezető után, egy figyelmesen néző, közepes tanuló hibázott. Melléültem, megmutattam az alapvonalat, megmutattam a sarkot, majd megkérdeztem, hol látja, a vonal alatt, vagy fölött? Még ekkor is azt mondta, hogy ő bizony alatta látja a sarkot.

Egy közepes képességű, tagozatos osztályban néhány gyerek hatodikra még nem volt képes öt percnél tovább koncentrálni egy feladatra. Háromszor szaladtunk neki a papírcsík rajzának, mire meg tudták oldani a feladatot. Ugyanakkor a legjobb rajzolóknak tökéletesen elég bemutatni a csík keskenyedését lefektetéskor, az alaplap és vele persze a papírcsík hátsó sarkainak befelé mozgását, és kezdhettek is a rajzolást. (Marosvári Csabi ezt már a nagycsoportban világosan átlátta.) Számukra ott lesz nehezebb, és izgalmasabb a feladat, amikor az emelkedő sark mozgási pályáját követik.

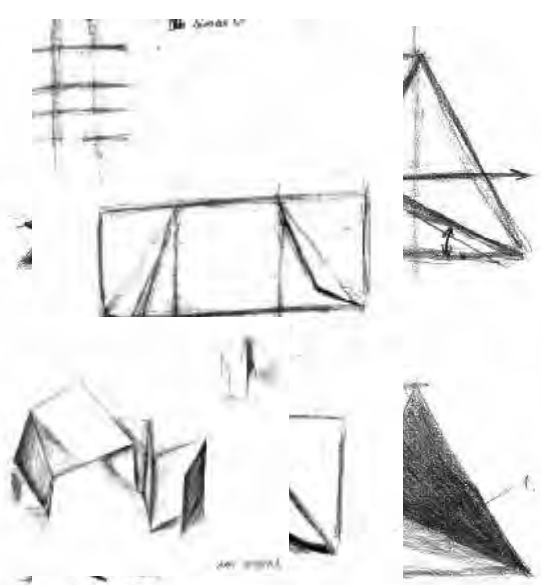
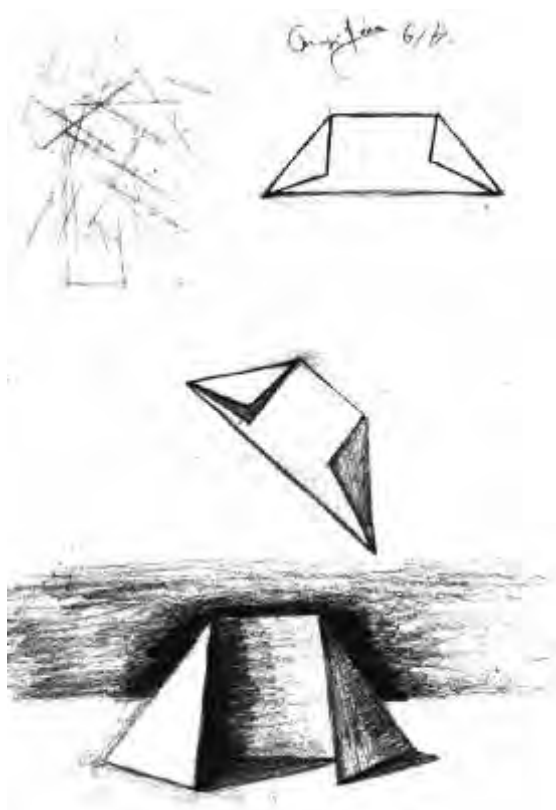
Várható eredmény, néhány elkészült munka

Az eredmény egészen változatos. Ahol ötödikben már foglalkoztunk látszati rajzzal, vagy ha először a kis hengerek, üvegek nyomvonalon haladtunk - egészen kiváló munkákat várhatunk. A leggyengébb gyerekeknek azonban hamar oda kell kínálni valamelyik kiegészítő feladat mentőövét.

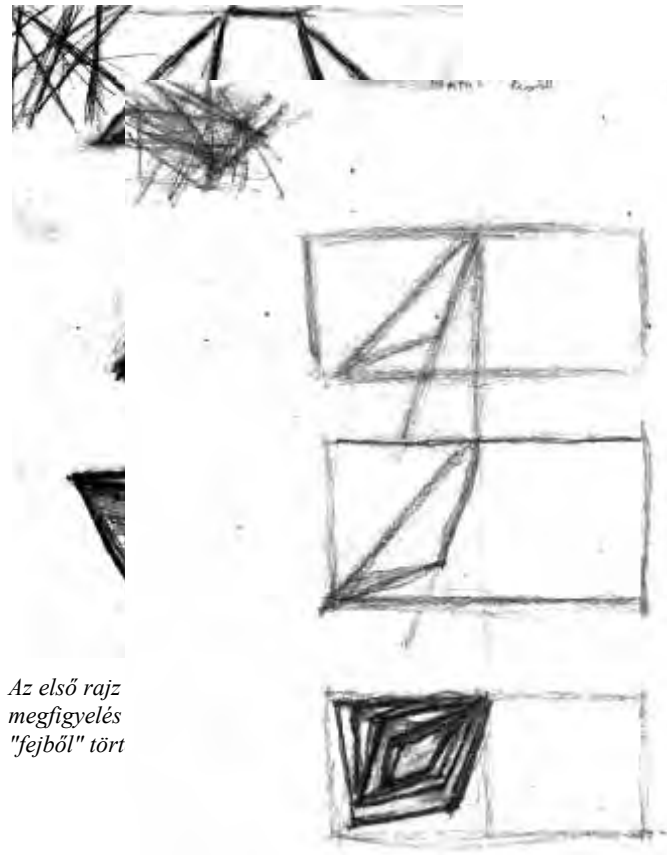
Két jó rajzoló munkája

Péter Petra

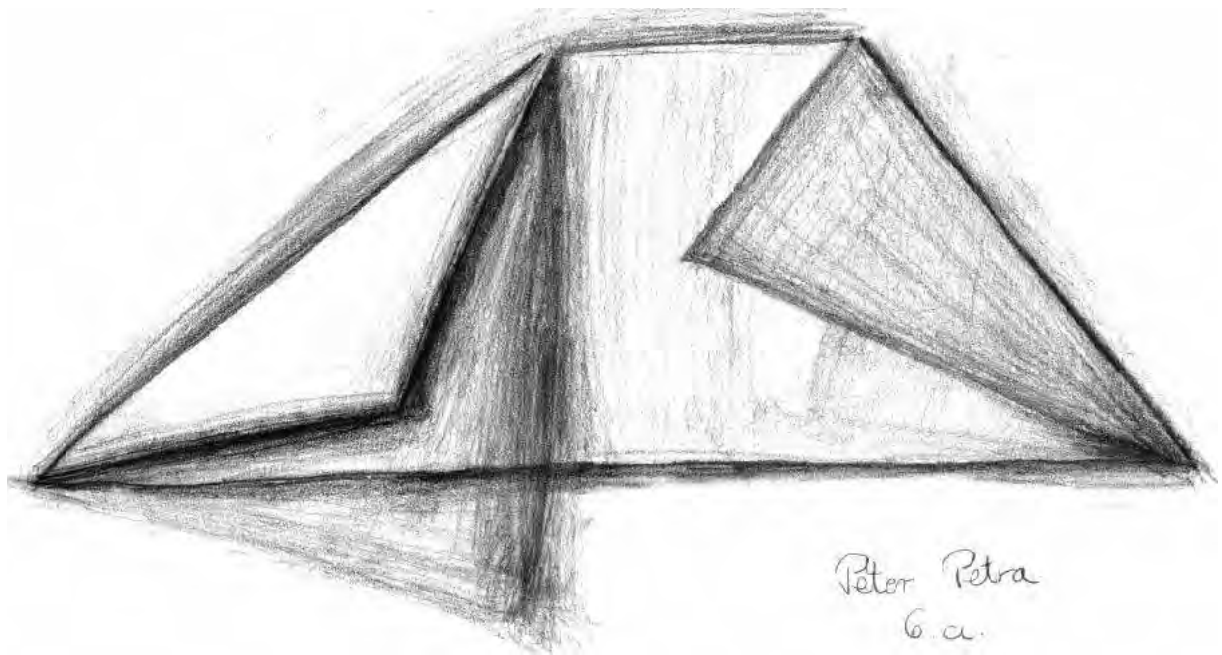

Péter Petra
6.a

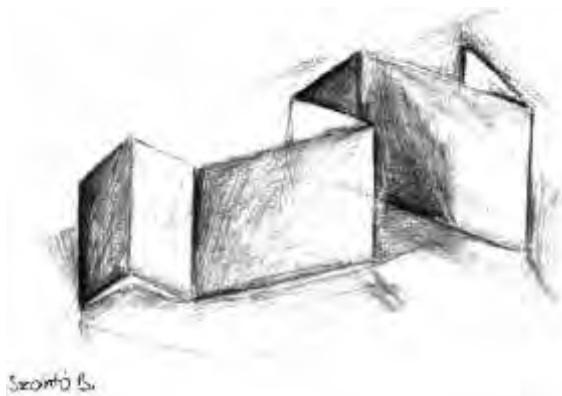

Az első rajz
megfigyelés
"fejből" tört

13. Ábra A felhajló sarok "izomból" van megrajzolva.

Továbblépési lehetőségek: KF 63? jöhet, vagy a henger - gömb - üveg sorozat, esetleg jó képességű gyerekeknél a kocka óra.

15. ábra Akvarell is készülhet. Ládi Ágnes munkája.
Tanár: Kádár-Csomor Gábor.

[Kádár-Csomor Gábor videója.](#)³

Cél: Látvány utáni tanulmány.

Szakkörön, rajziskolában heteken át szerkezeti rajzokat készítenénk, átlag osztályban viszont minél hamarabb szeretnénk eljutni az "illuzionisztikus" rajzig, engedményeket téve egyenlőre a szerkezeti biztonságnak.

Előkészítés: Padok rendezése, modellek kikészítése

Az óra leírása

A gyerekek dolgozhatnak kézimodellekkel, ülhetnek 4 - 8 fős csoportokban, vagy nagy körben. Utóbbi esetben középen lesz egy nagy modell, előbbiben a kis csoportok fognak közre egy-egy nagyobb korongot, hanglemezt.

Bemelegítésül telerajzolunk egy lapot, fokozatosan erősödő egyenesekkel, körökkel és ellipszisekkel.

Ellipszisek

Egy nagy hanglemezen, vagy keménypapír körön bemutatom a kör ellipszissé alakulását. Az ellipszist a nagy és a kistengely mérete jellemzi. Elfordulásakor a nagytengely változatlan marad, a kistengely egyre rövidül.

Kiosztunk mindenkinek egy kis papírkört. Rajzol róla egy sorozatot, ahogyan egyre kisebb a rálátása. Ha van tengelyre felszúrt körlap modellünk, azt rajzolják.

Figyeljétek meg először elfordulás közben a korongot! Készítsetek egy sorozatot! Mivel a nagytengely változatlan lesz, húzzuk meg előre az összerendező függőlegeseket!

Lendületesen húzzuk a vonalakat, nehogy "krumplit" rajzoljunk!
Ne álljunk meg a nagytengelyek végénél, mert "szilvماغot" kapunk.
Vigyázzunk, el ne billenjen a nagytengely a vízszintesből.

gyakorolni!

És főleg: ne keseredjete el, ha elsőre nem megy. Ki kell

Hanglemez

Rajzoljunk meg most egy nagyobb hanglemezt! /Vagy nagy lyukas korongot. / Mielőtt belekezdenénk, emeljünk a szemünk elé meghajlítva egy kis papírlapot. A hátsó élét rövidebbnek látjuk, mert messzebb van. (Jobb osztályok találkoztak már ezzel a jelenséggel korábban is, a papírcsik rajzánál.)

Ugyanígy kisebbnek látjuk majd a hanglemez tőlünk távolabb eső felét is. Ez azt eredményezi mintha a kis kör látszólag hátrébbcsúszna. Erre majd később is mindig figyelniünk kell, ha kör alapra állítunk egy modellt!

Kis henger

[Kádár-Csomor Gábor videója.](#)⁴

Cseréljük ki most modellünket egy kis papírhengerre. / WC papír kemény hengere, vagy leszabott PVC-csődarabok. Esetleg gyorsan készíthet mindenki egyet magának, egy papírcsikot a pad élén hengerré hajlítva. /

Először rajzoljuk meg szemmagasságunkba emelve, majd tegyük le az asztalra, és rajzoljuk rá az ellipsziseket! Az alsó, mivel nagyobb a rálátásunk, kissé öblösebb.

"Forgassuk be" a végeket, azaz húzzuk egy lehelettel tovább, finoman elemelve a kezünket a lapról.

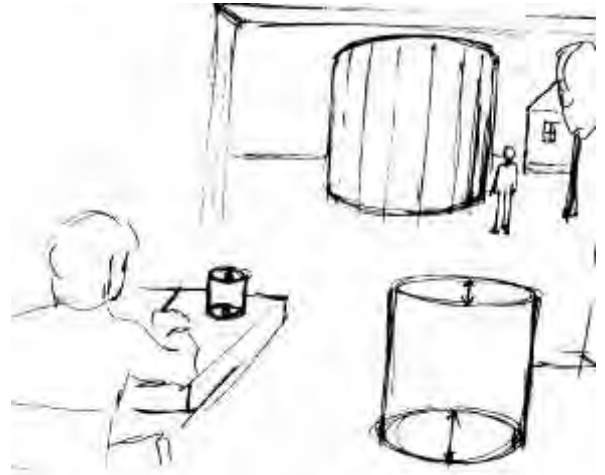

³ Körlapok a térben. http://kadarcsomor.hu/rajz-segedanyagok/?mgi_13=608/korok-a-terben

⁴ Henger. http://kadarcsomor.hu/rajz-segedanyagok/?mgi_13=1001/henger

Ceruzánkkal ellenőrizhetjük az ellipszisek öblösségét!

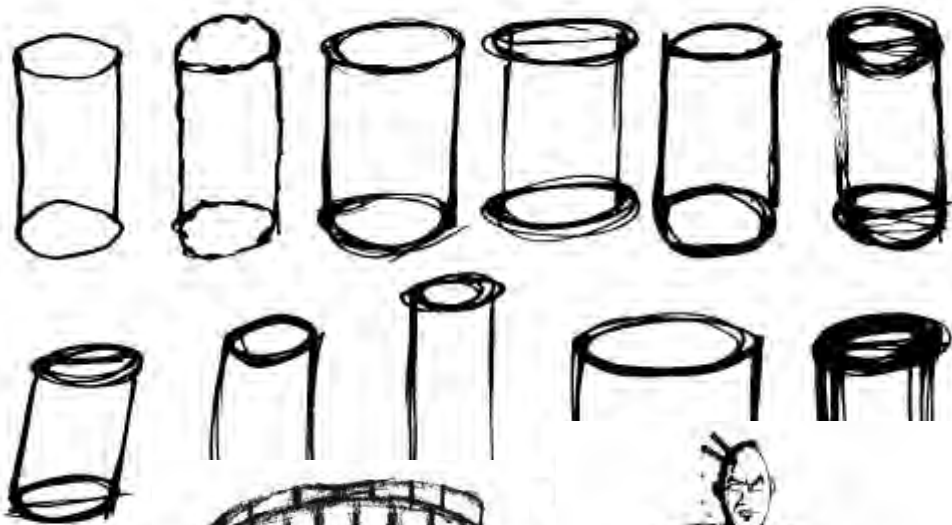
Ha nagyon közel van hozzánk, vagy nagyon nagy a modell, az előnézeti kép is torzulhat.

Ellenőrizzük újra rajzunkat! Nem véstünk be egy vonallal? Nem szálkáztunk? Betartottuk a fokozatos fejlesztés szabályait, nem vágtuk oda rögtön a halvány vázlatra az erős "kihúzó" vonalat? Nem lógnak túl az ellipsziseink? Valóban ilyen az öblösségük?

Vízszintes a nagytengelyük? Nem dőlt el a henger? Nem csuklóból vagy könyökből húztuk az oldalvonalakat??

Nem túl vékony? Nem túl széles? Nem túl vastagok a vonalkötegek? Utóbbi hiba a legkevésbé zavaró. Néhány hét alatt majd szépen elvékonyodnak, a szükséges mértékig.

Csíkos henger

Akik hamar elkészültek, rajzoljanak meg egy csíkos papírból hajlított hengert, így megfigyelhetik a vonalak sűrűsödését, az oldal elforgását, vagy valamilyen rajzot, ami a hengerekről, ellipszisekről eszükbe jutott.

Ezek után rajzolhatunk hengereket a szemsík felé emelve, hengercsoportot (lásd következő óra), vagy tónusos hengert.

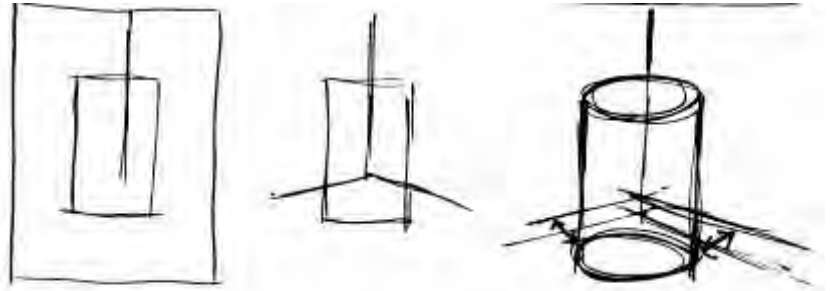
Jut eszembe

Mi jut eszedbe mai témánkról?

A henger tónusos rajza

Allítsuk hengerünket egy kis képsíkrendszerbe. A képsíkrendszert úgy helyezzük el, hogy belelássunk, és szép árnyékvetés jöjjön létre. Ehhez a kis hengert 2-3 cm-re tegyük a falaktól. Vázoljuk fel először a látvány fő tömegét. A henger előlnézeti képének vázolása után helyezzük el a függőleges vonalat. Jól figyeljük meg, merrefelé esik a henger középvonalától, vagy oldalától, és milyen távolságra van tőle! Most vázoljuk be, hol bukkannak ki a háttérlapok alsó élei!

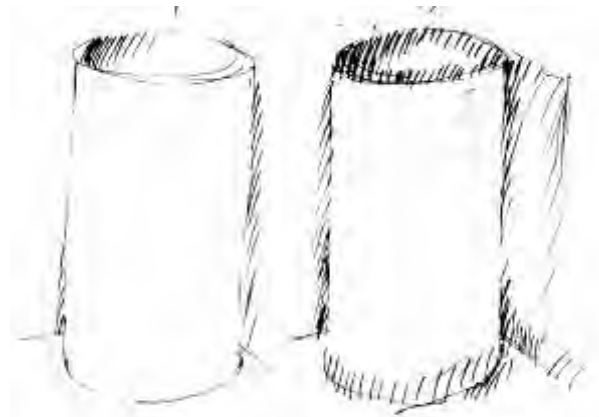

Figyeljük meg az élek vízszintessel bezárt szögét, majd húzzuk meg a vonalakat. A három vonalnak természetesen egy pontban kell találkoznia.

A tónusozás előtt finoman radírozzuk le a láthatatlan vonalakat! A jobb rajzolóknak vegyék elő a papírcsíkról készült tónusos rajzaikat, és ennek alapján önállóan végezzék el a tónusozást. A bizonytalanabbakat vezetem.

Figyeljük meg, hol látjuk a legsötétebb tónusokat, tegyük fel egy halvány réteget!

Menjünk ismét körbe a henger oldalvonalain, döntsük el mindenütt, merre sötétebb a látvány! Befelé, a henger, vagy kifelé, a háttér? Ezután már csak türelmesen fejlesztgetnünk kell a rajzot, megfigyelni az ön és vetett árnyékok rendszerét.

Érdekes dolgokat figyelhetünk meg, például a kis papírcsíknál is észlelt "előjelváltást", finom derengését az Az oldalfalról fény világítja meg.

vagy a palást árnyék előtt. visszaverődő

A legjobb rajzolóknak megoldhatják a henger élet is. Erről kinagyított résztanulmány is készülhet.

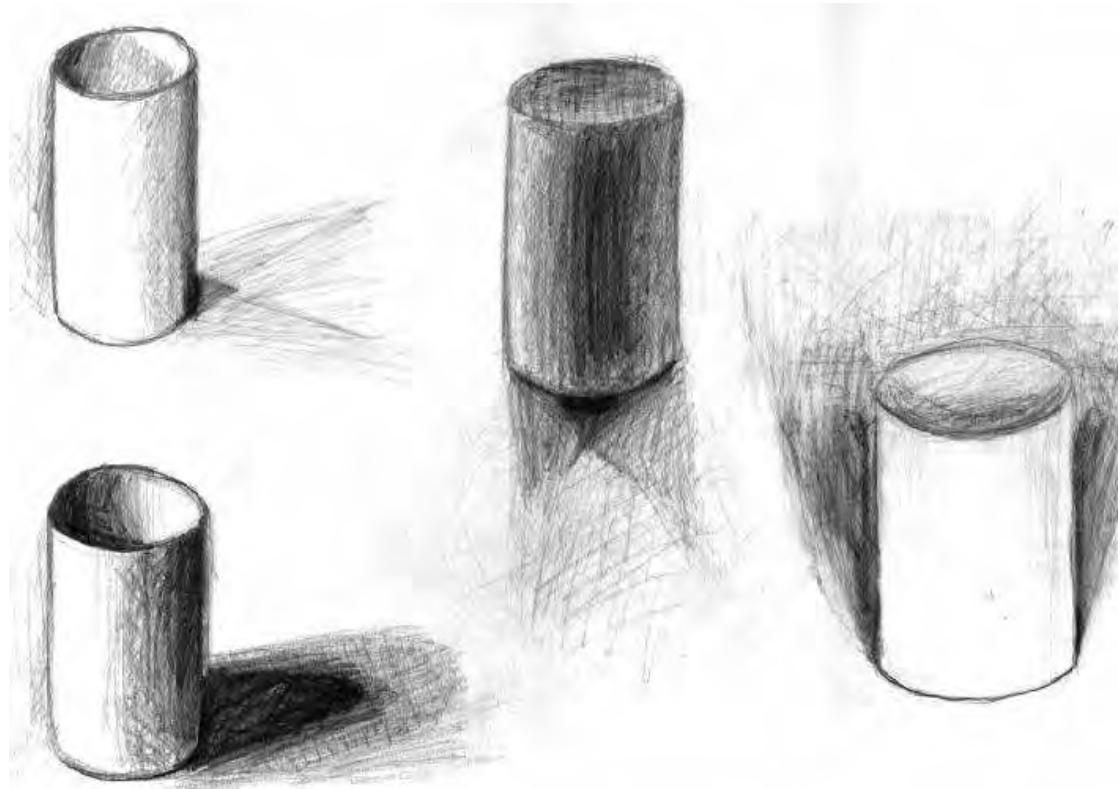

Ha dupla órát tartunk, akkor a második órán hozzákezdhetünk a fekvő papírhengerhez, vagy a tónusos rajzot

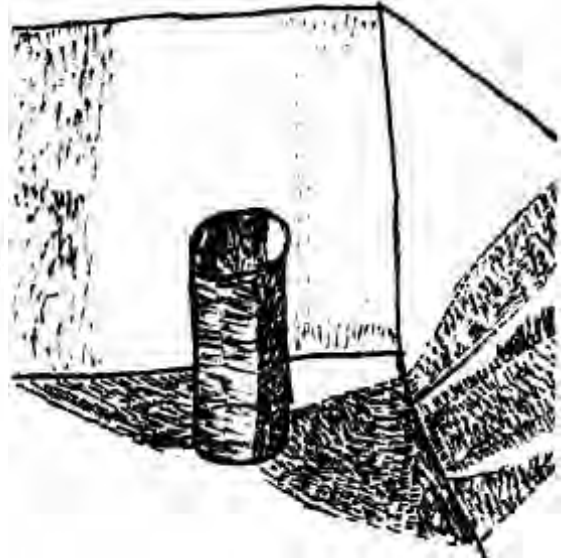
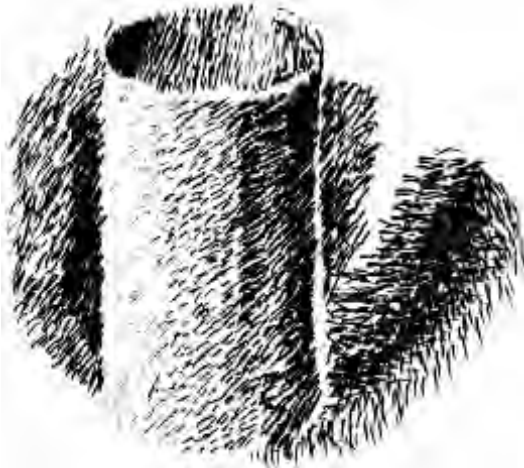
ismételhetjük meg másféle fényben, grafikai jelekkel tónusozhatunk / Gyengébb osztályban esetleg két órát is igényel a feladat. /, vagy levezethetjük az óra fáradalmait egy szabadabb témaválasztással. (Jut eszembe.)

Tónusos henger különböző irányú megvilágításban.

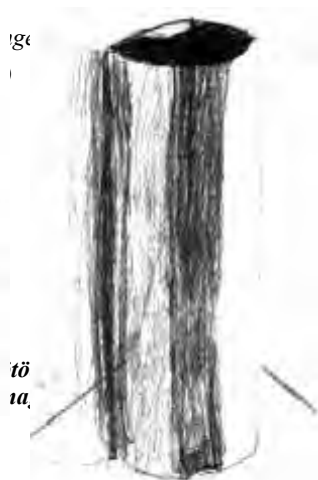
Móni Katalin

Tónusos henger filctollal

Különböző szinten megoldott hengerek.

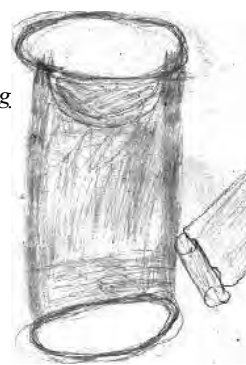

szísei
rók rajza.
ak.

1 Eg.

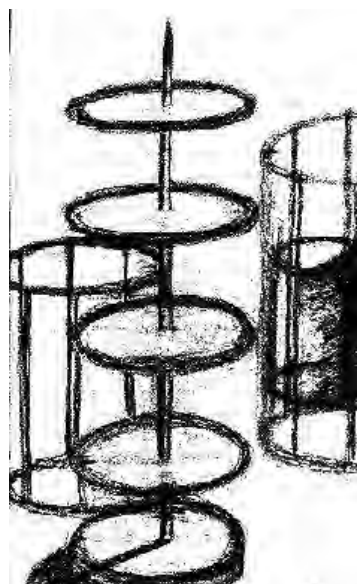
Jó szerkezet, kissé
durva vonalkezelés.

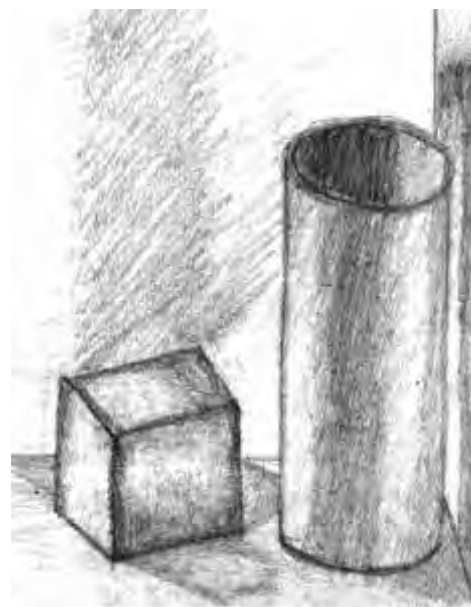
nikaMónika
tő kinlódások
elég nagy
ny.
z
ll.

tő
ia,

ártam volna,

Jobb

osztályokban húsz
elkészül a tónusos
rögtön folytathatjuk a
három hengerrel.
henger rajza után
megismerkedünk a
rajzolásával (lásd 7.
első tónusos rajz már
henger együttest

perc alatt
henger is, és
fekvő vagy a
Esetleg a
kocka
o.), és az
a kocka -
ábrázolja.

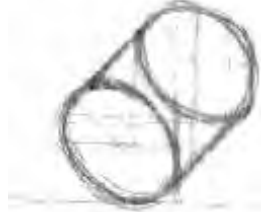
Szemléltetés: táblai rajz

**Modell: kis hengerek / papírból, vagy feldarabolt pvc
cső/ , kis képsíkrendszer.**

Nem könnyű óra, vigyáznunk kell, le ne törje a kudarc a nehezkesebb
gyerekeket.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Egy sorozat a különböző szinten megoldott hengerekből.

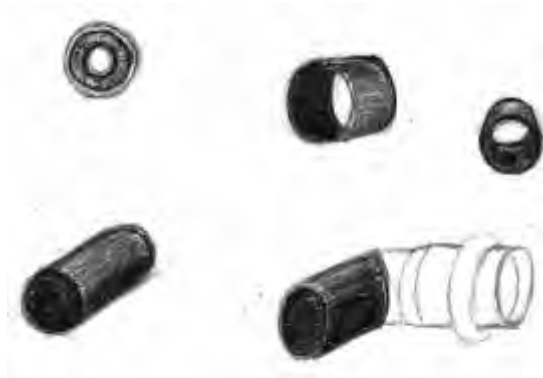

Továbblépési lehetőségek

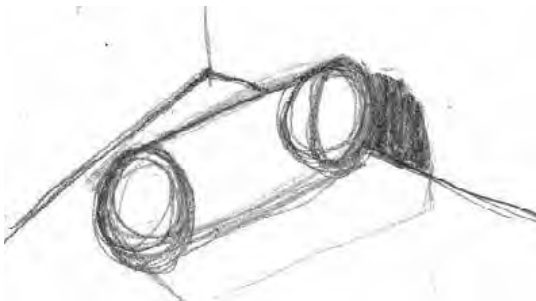

Ha megrajzoltuk a henger szerkezeti rajzát, készíthetünk vázlatos vagy alapos tónusos tanulmányt. Ha az osztály nehezen fogadta a henger rajzot, gyorsabb ütemben haladunk a kompozíciós feladatok felé, jön a kis üveg szerkezeti rajza, majd üvegcsoport, és a kompozíciós feladatsor.

1 Egy jó átlagos tanulmánylap.

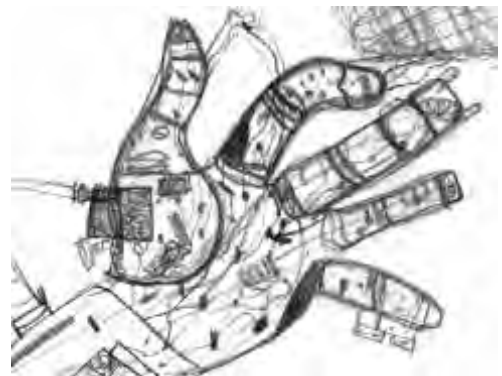

Jancsától viszont már az alábbi is óriási teljesítmény volt, mit nem adtam volna, ha így marad. Szerencsére nem az én kis földszintes vágyaim teljesültek.

nak még egy

Gabi későbbi papírszalag rajza.

Jancsi későbbi kéz rajza.

A fekvő henger

[Kádár Csomor Gábor videója](#)⁵

Cél: Látvány utáni tanulmány.

Jobb osztályokban a henger, vagy a hengercsoport rajza után foglalkozunk a fekvő hengerrel, mert a gyerekek általában maguktól is megpróbálják. Gyengébb osztályokban az előző óra, vagy a következő óra anyagába építem be, a legjobb rajzoló feladatákként.

Előkészítés: Modellek kiosztása

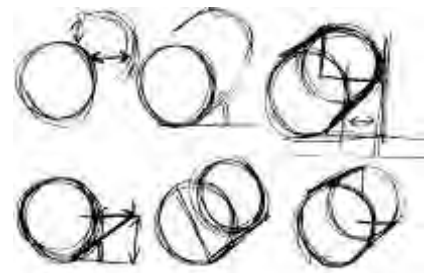
Az óra leírása

Jobb rajzolóknak változata

Álló hengerünkön az ellipszis nagy tengelye mindig vízszintes, azaz merőleges az oldalvonalakra. / Látszólagos alkotókra. / Ha lefektetjük a hengert, a nagy tengely ismét merőleges lesz az oldalvonalakra, illetve inkább a forgástengelyre, hisz nagyobb méretű hengerrel az oldalvonalak már érezhetően összetartanak.

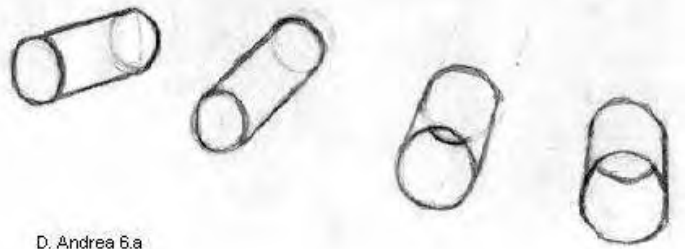

Két módszere van a rajz felépítésének. A jobb rajzolóknak egyszerűen csak felvázolják az ellipszist, ahogy látják. Mögé vázolják a másik ellipszist látható részét, majd bevázolják az alsó alkotót, ellenőrzik a hátsó alsó és felső "sarok" helyzetét, a henger látszólagos szélességét, helyesbítenek. Tegyük fel a halvány tömegvázlatot, majd ellenőrizzük le újra az előbbieket szerint!

Aki bizonytalanabb, az az első ellipszis vázolása után keresse meg, hová eshet a hátsó sarok. (Az első ellipsziszre vetítve?) Milyen magasra? Milyen messzire, azaz milyen szélesnek látjuk a hengert? Ha megvan a hátsó sarokpont helye, rávázolhatunk egy, az elsőhöz hasonló ellipszist, majd ellenőrizzük, jó helyen van-e a felső sarokpont.

Készítsünk egy sorozatrajzot az elforduló, majd a szemsíkunk felé emelkedő hengerről!

D. Andrea 6.a

Rajzoljunk bonyolultabb beállítást! Álló, fekvő, ferde helyzetű hengercsoportról.

B változat / gyengébbeknek/

A gyengébb rajzókat kisebb lépésekkel vezethetjük el a fekvő henger rajzáig.

Először megrajzoljuk a szemmagasságba emelt hengert.

Miért látjuk kisebbnek a hátsó kört? Mert messzebb van.

Most fordítsuk el kissé oldalra a hengert!

A következő rajzon a szemsíkunk alá süllyesztett hengert ábrázoljuk.

Figyeljük meg az oldalvonalak összetartását!

Végül jöhet a szemsíkunk alá süllyesztett, elfordított henger.

Ha sikerült, mehetünk tovább az A változat szerint

Technikák: ceruza

⁵ A fekvő henger. http://kadarcsomor.hu/rajz-segedanyagok/?mgi_13=1005/a-fekv-henger

Hengercsoport rajza AF 24.

Cél: Takarásos helyzetű hengerek megrajzolása.

Ha van átlátszó modellünk, először azokat használjuk.

Előkészítés Padrendezés, modellbeállítás.

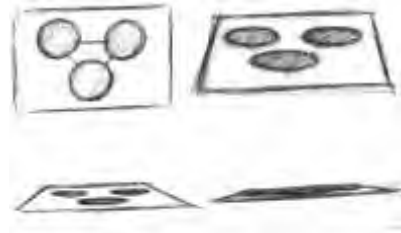
A padokat négyes csoportokba állítjuk össze. Modellek beállítása. Mindig magam állítok be minden modellt, úgy, hogy kis takarások legyenek.

Az óra leírása

Tipikusan az az óra, amikor csak a legjobb osztályokban merek alapos térértelmezésbe fogni, a gyengébb rajzolóknak itt inkább csak egy beavató, bemutató rávezetést tartok. (Lásd B változat)

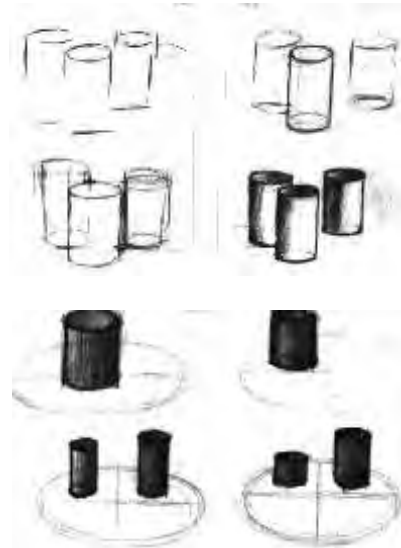
A változat. Alapos tér értelmezés.

A mai órán összetettebb látványt rajzolunk. Három kis hengert fogunk megrajzolni takarásos helyzetben. Ehhez először figyeljük meg mi történik, ha három kört leforgatunk. / Előre kiosztva a szemléltető lapok / Láthatjuk hogy a nagytengelyek egymáshoz viszonyított helyzete nagyjából állandó, az ellipszisek közötti távolság viszont az elforgatással egyre csökken. Rajzoljátok meg ezt a leforgatást! / Akinek még az ellipsziszrajz is gondot jelent, először rajzoljon egy sorozatot egy elforduló ellipsziszről./

A beállítás megrajolásakor először halvány tömegvázlatot teszünk fel. Nagyjából megállapítjuk az egyes hengerek fő tömegét. Majd az első hengert pontosítjuk, ellenőrizzük belső arányait, az ellipszisek öblösségét. Megfigyeljük a másik két henger takarási pontjait. Ezek figyelembevételével rajzoljuk meg kissé erősebben a hátsó hengereket.

Újabb ellenőrzés, pontosítás után erősítjük fel a helyes vonalakat.

Aki elkészült, jelzésszerűen tónusozhat is. /Ha átlátszó hengerekkel dolgoztunk, új rajzot készíthet átlátszatlan hengercsoportról.

A legjobb rajzolókkal nem árt egy kis akvarellezés sem, illetve ártani senkinek nem ártana, de az alacsony óraszám miatt általában csak az alma, krumpli beállításnál térünk rá a látvány utáni akvarellezésre.

B változat Gyengébbek részére

Egy hengercsoportot fogunk megrajzolni. Először helyezzük el a három hengert magunk előtt, a következő módon. (Az első henger mögül két oldalról kissé kilóg a két hátsó, köztük néhány cm távolság.)

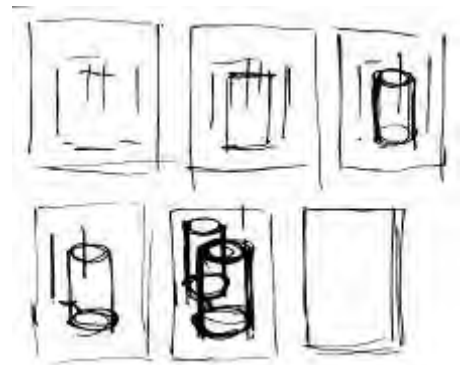
Néhány halvány vonallal tegyünk fel egy durva tömegvázlatot. Rajzoljuk meg arányosan az első henger előlnézeti képét, majd tegyük rá az ellipsziseket, az előző órán tanultak szerint. Vázoljuk be, hol látjuk kibukkanni az egyik hátsó hengert. Ezeket a pontokat figyelembe véve rajzoljuk meg a hátsó hengert, majd ennek mintájára oldjuk meg a másik hátsó hengert is.

Technikák: ceruza

Szemléltetés: táblai rajz.

Modell: átlátszó PVC hengerek, átlátszatlan PVC vagy papírhengerek. /WC papírtekerics keménypapír hengere./

Várható nehézségek

hibái. A látszólagos távolságot.

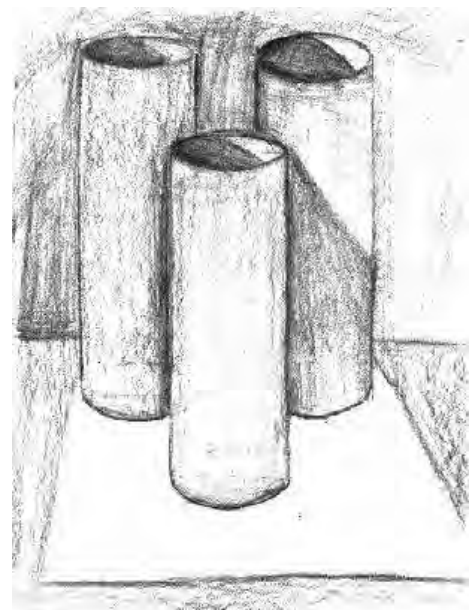
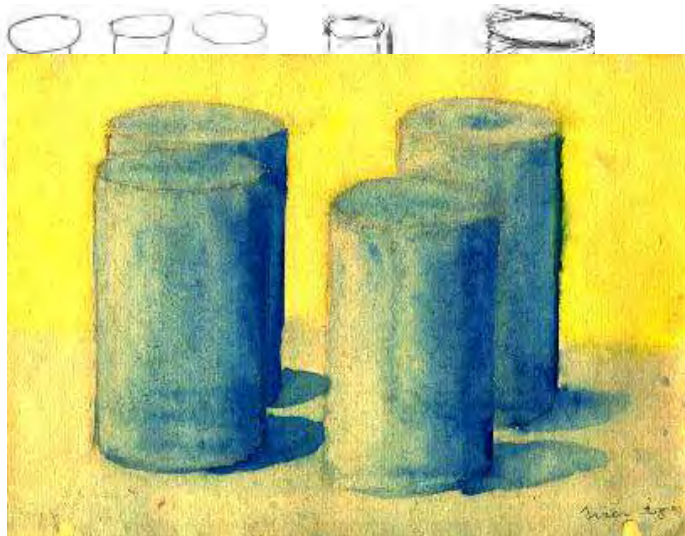
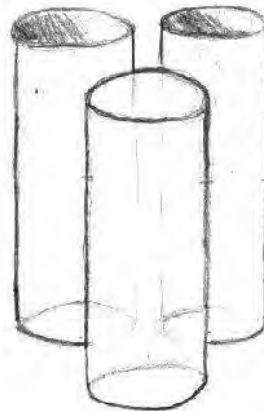
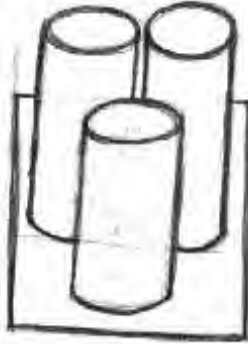
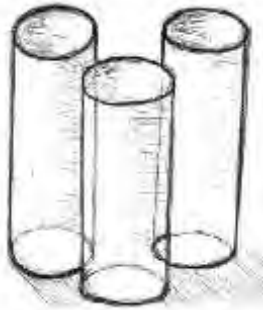
Néhány

Mónika az előző órán is nehezen boldogult, itt teljesen elbizonytalanodott.

1 SegítségSegítségel ugyan elindult, de a hengereket csak "széttolva" tudta megrajzolni.

Arányproblémák. A hengerrajz korábbi gyengébb rajzolóknak nehezen értik meg a metszéspontokat, az ellipszisek közti

elkészült munka

Továbblépési lehetőségek

Jól rajzoló, átlag osztállyal a papírszalag, gömb kis üveg sorozat. Nehezen mozduló, vagy jól dolgozó, művészi hajlamú osztállyal kis üvegek, majd kompozíciós tanulmányok.

Papírszalag rajza AF 25.

Cél: Látvány utáni rajz.

Gyakoroltatjuk a segédvívzszintes használatát. Témájában ugyan a felhajtott fülű papírcsík után következne, de amíg nem tudunk hengert rajzolni, nehezen menne az ívek megrajzolása.

1 AA szakkörös Enyedi Tomi magyarázó r

Előkészítés: Modell csíkok leszabása. (Esetleg tanulóként egy kis doboz, különböző nehézségű előre elkészített modellekkel.)

Óraleírás

A legjobb osztályokban bemutatom a különböző bonyolultságú modellek rajzi problémáit, majd mindenki választ, vagy készít magának néhány modellt, egyéni korrektúrával segítem a munkát. Ha az korábban már foglalkoztunk a szögletes testekkel, csíkos papír alapon a szögletes hajlításokat is bevezethetjük. Második órában választható feladatok jönnek.

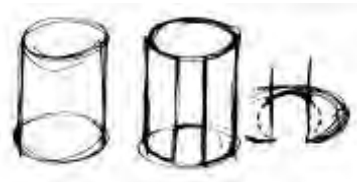
Átlagos osztályban a henger modellről az "S" modellig haladunk, majd innen a nehezen fegyelmehető osztályokban maradunk a látvány utáni tanulmánynál, bonyolultabb modelleket rajzolva, művészebb hajlamú, de gyengébb képességű osztályban szintén választható feladatok.

A gyenge osztályokban tus, szén játékkal vezetjük fel a problémát. (lásd: Szalag játék) Ezután jöhetnek a kinyíló hengerek, majd a bonyolultabb modellek, végül választható feladatok. Nagyon sok egyéni korrektúrát igénylő óra. A rajzok készülhetnek külön - külön lapokra (A/5), vagy több tanulmány egy lapra.

Átlagos osztály számára

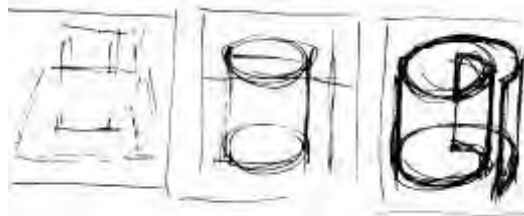
Vegyük elő a dobozból először a legegyszerűbb modellt! Esetleg most is készíthetjük, előre levágott papírcsíkokból, a pad élén meghúzva azokat.

/A húzás egyenes erejű legyen, végig merőlegesen haladjon a csík az asztal élére!/ A modell gyakorlatilag henger, csak épp kissé meg van nyitva. Úgy rajzoljuk meg, mintha zárt henger lenne, majd amikor kész van, megrajzoljuk a két első élt, kierősítjük hátul a látható vonalat. Ez utóbbi nem is olyan egyszerű, a következő rajzokon épp ez lesz a

legnehezebb. Gondolatban folytatni kell a formát, a kezemenk a levegőben folytatni kell a mozgást a helyes irányba, másképp torzul a forma.

Tegyünk fel egy halvány tömegvázlatot! Ehhez először tisztázni kell, mennyire magasodik a henger az alaplap fölé, mekkora helyet kell hagynunk fölül. Most már bevázolhatjuk a lap oldalvonalait. Ha az ellipszis rajzolásakor nem tisztáztuk a fekvő téglalap rajzát, most részletesen levezethetjük, egyébként csak utalunk rá. Ellenőrizzük az arányokat, majd bevázolhatjuk a csíkokat is. Most ezekhez viszonyítva rajzoljuk meg a henger középmetszetét, majd az ellipsziseket. Ismét ellenőrizzük: Jó helyen van a felső sarok? És az alsó? Nagyon pontosan kell rögzítenünk az arányokat! Vezessük párhuzamosan az alsó és felső éleket!

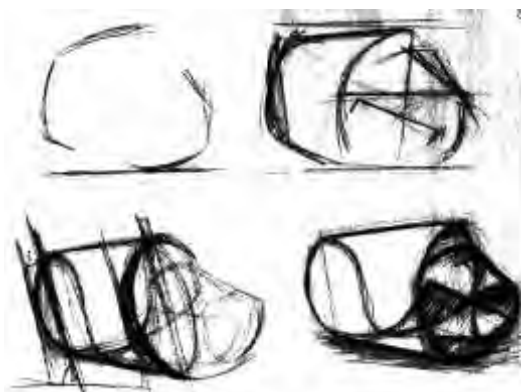
Vegyük elő a 2. sz. modellt!

Itt már többet fordul a szalag. Mindig tisztázzuk, hol kezdődik, hol végződik. A tömegvázlat után rajzoljuk meg először a felső spirált, vetítsük le az oldalvonalakat, majd jöhet az alsó spirál. Gyors egyéni korrektúrákkal javítok.

Jöhetnek az egyre bonyolultabb modellek. Nem szabad azonnal követnünk a vonalak lefutását, először készítsünk tömegvázlatokat. Amikor már a szalag éleit rajzoljuk, keressük meg a látszólagos ellipszisek nagytengelyeit. Állapítsuk meg a tengely függőlegeshez - vízszinteshez viszonyított irányát, az ellipszis öblösségét! A szabálytalanul tekeredő szalagon rajzoljuk meg a negatív foltokat is. Az +üres helyeket. Nagyon sokat segítenek a vázolásakor. Ha valaki megrajzolta az egyszerűbb modelleket, és nem szeretne a bonyolultabbakkal foglalkozni:

+ Folytathatja korábbi félbehagyott munkáját.

Trükkrajz tussal, szénnel.

Kis fa vagy

keménypapír lapocskát tusba mártunk, egyenesen tartva szalagokat húzunk vele. Ugyanezt szén, vagy zsírkréta darabbal is megtehetjük. Ha sikerül, utólag rá lehet még vonalkázni, tónusozni, segítve a térbeli kifejezést,

vagy nonfiguratív kompozícióvá lehet alakítani.

+ Tematikus munka szalag témára

Rajzolj, fess, mintázz valamit, ami eszedbe jutott modelljeinkről!

Nonfiguratív kompozíció a tekeredő vonalak témájára.

+ Összegyűrt papír.

Akiknek túl egyszerűnek tűnik az óra témája, a kis tévesztéseket kelleetlenül korrigálják, ezen a modellen értik meg a tömegvázlat szerepét. Gyűrjenek kissé össze egy papírlapot, vázolják fel a fő tömegeket, majd próbálják meg lebontani ezeket a tömegeket a látványnak megfelelően.

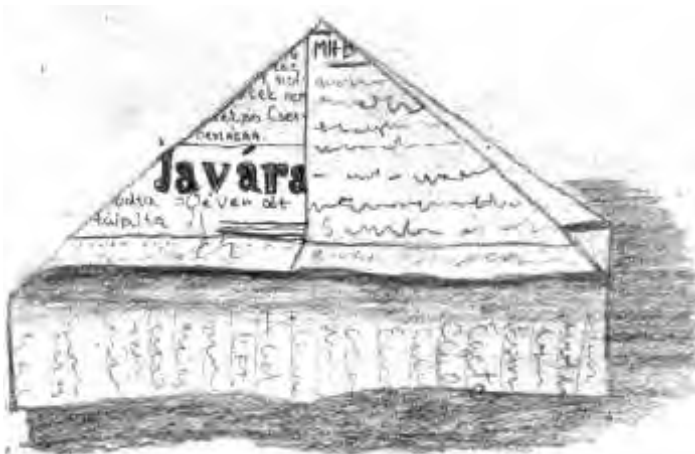
+Spirál, faforgács rajza.

Ez a feladat később előjön majd törzsanyagként is, itt csak belekóstolunk.

Bonyolult papírhajtogatás rajza

Mindenki olyan messze menjen, amit a képességei lehetővé tesznek. Könnyen túlvállalják magukat a gyerekek. Ha a hajtogatás újságpapírból készül, a sorok lefutása segít a térbeliség értelmezésében. A rajzok ábrázolhatják a hajtogatás fázisait, vagy a végeredményt.

Várfalat imitáló papírcsík rajza.

Gyártunk le egy várfalat imitáló modellt, ablakokkal, kapukkal.

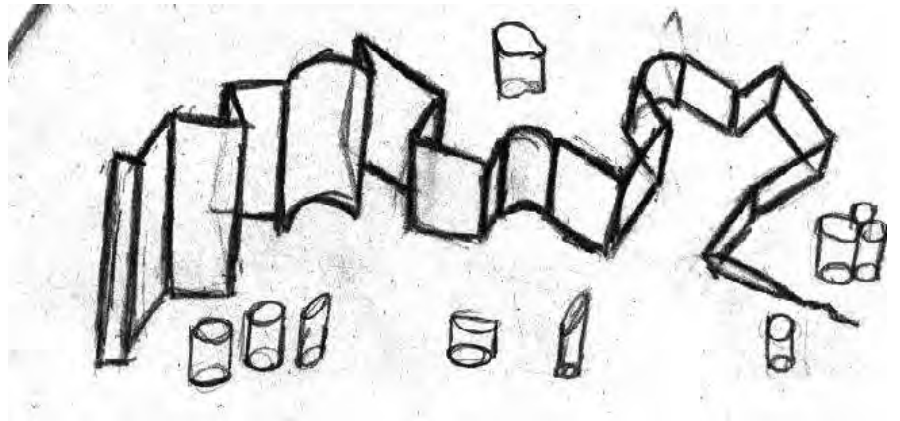
Várfal tervezése

Az előzőhöz hasonló feladat, de modell nélkül

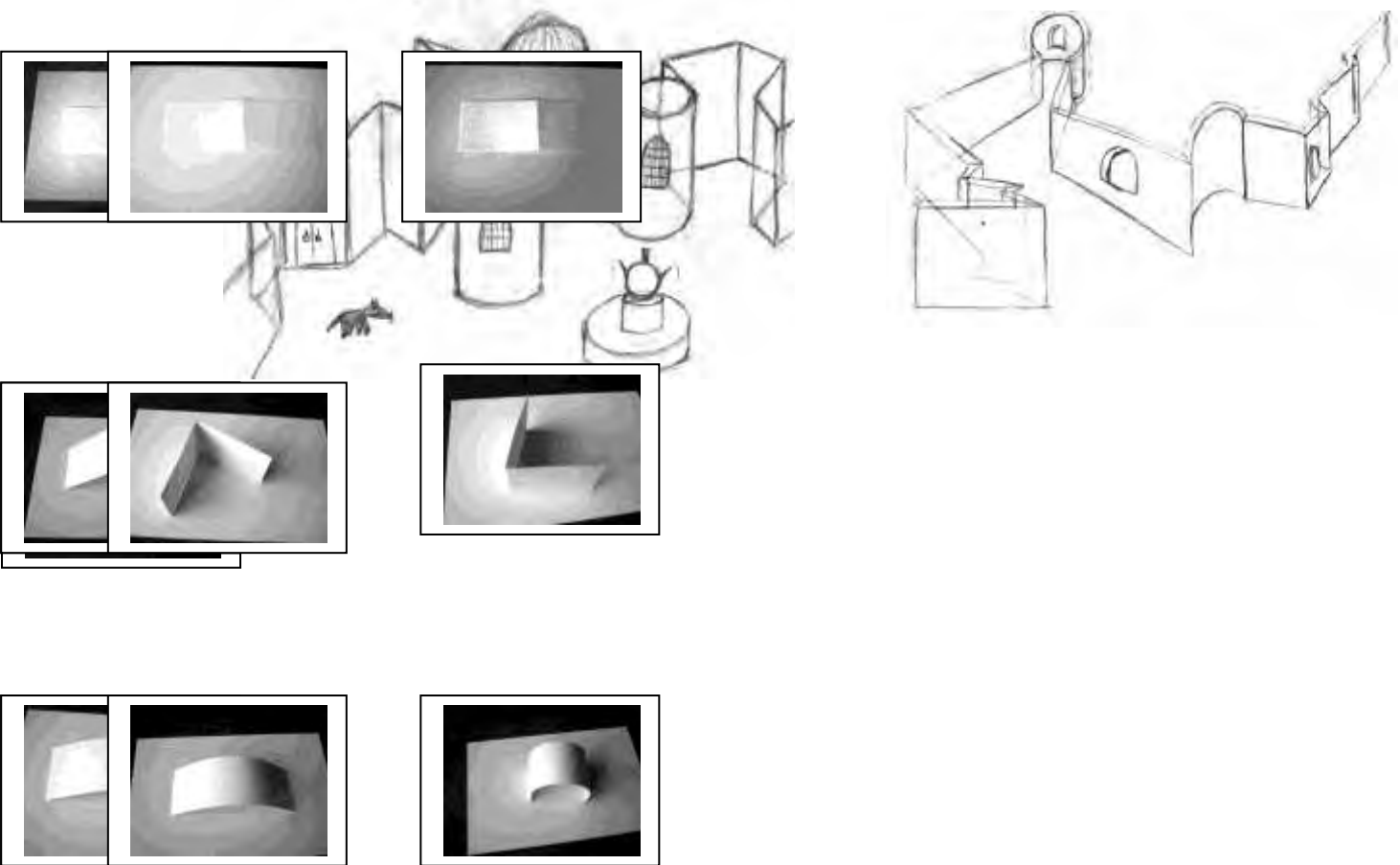
A fal vastagságát is bevezölhetjük.

Térbe emelkedő papírlap rajza

Egy kis papírlapot fektetünk ugyanolyan anyagú nagyobb alaplagra, és sorozatot rajzolunk, a finom tónuskülönbségek megfigyelésével.

A munka előtt egy fotósorozatban mutathatjuk be a várható fény-árnyék jelenségeket, Néhány fotót kontrasztosabb változatban is bemutatok.

Technikák: ceruza, illetve a feldolgozáshoz AT

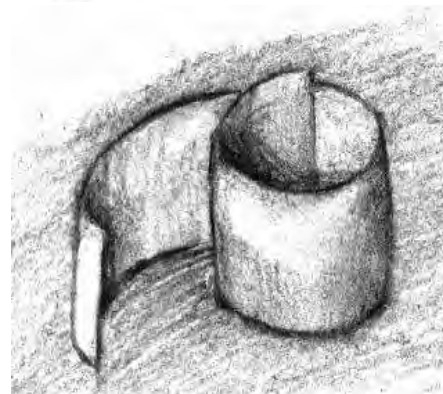
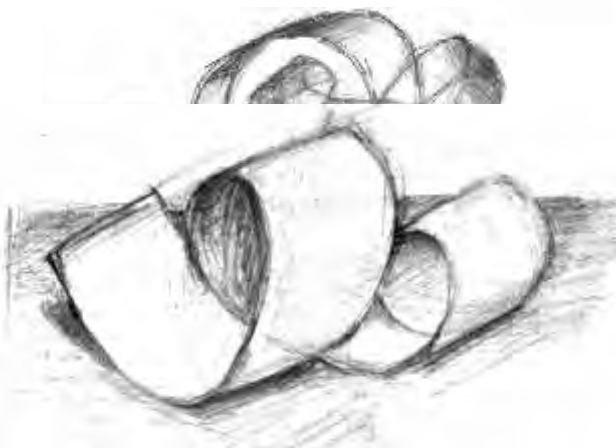
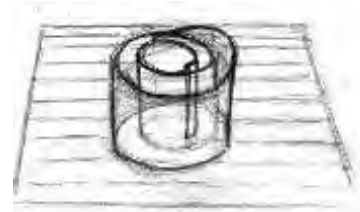
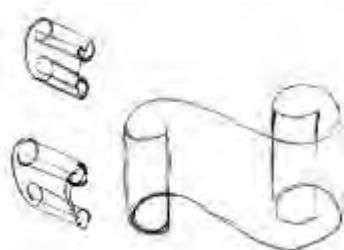
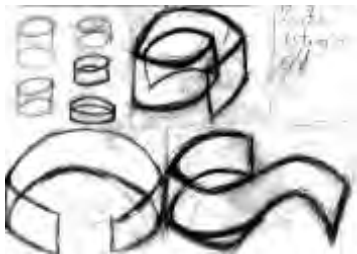
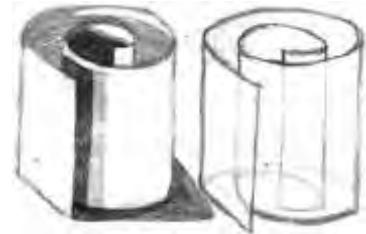
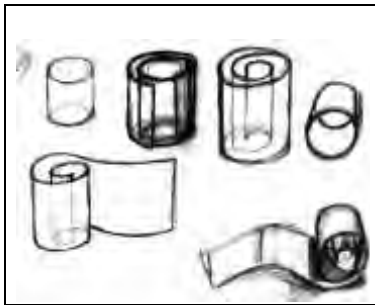
Szemléltetés: Táblai rajz

Modell: Kis papírmodelles doboz, pénztárszalagok az egyéni modellkészítéshez.

Várható nehézségek

Nehezen értik meg a gyerekek a láthatatlan vonal követésének fontosságát. Néha igen jó rajzoló is elsiklanak az ilyen apróságok fölött.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek:

Ha az osztály unja a látvány utáni rajzot: KF 68, 68/A. Ha jól fogadta az órát, közbeiktathatjuk a KF68/B-t, majd innen akár mehetünk AF 37-38-39-re is, a drapéria rajzokra. 68/C-vel plasztikai feladatokat oldhatunk meg, akár több órán át. Általában azonban inkább a tónustanulmányokat folytatjuk.

A gömb AF 26. TORZS/HATODIK/Tor63a198.doc

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [..\Tartalomjegyzék.doc - A gömb](#))

Cél: Finomabb tónusozási technika kiépítése.

Időnként a kompozíciós sorozat után tartom ezt az órát. Ilyenkor, mivel eléggé kiestünk a látvány utáni rajzolásból, a bemelegítés, rávezetés alaposabb.

Előkészítés:

Padrendezés (az asztalokat úgy forgatjuk, hogy oldalról jöjjön a fény).

Ping-pong labdák felragasztása. (Lásd: eszközkészítés) Modellek kihelyezése az óra megkezdése után.

Az óra leírása

A/ változat /Jobbaknak/

Nagyon óvatosan kezeljük mai modelljeinket! Ne fogjátok meg a labdát, csak az alaplapot, azt is óvatosan. A pingponglabdák könnyen maszatolódnak, a ragasztás könnyen elenged. / Utóbbi miatt a labdák játékra már alkalmatlanok! / A ceruzával ne nyúljatok a modell felé, ne ellenőrizzitek az árnyékokat, könnyen ottmarad a grafitnyom. A mai órán tanulmánylapot, (A/4-es lapra) vagy tanulmánysorozatot (A/5-ös lapokra) fogunk készíteni a gömbről. Tónusos rajz egy gömbről, majd különböző tónusozási technikák. A gömbön sokkal gazdagabb és nehezebben érthető fény - árnyék jelenségeket figyelhetünk meg mint a hengeren.

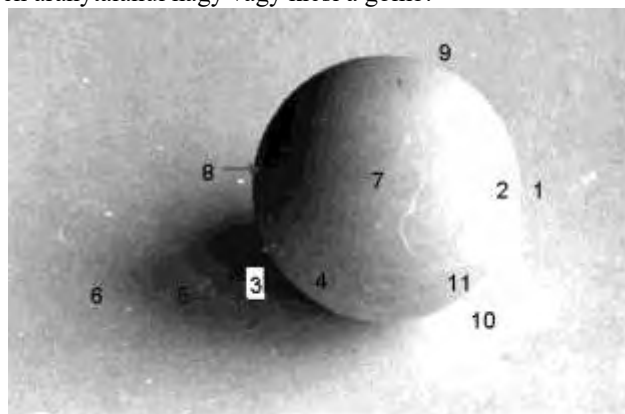
Kezdjük megint egy kis bemelegítéssel! / Körök / Vállból rajzoljunk, bátran, lendületesen, teljes köröket. Azután, ha szükséges, fél vagy negyedkörökkel korrigálunk.

Rajzoljuk meg a lapra a gömböt. Nagyon halvány tömegvázlatból induljatok ki! Ha erős lett, lapjára fordított radírral halványítsatok! Nem baj, ha nem lesz teljesen szabályos. Ehhez a gyengébb rajzolóknak még több gyakorlatra lenne szükségük, de a tónusozást szabálytalan gömbön is meg lehet oldani. Vigyázzatok, hogy ne legyen aránytalanul nagy vagy kicsi a gömb.

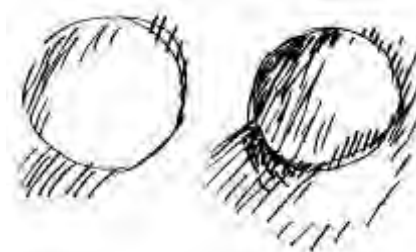
A fény felőli oldalon a háttér szürkés (1), a gömb fehérén világít. (2)

Alul sötét a vetett árnyék, a gömb közvetlen közelében teljesen fekete, (3) a gömb pedig meglepően világos a felszóródó reflexfénytől. (4)

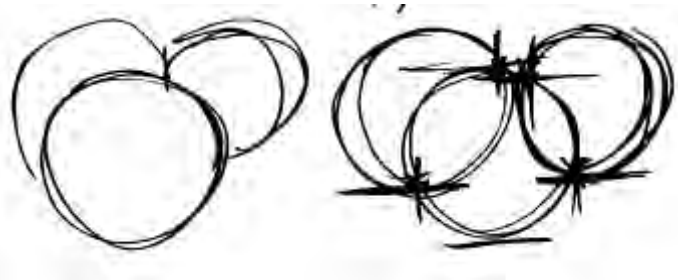
Aztán a vetett árnyék közepe világosodik ki a gömb által leszórt fénytől. (5) A vetett árnyék fokozatosan elenyészik. (6) A gömbön fokozatosan megjelenik az önárnyék, (7) a sötét oldal széle azonban megint csak kap egy kis világos árnyalatot. (8) Ismét jelentkezik a tónusok előjel váltása. (9) A fény felőli oldalon is reflex jelenség látható. A gömb fényt szór le az alaplapra. Persze az alap is ver fel fényt, de ez nem olyan erős, mint a gömb leszórt fénye, így a kontraszthatás miatt, itt erősebb szürkének látjuk a gömböt.

A tónusozás három szakaszból áll. Először csak ismerkedem a látvánnyal. Körbejárom a tekintetemmel. Hol merrefelé lesz sötétebb? Halvány tónusvázlatban rögzítem a legsötétebb árnyékokat. Majd körbejárom ismét a tekintetemmel a gömböt, és a félarányékokat is rögzítem. Kialakítok egy halvány, de már a legtöbb tónusértéket tartalmazó vázlatot. Végül egymáshoz viszonyítva fejlesztem a sötétebb tónusokat. Ha valahol túltónusozom, radírral finoman visszaveszem a fényeket. Mindenki annyit rögzítsen ezekből amennyit elbír. Nem baj, ha a tónusozás lázában eltorzul a gömb.

Ha három gömböt állítunk egymás mellé, tovább bonyolódik a helyzet. A három hengerhez hasonlóan kell megrajzolnunk őket. Csakhogy amíg ott senki nem jöhetett rá, ha rosszul helyeztük el a hengereket, itt a legapróbb pontatlanság is lehetetlenné teszi a korrekt tónusozást. Hisz ha rossz helyen bukkan elő a hátsó labda, nem helyezhetem el rá értelmesen a vetett árnyékokat. Nagyon gondosan kell tehát feltennem a tömegvázlatot.

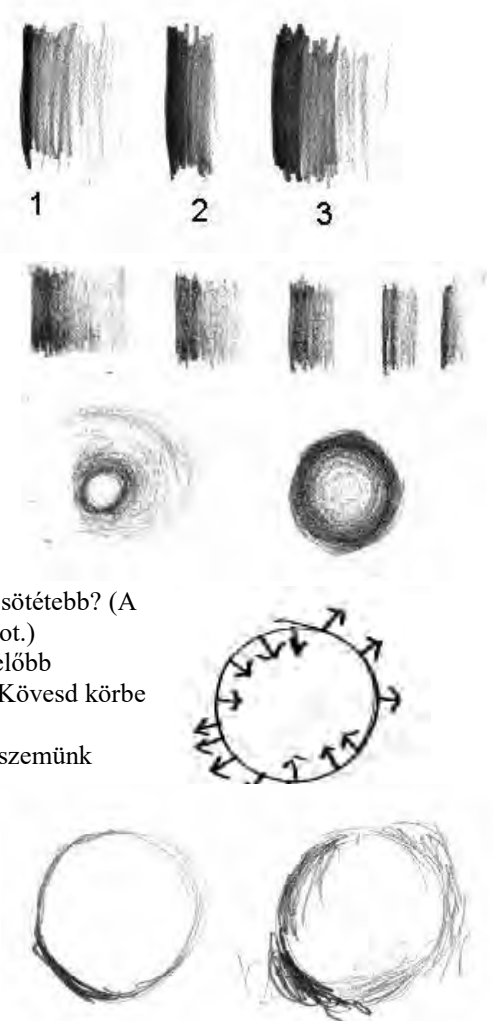
Az első halvány vázolás után pontosítsuk a takarási pontokat! Rajzoljuk meg a gömbök takart részeit is. Ellenőrizzük a tapadási pontok helyzetét!

A tónusozásnál próbáljuk megérteni a látott jelenségeket, honnan kerülnek a felületre a fények.

B/ változat /Gyengébbeknek/

Látjuk, hogy modellünk rendkívül gazdag, árnyalt tónusjelenségeket mutat. Ebből a legjobb rajzolók mindent be tudnak mutatni viszonylag jó megközelítésben, a leggyengébbek azonban, ha csak így belevágnánk, néhány perc alatt "készen lennének". Nekik nagyon nehéz lesz a tónusok finom átvezetése, először tehát egy kis rávezető gyakorlatot csinálunk. Rajzoljunk nagyon halvány köröket, majd fokozatosan egyre erősebbeket, de ezeket is nagyon halványból erősítjük. Rajzolunk egymás alá néhány erős fekete vonalat, majd ezeket kivezetjük, egyre rövidebb úton a fehérig. Bemutatom a jellemző hibákat:

Lelóg a vonal. (1) A vége nincs kivezetve. (2) Ugrás a skálán. (3)

Második lépésben körív felületéről vezetjük ki a vonalakat. Ilyen hosszan már nem tudjuk végighúzni a vonalakat, nagyon óvatosan kell tónusozzuk az egyes ívrészeket, hogy ne különüljenek el egymástól.

Az egyik oldalon hosszan, a másikon rövidebben vezetjük ki a vonalakat.

Vigyázzunk, hogy minden irányba egyenlő mértékben vezessük.

Rajzoljunk egy újabb gömböt, ezt jó nagyban, és most befelé vezessük ki a vonalakat! A bemelegítés után kezdhethetjük a gömb megrajzolását. Ha kész, halványítsuk le a rajzot lapjára fordított radírral. Mielőtt a

tónusozást elkezdenénk, figyeljük meg jól a gömböt. Tegyük magunk elé a tenyerünket, nézzük meg a résen át a gömb egyik oldalvonalát. Két felületet látunk egymás mellett. Egy fehéret, és egy kissé szürkét. A kettő találkozása adja a gömb oldalvonalát. A lap felső sarkába készítsünk egy kis tónustérképet. Rajzoljuk fel a gömböt, és jó erősen rajzoljuk oda melyik felületet látjuk sötétebbnek. Nyilakkal jelöljük, kifelé, vagy befelé sötétebb? (A gyengék meglepően nehezen értik meg és teljesítik ezt az egyszerű feladatot.)

A térkép után készítsünk tónusvázlatot. Nagyon halványan jelöljük be az előbb megfigyelt sötétebb felületeket! Amíg kész nincs, nem léphetünk tovább! Kövesd körbe a tekintetteddel a vonalat! Mindenütt bejelölted merre lesz sötétebb?

Ha kész, jöhet a vázlat fokozatos fejlesztése. Mivel az agyunk eltúlozza a szemünk jelentette tónuskülönbséget, ezért a gömb körvonalát erősebbnek látjuk,

mint amilyen a valóságban. Erősítsük fel annyira a körvonalat, amilyen erősnek látjuk, majd finoman vezessük ki. (Kockázatos módszer, jobb a tónusfoltok vázolása, de a leggyengébbeknek itt hasznos mankó lehet.) Figyeljük meg a kis fényleszóródást, reflexfényt az alaplapon!

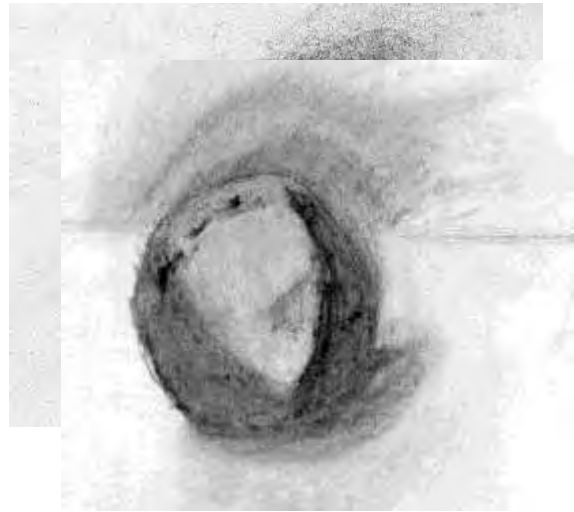
Vigyázzunk, ne rajzoljunk túl magasra a gömb mögé vetődő árnyékot, a tapadási pontját viszont feltétlenül vegye körbe az árnyék!

A rajz elkészülte után választható feladatok:

+Gömb tónusos rajza szénnel

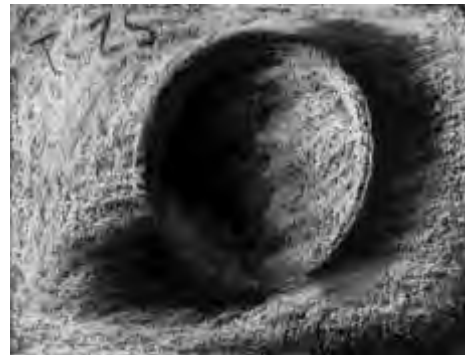
Ha most dolgozunk először szénnel, bemutatom a technika lehetőségeit.

A szénrajzokra egyébként akár külön órát is áldozhatunk, ekkor a léptékváltást is gyakorolhatjuk. Készülhet kicsi és nagy gömb rajz.

Gömb fekete lapra fehér krétával.

Érdemes gyakorolni a fordított építkezést.

Gömb háttérrel.

Gömb akvarellal, pasztellal

Első lépésben monokróm festés.

Rávezetésként bemutatom a tónusok finom kiúsztatását. Ha eddig még nem akvarelleztünk látvány után, itt a jó

alkalom, hogy megszeretessük a technikát. Itt tapasztalja meg a gyerek, hogy amiért ceruzával egy órán át kínlódott, azt az ecsettel néhány perc alatt megoldhatja.

Egyik érdekes lehetőség: tegyünk egy tükröt a gömb mögé.

Második lépésként tetszőleges színekkel festhetik meg a gömböt, az árnyékokat, a reflexeket, illetve jöhet a pasztell.

Gömszerű modellek

Fonalgombolyag, gömbbé formázott ál, festékező labdac, stb.

+ Gömb bábok készítése textilből.

Elkötözéssel, kitöméssel, rávarrással alakítunk bábokat, majd megrajzoljuk.

+ Gömb csonkolás

Képzeletben daraboljuk a gömböt.

Gömbre vetődő rácsrendszer megrajzolása.

Beállíthatjuk diavetítő segítségével, de órán ez igen körülményes, egyszerűbb fotó alapján dolgozni.

+ Gömbfantáziák

Mi jut eszedbe a gömb címszóról?

+ Szétszóródás

A leszórt árnyékról mi jut eszedbe, milyen képet tudnál rögtönözni erre a témára?

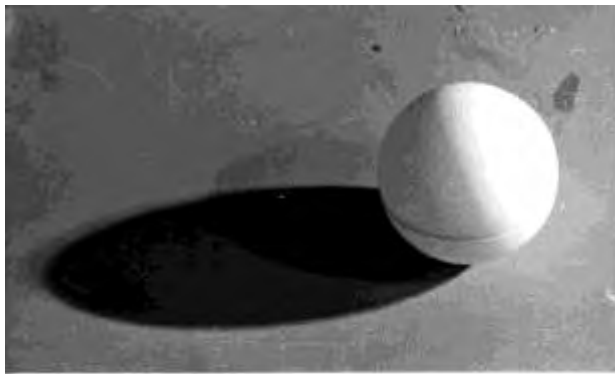
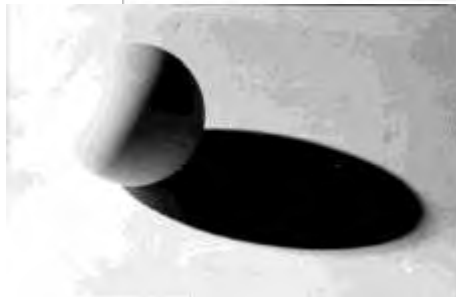
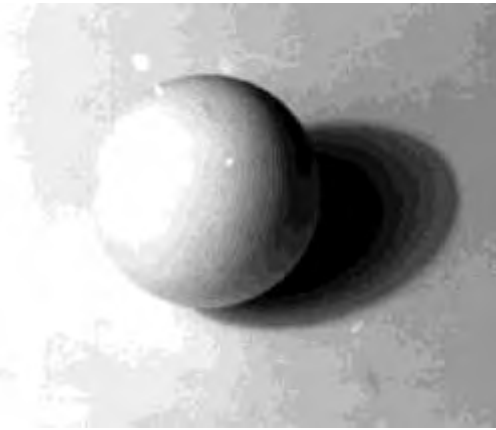
Bukósisak fantáziák (Erdei Adrienn nyomán.)

Középiskolásoknak esetleg: <https://www.saatchiart.com/account/artworks/1184303>

Fotók a gömbről

Ha tehetjük, feltétlenül fotózzunk ezen, vagy a következő órán, mert a gyerekek a gömb - rajzolás közben felfedezett finom tónusait megdöbbentő erővel láthatják viszont a fotókon. A modell kicsi, nem szalad el, jól kezelhető, lehet állványról dolgozni, nagyon jó alkalom a tárgyfotózás tanítására. Ha eddig még nem laboráltunk, a gömb fotogrammok nagyon egyszerű, és hálás témát kínálnak, innen jól lehet nyitni másfelé is. Ha külön órát szántunk rá, a tanulmányfotók után jöhet egy szabad feldolgozás. Gömb csendélet, meghökkentő gömbök, stb. Ha csak választható kiegészítő feladat volt, ötletbörzét rendezhetünk, vázoljon mindenki rajzban egy fotó ötletet, a legérdekesebbeket megvalósítjuk.

Technikák:
Ceruza,
grafitrúd.

Szemléltetés: táblai rajz

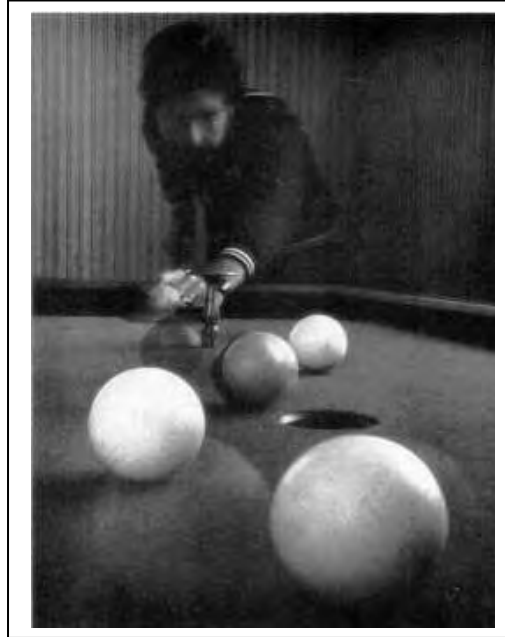
Modell: Felragasztott ping-pong labdák, egyes illetve hármass modell.

Várható nehézségek

Gyengébb osztályokba nem erőltetem a három gömböt. Dupla órán jöhetnek a tónusjátékok, vagy a fantáziarajz. Akik kissé bizonytalanabbak, a tónusozással eltorzítják a gömb körvonalát. A gyenge térszemléletű gyerekek nagyon nehezen feleltetik meg a gömb térbeli képét az óra számlap síkbeli képével. Következésképpen feljebb rajzolják a vetett árnyékot. Nagyon nehéz elfogadtatni a gyerekekkel, hogy csak a tónusvázlat után kezdhetnek munkához. Néhány osztályban már ismételnem kellett az órát.

Szemléltetéshez használható fotók:

Várható eredmény, néhány elkészült munka
Jó technikájú gyerekek elképesztően pontosan rögzítik, amit látnak. Ez az első modell, amit fényképszerűen tudnak rögzíteni, hisz a kis hengereknél azért még érezni az ellipsziseken pontatlanságot. Mostanra beérik a finom kézmozgás, és a finom tónusérzékelés. Ez bizonyos mértékig veszélyes is lehet, az egyre bonyolultabb modelleken esetleg nem tudják tartani a fejlődés eddigi ütemét, elkedvetlenednek, vagy épp ellenkezőleg, igen nehéz eltávolítani majd őket a fényképszerű rajzolástól.

tudják igazán

némi

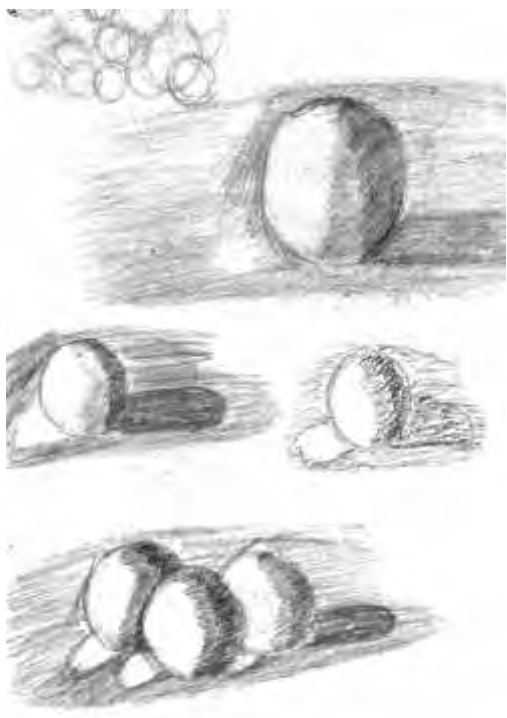
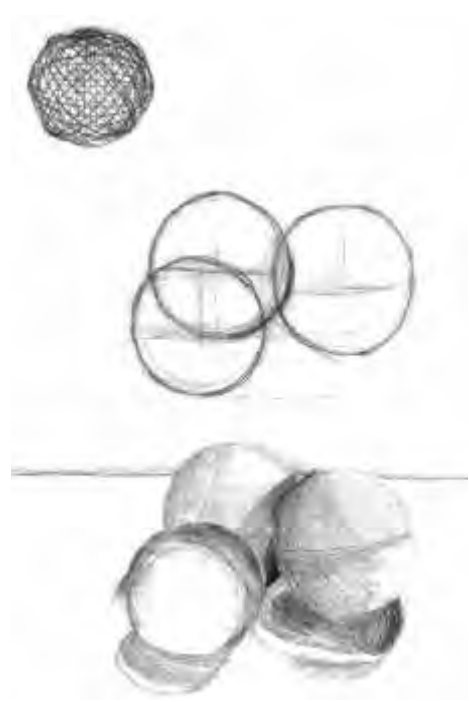
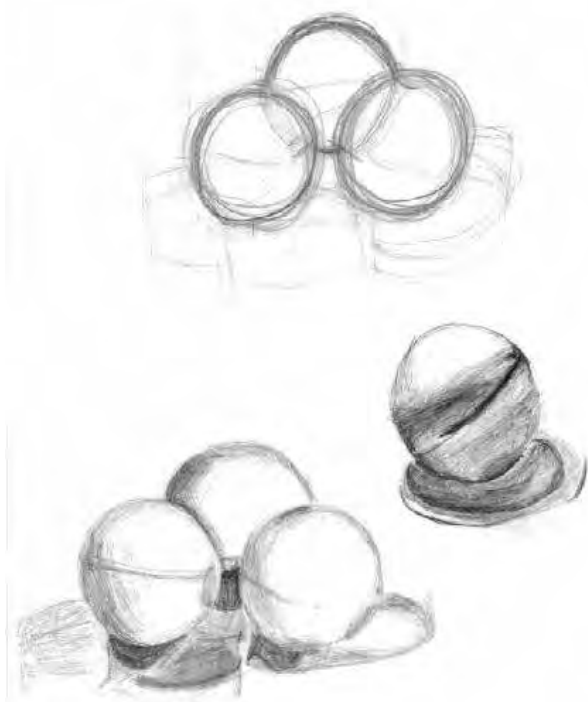

Továbblépési lehetőségek KF 69

Elmélyülhetünk a tojás, törött tojás rajzolásában, majd mehetünk tovább a gyümölcscsendélet felé. Jó alkalom a kompresszoros, vagy spray festés bevezetésére. /KF 69/B

Érett, művészi hajlamú, dramatikus játékokon felnőtt osztályokban megkockáztatható a Peer Gynt játék, (KX?) de inkább középiskolában ajánlott.

Tónusfejlesztési gyakorlatok AF 27.

Cél: A látvány utáni tanulmányok egyhangúságának oldása. A tónusozási technika fejlesztése.

Előkészítés: Modellek, falitábla kihelyezése

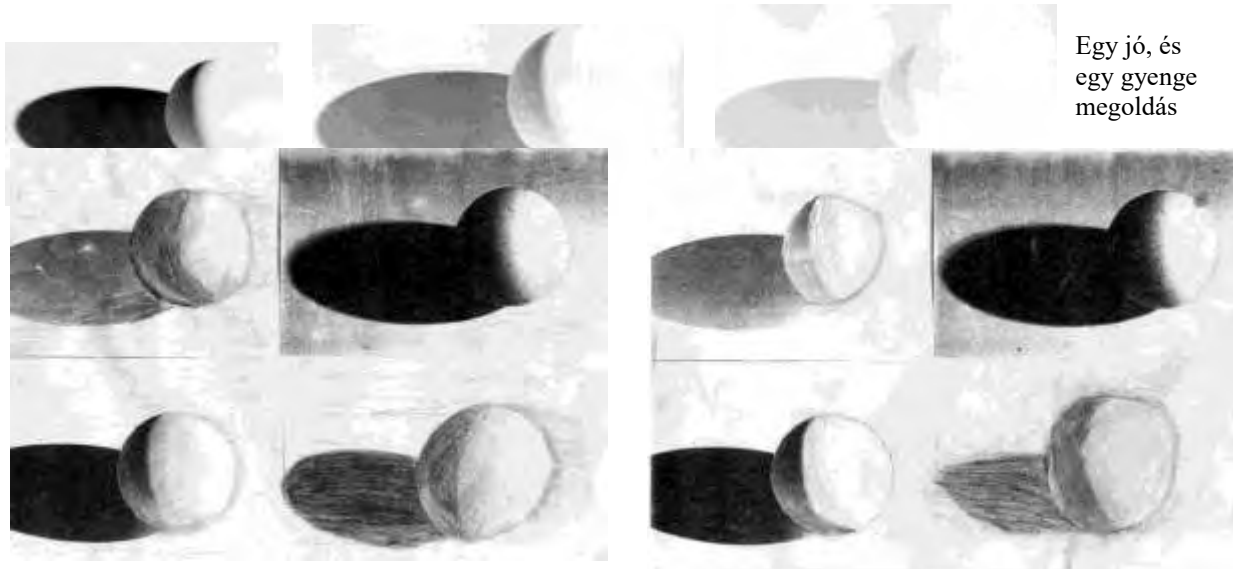
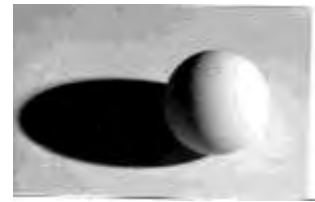
Az óra leírása

Rávezető feladat az előző óra kudarcos tanulói részére

Azok a gyerekek, akik az elmúlt órán nem boldogultak a feladattal, most külön feladatot kapnak. Fénymásolt gömb fotó sorozatot kell kiegészíteniük ceruzával, majd megrajzolni a gömböt. Ha készen vannak, ők is rásztereznek.

A kiegészítendő képek.

1 modell fénykép

Egy jó, és egy gyenge megoldás

Grafikai tanulmányok

Ha megnézzük eddigi rajzainkat, láthatjuk mennyire más vonalkezeléssel dolgoznak az egyes gyerekek. Van, aki érzékeny, finom vonalhálókat rak fel, mások erőteljesebb, határozottabb vonalakkal dolgoznak. Itt az ideje, hogy megvizsgáljuk a különböző tónusfejlesztési módszereket, megkeressük azt, ami leginkább megfelel egyéniségünknek.

Nézzünk meg ehhez néhány grafikát, egyre erősebb nagyításban! / Dürer, Rembrandt, Sárkány Győző Kovács Péter Balázs, stb. Hogyan esik szét rászterpontokká, vonalakká a kép?/

Milyen ceruzajárással tudunk tónusokat felhordani a képre? (Eddig tanultuk: satírozva, rövidebb hosszabb vonalakkal vonalazva.)

1 CCarlo Maratti

1 B Szabó László: Kortársunk a grafika

Törött tojások filccel, rajztollal vagy ceruzával. KF?

Ha nem tervezünk önálló "tojás órát"

Egyéb apró tárgyak rajza raszteres technikával.

Színes raszterezés.

Síkkompozíció raszteres technikával.

Ezt főleg akkor adom, ha már megtartottam a kompozíciós órákat.

Tematikus munka

Egy apró részletet rajzolhat meg egy történetből, ami valahogy kötődik a raszter fogalmához.

Korábbi munka újraalkotása

+ Előveheti valamelyik korábbi rajzát és megoldhatja valami más tónusozási technikával.

Technikák: ceruza

Szemléltetés: Dia sorozat, fénymásolt grafikák, falitábla, táblai rajz

Modell: Pingponglabda modellek, törött tojások, egyéb modellek.

Várható nehézségek

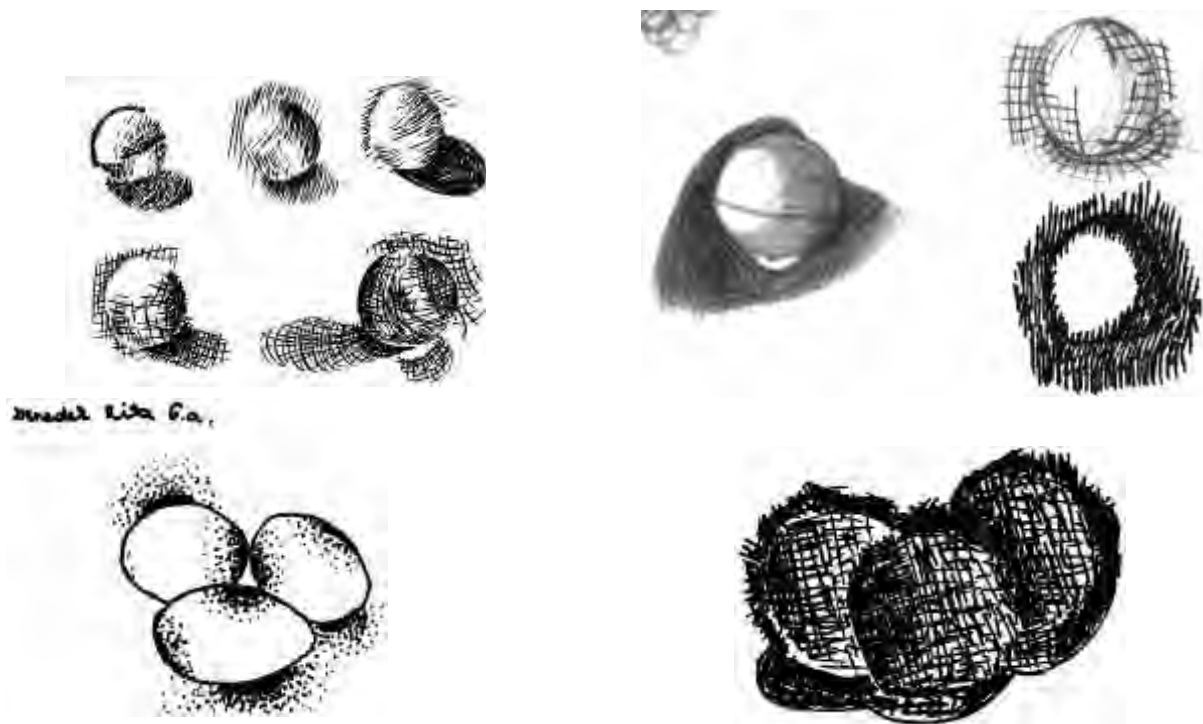
Néhány gyerek ragaszkodik a kép egy pontból terjeszkedő tónusozásához. Veszélyben a filctollak hegye. Vigyázni kell, szét ne nyomják a pontozgatás hevében.

Néhányan vonalas képet fejlesztenek, csak épp pontozgatva rajzolják a vonalat (lásd lenn). Sok egyéni korrektúrára van szükség.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

A raszterezés nehézségeitől eltekintve nyugodt, jó kis óra.

Tovább lépési lehetőségek

A játékos óra után általában folytatjuk a tanulmányrajzokat, de, ha korábban nem alkalmaztuk, jöhet pl. a KF 69, 70, 71

Kis üvegek AF 28.

Cél: Látvány utáni tanulmány. Az üveg íves oldalvonalának megrajzolása.

Előkészítés: Padrendezés, modellek kiosztása.

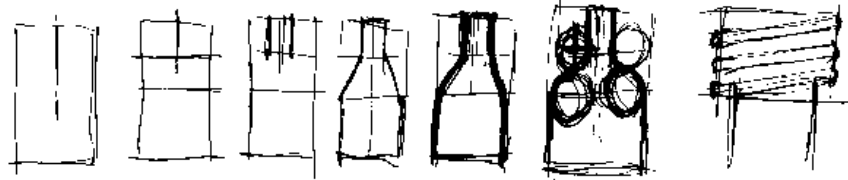
A gyerekek négyfős csoportokban ülnek, köztük vannak az asztal közepén a modellek. (Erre akkor van szükség, ha nem jut minden gyereknek 3 kis üveg.)

Az óra leírása

A nagyon gyenge gyerekek a bemelegítés után kis hengereket rajzolnak, csak aztán térünk rá az üvegekre.

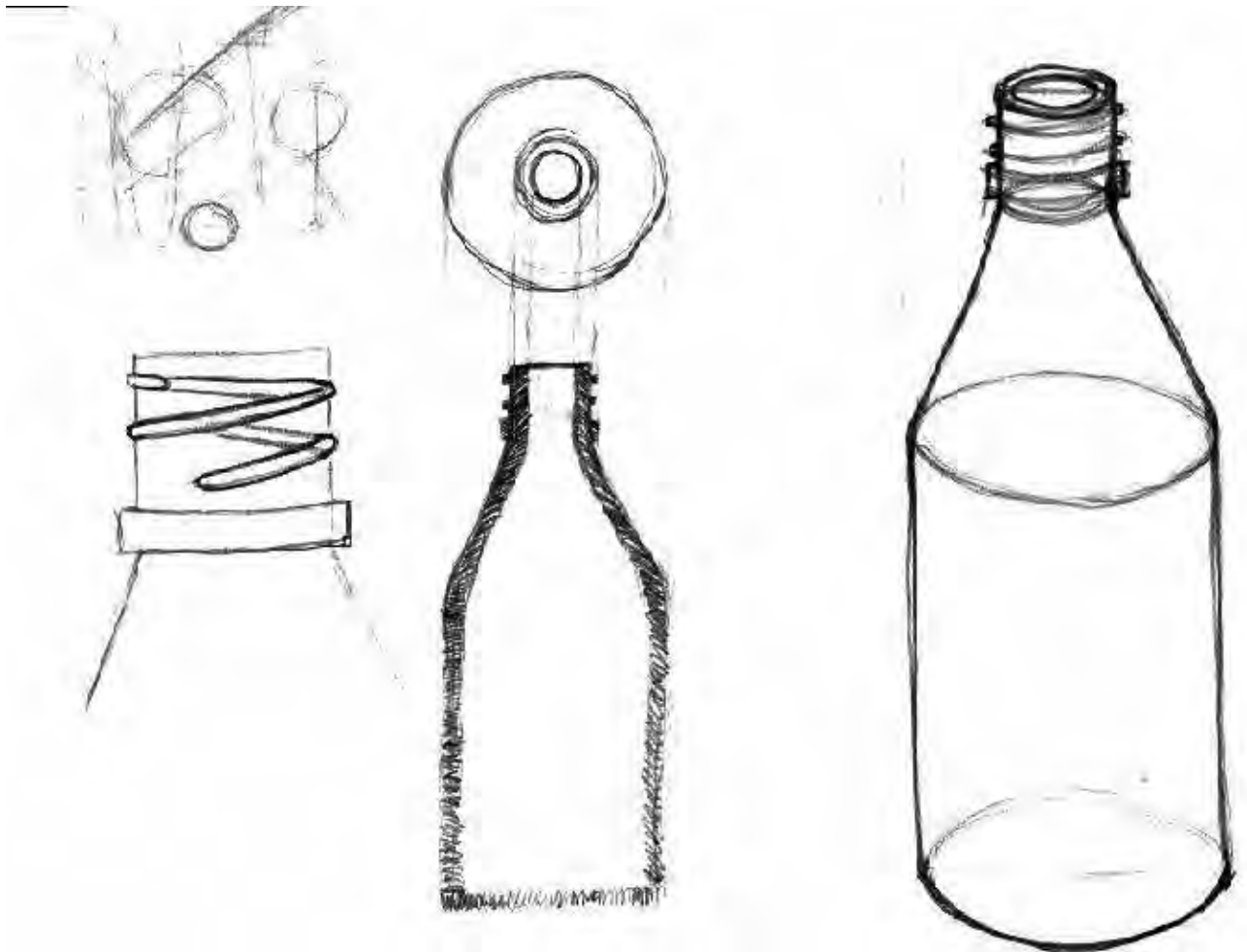
A legjobbak, vagy a jó logikájú, de átlagosan rajzoló gyerekek (ha

van még ilyen ekkorra) alaposabban értelmezhetjük a kör alaplapra állított üvegcsoport látványát.

Új modellünk, az üveg, újabb problémákat vet fel. Szimmetrikus forma ugyan, mint a henger és a gömb, de az oldalvonal hajlata sokkal nehezebben rajzolható meg.

A tanulmánylap elhelyezési vázlata.

Melegítsünk be körökkel, ellipszisekkel, egyenesekkel, és üvegnyakszerűen ívelődő vonalakkal.

Rajzoljuk meg először a felülnézeti képet, majd vetítsük le belőle az oldalnézetit! Számoljuk meg pontosan a köröket!

Az üveg oldalvonalának megrajzolásakor segíthetünk magunkon, ha végiggondoljuk, milyen kört ír le az üvegnyak. Mekkora?

Hol lehet a középpontja? /Később már nem lesz szükségünk erre a kis segédkörre, amúgy is elég könnyű belezavarodni./ Az oldalnézeti képen számoljuk meg a csavarvonalakat, figyeljük meg pontos elhelyezkedésüket!

Meg lehet próbálkozni a nyak kinagyításával. Ennek csak akkor van értelme, ha tényleg felnagyítjátok, és pontosan értelmezték a formát.

A következő feladat a két - három kis üvegből álló csoport megrajzolása. Tegyük két kis üveget egy olyan körlapra, amelynek megrajzoltuk az átlóit! Rajzoljuk körbe felülről az üvegeket, majd vegyük el őket. Rajzoljuk meg a körlap felülnézeti képét, majd az asztalra helyezés fázisait. Először szemből, majd ferdén. Ha visszaállítjuk az üvegeket, világos hogyan néz ki az aljuk. Rajzoljuk meg. Ellenőrizzük az oldalt látható negatív foltot! Valóban ilyen arányú? Nem lett túl nagy, vagy túl kicsi az alapkör? Ha igen, javítsunk! Rajzoljuk meg most az üvegek tömegvázlatát! Pontosítsuk az egyik üveget! Ellenőrizzük le arányait! Keressük meg a fedési pontokat, pontosítsuk a másik üveget is! Oldjuk meg az üvegek nyakát, erősítsük fel a látható vonalakat!

Fekvő üveg

A jobb osztályokban még arra is marad idő, hogy a fekvő henger mintájára fekvő üvegeket is rajzoljanak a legjobb rajzolóknak.

Aki elkészült:

Különlegesebb üvegek látvány utáni rajza

Üveg rajza természetes háttérével együtt

Tónusos üvegrajz

Üveg akvarell

Különleges üvegtervek

Sok korrektúrára készülünk.

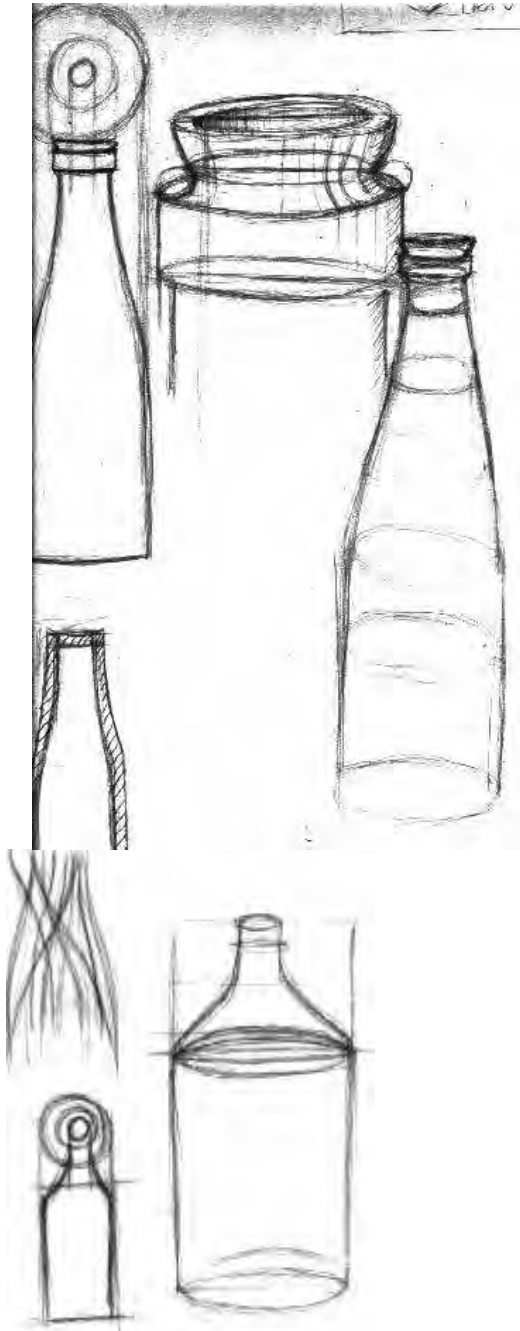
Technikák: Ceruza

Szemléltetés

Várható nehézségek

Nehéz óra. A befoglaló keretet sokan képkeretnek tekintik, nem rá, hanem belé építkeznek. A bizonytalanabbak visszaesnek a bevéső rajzolgatáshoz.

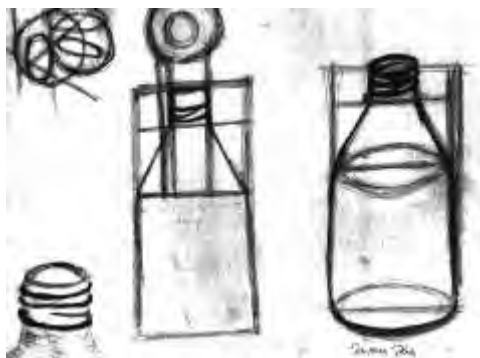
Várható eredmény, néhány elkészült munka

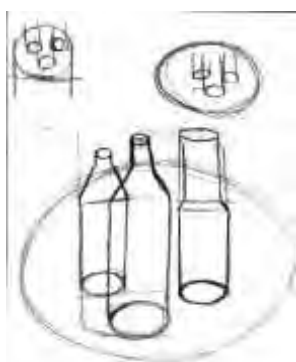
1 Dorka rajzán még dülöngélnek az üvegek, bizonytalankodik az ellipsziseknél.

1 Barabás Jancsi kitűnő készségei sem tudták ellensúlyozni aktuális érdektelenségét. Vonalkezelési hibák a nyaknál.

1 Dorka második rajza már biztosabb.

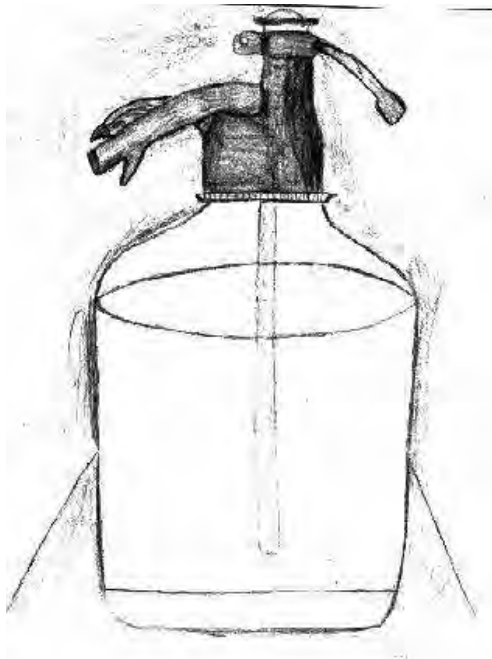

Ezen a két képen is erős fejlődést hátrébról indulva.

figyelhetünk meg,

Nehezebb üvegek rajza.

Néhány különleges üveg terve

is! KF 75/A

70 71

Ha az üveg- illetve üvegcsendélet.

Fényképezzük le világos és sötét háttér

Rozsákó Adrián

Továbblépési lehetőségek

72 73 74 75

fotózunk is, üvegek a képen az

KF

jöhet játék, előtt

Zsúfolt forgástest csoport rajza AF 28 TORZS/ HATODIK/ Tor64a198.doc

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [..\Tartalomjegyzék.doc - Zsúfolt forgástest](#))

Cél: Kompozíciós előtanulmány, a tömegvázolás gyakorlása

A mai feladatunk már egy újabb sorozat bevezető órája lesz, ma lépünk tovább a látvány utáni tanulmányoktól a kompozíciós tanulmányokhoz. A rajztudás fejlesztése ugyan azt követelné, hogy vigyük tovább a látvány utáni tanulmányokat, de ez könnyen gátlásossá tenné a komponálást, beszűkítené a fantáziát, tehát tartunk egy kis szünetet. A legjobb rajzolóknak tulajdonképpen még tovább lépnek, megtanulják a bonyolultabb látvány tömegvázlatból történő fejlesztését, a gyengébbeknél viszont inkább a gesztusrajz jelleget hangsúlyozzuk, gyakorolják az ívelt vonalakat, az előző, szigorú, kissé elbizonytalanító tanulmányok után megint lendületbe hozzuk őket. Ha egészen oldottan, játékosan szeretnénk dolgozni, inkább az üzenetjátékból indított KF-tal (?) kezdünk. Művészeti iskolai osztályok sorozatának tervezésekor érdemes előbb áttanulmányozni König Frigyes Orbis Pictus c. könyvét, amelyben egy klasszikusabb módszerrel ismerkedhetünk meg. Lásd pl:

[..\KIEGALTFEL.DOC - König](#)

Előkészítés: padrendezés, modell.

Az osztály körbe ül, közepén az asztalon zsúfolt forgástest kompozíció.

Az óra leírása

Először megint bemelegítünk, majd következik egy vonalvázlat a szemmagasságban elhelyezkedő forgástestekről. Ilyen bonyolult beállítást csak gondos tömegvázlat után lehet megrajzolni. Aki eltéved, fejezze be fejből a csoportot. Ha túl kicsi lesz, elcsúszik

valamelyik oldalra a rajzotok, rajzoljatok hozzá fejből! Előbb állapítsuk meg ránézéssel, vagy méricskéléssel, milyen a látvány fő tömege. Aztán vázoljuk be a középső, nagy üvegek szélességét. A következő lépés, a többi, nagyobb üveg bevázolása, majd az ellenőrzés, pontosítás.

Csak ezek után kezdjük hozzá a részletes

(Aki ezt még nem meri vállalni, az vázolja fel először a középső üveget, dolgozza ki, majd innen haladjon fokozatosan két oldalra. Közben próbálja meg előre lejelölni a következő üvegek szélességét, úgy fokozatosan eljuthat az egy üvegből kiinduló, "felsoroló" rajzólástól a tömegvázlatból történő fejlesztéshez.) Az üvegek alja, teteje nagyon közel van a szemmagasságunkhoz, ezért szinte alig látunk ellipsziseket. Az üvegek alja is szinte egy síkban van. Megrajzolhatjuk a beállítást úgy mintha:

teljesen a

szemsíkunkban lenne, mintha nagyobb lenne a rálátásunk, és persze rögzíthetjük a nagyon finom rálátást is.

Aki készen van,

ismételje meg filccel, tussal, vagy akvarellal,

különböző színekkel, fokozatosan el

lehet szakadni a látványtól

Ugyanezt fejből is lehet csinálni,

tetszés szerinti üvegeket festve,

rajzolva.

Ívelt kompozíció

Aki ezzel is elkészült, rajzoljon, fessen

tele egy hosszúkás papírcsíkot ívelt

foltokkal, vonalakkal. Ez már a

következő órát készíti elő. A jövő héten ilyen kis foltok segítségével vizsgáljuk meg a kompozíció szabályait. Most mindenféle szabályismeret nélkül dolgozzatok, de törekedjete arra, hogy kompozíciótok egyensúlyban maradjon!

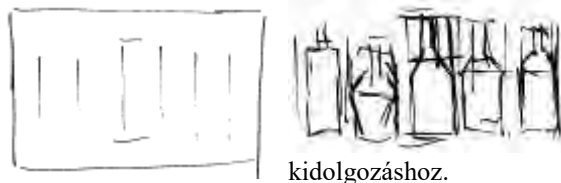
Tanulmányrajz a köcsög füléről

A gyorsan elkészülő, látvány után szívesen dolgozó tanulók megpróbálkozhatnak egy formaelemzéssel.

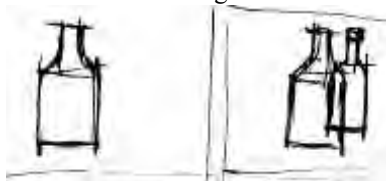
Például meg lehet próbálkozni egy köcsög rajzával.

Technikák: AT

Szemléltetés 10 - 20 kisebb-nagyobb üveg, köcsög, korsó.

kidolgozáshoz.

Várható nehézségek

Most találkozunk először ilyen bonyolult látvánnyal. A legtöbb gyerek rögtön elkezd rajzolgatni az üvegek nyakát. Néhányan visszaesnek a bevéső rajzolóhoz. Nehezen hiszik el, hogy ezt a beállítást is meg lehet rajzolni egy óra alatt. Az állandó teljesítményhajszában nevelt gyerekek nem akarnak élni a gyakorlás lehetőségével, túlvállalják magukat.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek

Ha a látvány utáni tanulmányokat szeretnénk folytatni, jöhet AF 30, 31, 37, 3839, 40. Ez azonban azzal a veszéllyel jár, hogy a hosszú látvány utáni rajz eltávolítja a gyerekeket a szabadabb komponálástól. Általában tehát: AF 29

Egyensúlyi kompozíciók vízszintes csíkban AF 29.

Cél: kompozíciós tanulmány

Amennyiben a leghagyományosabb úton haladtunk, kulcsfontosságú óra. Most próbáljuk meg a nagy ugrást. Az ötödikes epikus, lerajzolat stílustól eljutni egy elvontabb kifejezőmódig, vagy vissza a korábbi, szabadabb, élményfelidéző rajzig. Ha már foglalkoztunk elvont formatanulmányokkal, akkor egy kis kompozíciós játék után a képi metaforák keresése, majd az önéletrajzi kompozíció a nagyobb feladat.

Az óra nagyon sok változatban tartható, összeköthető zenei illetve fotó kísérletekkel, mozgással, stb. Lásd KF..... Előkészíthetjük egy látvány utáni tanulmánnyal, vagy az alapelemek vizsgálatával.

[..\KIEG\HATOD\Kieg6298.doc - Alapelemek](#)

Nehéz eltalálni, mennyi rávezetés kell a gyerekeknek, hogy játszani merjenek a formákkal, de még ne határozzuk meg túlságosan a játék szabályait. Ha túl hosszú az előkészítés, eléggé egyhangú, de jólfésült szintetikus - kubista kompozíciók készülnek. Alig van elmaradó gyerek. Rövidebb előkészítés után több az eredeti, izgalmas megoldás, de több a kudarcos indulás is.

Ne feledjük el, hogy még mindig van jónéhány család, amely az avantgárdot gyermekijesztgetésre használja. Gyakran fordul elő, hogy egy-egy gyerek felháborodik, amiért neki most itt csak játszani kell. Többnyire épp azok, akik eddig nem értek el túl sok sikert, és épp most eredithetnének a többiek után. / Persze ez nem ok arra, hogy dacosan, tüntetően tegyünk hitet itt a nonfigurativitás mellett. Tegyük természetes derűvel./

A kompozíciós feladatsort a következő változatokban tarthatjuk meg:

Az ötödikes komponáló munka folytatásaként, egy csendélet rajzából kiindulva. Ekkor az üveg tanulmányokat drapéria tanulmány követi, majd csendélet rajza, festése. Esetleg az üveg rajzok után egyszerűsített színvázlatot festhetünk egy csendeletről. majd következhet [..\KIEG\HATOD\Kieg6298.doc - Alapelemek](#)

Nehezebben mozdul osztályokkal alaposabban is előkészíthetjük a feladatot. / A feladatsort Zombori Béla publikációja nyomán terveztem Rajztanítás 76/2.sz Variációk üveg témára a 6. osztályban

Előkészítés: A különböző változatoknak megfelelően. Diasor, falitáblák, hangszerek, stb.

Az óra leírása

Előkészítő feladat:

Üvegcsoport szembenézeti képéből épülő síkkompozíció (csíkban).

Rajzolatok az elmúlt óraihoz hasonló üvegcsoportot, most már teljesen fejből. Színezzétek ki, mégpedig úgy, hogy a takart részeket valami más színnel oldjátok meg!

A feladat egyúttal technikai

tanulmány is, hiszen maga a képalakítás nem túl nehéz feladat, koncentráljunk tehát a nagyon finom eszközhasználatra. /Ha vannak gyerekek, akik

nagyon nehezen indulnak el, akkor nekik azt adom feladatul, hogy első kompozíciójukat készítsék el más technikákkal is. Be lehet vezetni a kevert technikákat. Színesceruza, filctoll, zsírkréta, akvarell, ceruza, stb. Itt azt a fő feladat, hogy messziről szemlélve ne lehessen azonnal elválasztani a különböző eszközökkel fejlesztett részeket./

Játékos foltkompozíció

Rajzolhattok játékos kompozíciót vonalakból, amit szintén kiszínezhettek, az előzőhöz hasonlóan. / A színezés helyett grafikai felületekkel is játszhattok./

Esetleg kiköthetjük hogy kettős, hármas takarások is legyenek, vagy hogy milyen legyen a háttér - előtér aránya. Kérhetjük, hogy a kompozíció nagyjából egyensúlyban maradjon, de azt is mondhatjuk, hogy próbáljanak minden tudatos meg gondolás nélkül rajzolni./

Jelgyűjtés kompozíciók készítéséhez.

1. Tárgyszerű változat. Részletes előkészítés, kevésbé művészi érdeklődésű osztálynál.

/ Geometriai feladatként vezetjük fel a problémát./

Elővesszük korábbi rajzainkat, és kirajzoljuk néhány forgástest elől és felülnézeti képét. A feladat: úgy felrajzolni ezt egy lapra, hogy ne legyen szimmetrikus, de azért egyensúlyban legyen a kép két fele.

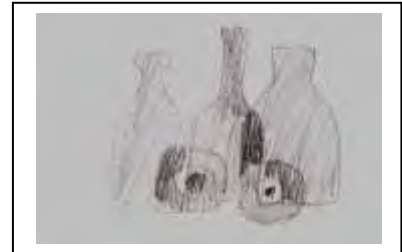
Miket kell kiegyensúlyoznunk?

Először is a tömegeket. Rajzoljunk különböző tömegű forgástesteket a papírra, de még csak nagyon halványan, és ne határozzuk meg a körvonalát! Csak halvány foltok kerüljenek a papírra, mert a formákat és a tömegeket nehéz egyszerre egyensúlyba hozni. Természetesen ez a vázlat bizonyos mértékig már a formát is meghatározza, hogy hosszúkas lesz, vagy zömökebb.

A következő lépés, a formák kiegyensúlyozása. Adjunk most már határozott körvonalat forgástesteinknek. Most azt kell meghatározni, mennyire lesz tagolt a formánk, milyen lesz a forgástest oldalainak vonalvezetése.

Most a tónusok kiegyensúlyozása következik. Ceruzával, fokozatos tónusfejlesztéssel élünk. Erre később még rá is színezzük, tehát elég három-négy tónust használni. / A színeknek maguknak is van saját tónusértéke./

Ha valaki különböző grafikai felületeket használ a tónusfejlesztésre, / lásd 5. o. a ceruza technikája./ ezeket is ki kell egyensúlyozni. Következhet a színek kiegyensúlyozása. (Gyenge osztályban külön-külön tanulmányt készíthetünk mindegyik formaprobléma megoldására.)

2. Műelemző indítás. Kubista képek elemzése

A jelek származtatása után /vagy előtt / megnézzünk néhány szintetikus kubista festményt. /A mellékelt listáról. / Megfigyeljük milyen tárgyak síkjeivel találkozunk. Hogyan épül fel a kompozíció a nagy háttérfoltokból? A legjobb osztályokban esetleg nem is elemzünk, csak megnézzük a képeket zenei aláfestéssel, majd elővezetjük a problémákat.

Elkészítjük a szalag kompozíciókat

Ezek után mindenki választhat: készít egy újabb csíkkompozíciót, vagy elhagyja a csíkformát, megpróbálkozik egy bonyolultabb szerkesztéssel, a látottak mintájára.

18. Ábra Balint Endre: Groteszk temetés.

16. Ábra Picasso: Ülő nő, 1927

17. Ábra Vajda Lajos: Csendélet

26. Ábra Picasso: A bika 1-3

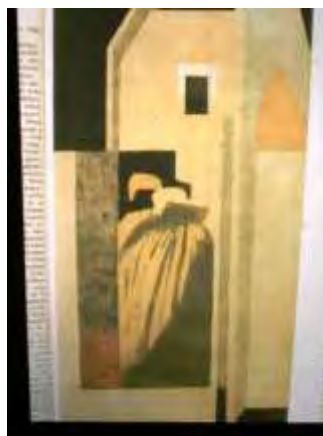
20. Ábra Arp: Erdő

21. Ábra Klee: Egy fiatal leány
1922

19. Ábra Bálint Endre: Ommage á
Pietro Lorenzetti 1977 ?

3. Műelemző indítás az előző óra munkái alapján

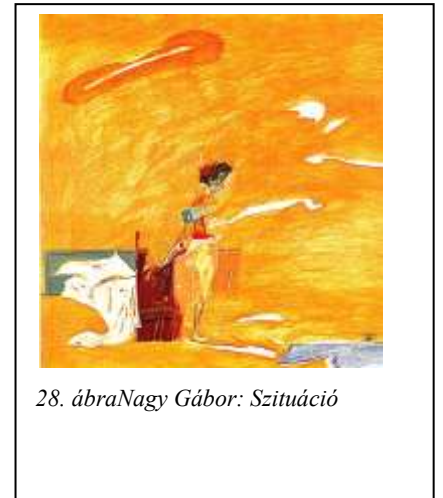
Kiteszek néhány képet az előző óra munkáiból. Rövid kis szövegeket mondok (irodalmi szövegek, vagy rögtönzés), válasszák ki melyik képről szólhat. (Fogékonyabb osztályokban csak az első néhány szöveget mondom én, a többit a gyerekek.)

29. ábra Nicholson: Csendélet 1948

27. ábra Ozenfant: Csendélet 1925

28. ábra Nagy Gábor: Situáció

Magányos ácsorgás sötét utcasarkokon, hideg, éjszaka, félelem.
Könnyű lebegés virágporos szelek szárnyán.
Spanyol ünnep vad kavargó tánca, színes szoknyák lebbenése.

4. Zenei felvezetés.

A vetítés után jelsorozatokat figyelünk meg.
Monoton ritmusos sor.

Egyre bonyolultabb monoton ritmusok.

Megpróbáljuk ledobolni, vagy egyszerű hangszerekkel lejátszani a ritmusokat. Az első sornál még egyszerű a dolgunk, aztán egyre nehezebb lesz egyértelmű megoldásokat találnunk. Amikor már ledobolhatatlanul bonyolult a jelhalmaz, a képi egyensúlyt kezdjük vizsgálni.

Összehasonlítunk egy jól és egy rosszul komponált képet, majd táblázatokon figyeljük meg mi mindent kell egy képen elrendeznünk.

Tömegek - színek - felületek - formák - tónusok egyensúlyát kell létrehozni.

Ismét megnézzük néhány diát, majd elkészítjük képeinket.

5. Zenei kompozíciók szerkesztése.

Lejátszok egy zenei anyagot, ősi zenei ritmusokat. Természeti hangok, munkadalok, varázsének. Megfigyeljük, hogyan épül dallam az egyszerű ritmusokból. Beszélgetünk arról, miért volt olyan fontos a ritmus az őskori emberek életében. /Lásd: Művészettörténet sor, a művészet eredete./ Ezután mai modulatív zenét hallgatunk, /Vidovszkij, Kurtág.../

A beszélgetés után közös zenélés következik egyszerű hangszerekkel.

Először mindenki ugyanarra a ritmusra szólaltatja meg hangszereit. Lassú, monoton sorozat.

Majd finom modulációk jönnek. A zenét megpróbáljuk lejegyezni. Mivel hangszereink nincsenek behangolva, sajátos kottairást kell kidolgoznunk.

Aztán megfordítjuk a dolgot, először a kottát írjuk meg, azután megpróbáljuk lejátszani.

A zeneelés után valamelyik korábbi változatba kezdünk.

6. Üvegyárban (Gyenge, és nem megfelelően motivált osztályok részére.)

Lépésenként diktálom a feladatot. Képzeld el, hogy egy üvegyárban járunk, és egy asztal lapján üvegszobrok vannak. Messziről mind hasonló az üvegre, de ha közelebb megyek, látom hogy: gitár, női test, stb. /Rajzolom a táblára./ Rajzoljátok tele ti is az asztal lapját ilyen szobrokkal! Ha még biztosabb akarok lenni az eredményben, papírkivágással dolgozunk. A színespapírt kettéhajtva szimmetrikus formákat vágunk ki.

Kompozíció építése nagy háttérfoltokból.

Időnként előfordul, hogy néhány kis kép után elhagyjuk a szalag síkot, és áttérünk a téglalapba komponálásra. Általában azonban erre külön órát szánunk.

Technikák: AT

Szemléltetés: Diasor, Falitábla

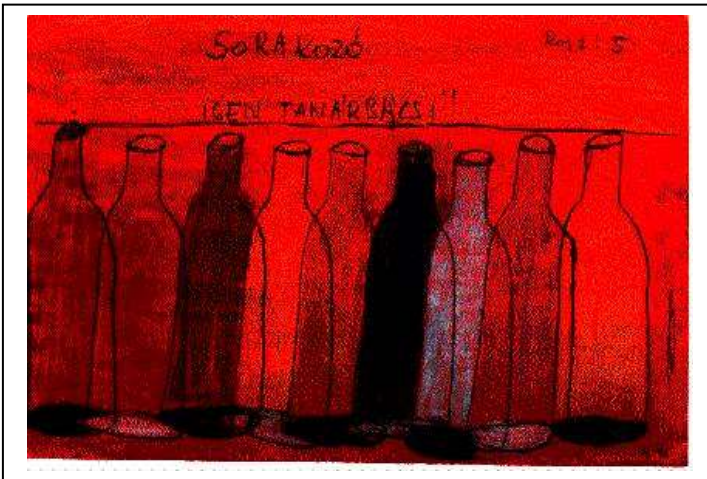
Várható nehézségek

Meglehetősen problémamentes óra, hisz ha nehezen mozdul rá az osztály a feladatra, átmehetünk egy másik változatra. Ha korábban már foglalkoztunk kompozíciós problémákkal, és most nem tudjuk meghaladni azt a szintet, a kreatívabb gyerekek elégedetlenkedhetnek, dedósnak érzik a feladatot.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Tovább lépési lehetőségek: KF 76 77 78 78/A 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88

Kompozíció építése nagy háttérfoltokból AF 29/A

Cél: Kompozíciós tanulmány

Az előző óra kompozíciós feladatainak megoldása a szalag síkjából átlépve a négyzet, téglalap síkjába. Az alsóban meseillusztráció ürügyén megtartott óra felsős változata.

Előkészítés: Diasor bekészítése.

Az óra leírása

Ezt az órát akkor tartom meg, ha részletesebb előkészítést választottam, és az előző órán csak a ritmusos sorozatokig, valamint az egyensúlyi csikkkompozícióig jutottunk el. Olyan osztályt még nem vittem, akik alsóban is megkapták volna ezt a feladatot.

Diák részben a korábbi óráról, vagy ha csak néhány képet vetíték, a következők:

1. Igen gyenge képességű osztályok részére.

Tépjünk ki színespapírokból, vagy újságpapírokból egyre kisebb darabokat. Rakjuk fel úgy egy papírra, hogy a legnagyobb folt legalul legyen, rá a következőt, és így tovább. Azonban hogy ne legyen a végeredmény egy unalmas folthalmaz, még egy szabályt bevezetünk. Minden foltnak metszeni kell valamelyik alatta lévő folt oldalvonalát.

Oldjuk meg most ugyanezt a feladatot rajzban.

Rajzoljunk nagy háttérfoltot, majd rá egyre kisebb előtér-foltokat. (Jobb osztályokban lehet módokat. Egy - két - három pontra vagy vonalra osztályban a színespapír tépés után csukott (bekötött) szemmel rajzolhatunk.)

Nem lehet elrontani, hisz ha túl nagyot ugrik valaki, egyszerűen csak közé kell rajzolnia a megfelelő léptékű foltot.

Gyengébb osztályokban most megismételjük az előző óra kompozíciós feladatait,

Vegyük elő korábbi munkánkat, ahol a forgástestek képét síkjellé egyszerűsítettük. keressünk hasonlatokat. (Dián ismét megnézzük a szintetikus kubista kompozíciókat.) Mire hasonlítanak az üvegek, korsók?(Gitár, fa, emberi alak, stb.) Mi minden illeszkedhet még harmonikusan kompozíciónkba?

Keressünk kiegészítő jeleket, amik ugyan formailag nem hasonlóak, de ott szoktak lenni a forgástestek környezetében.

/Függöny, drapéria, ablak, ajtó, stb./

Építsünk kompozíciót az előzőek mintájára, most már figuratív jeleinkből.

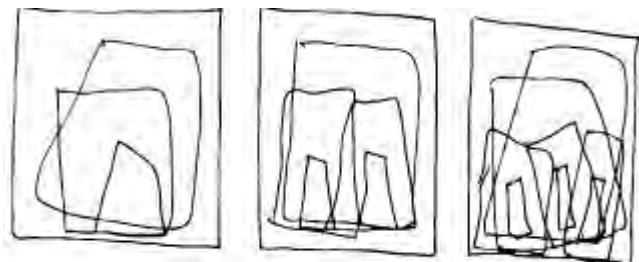

keresgéljni különböző elhelyezési épített kompozíció. Bátorralan

2. Jobb osztályok részére.

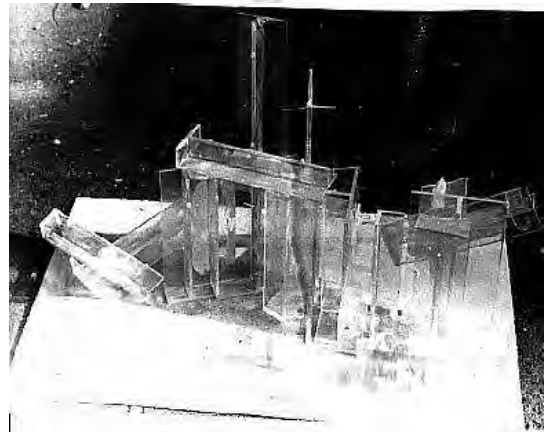
Jobb osztályokban a hasonlatok keresésével kezdjük, majd összeállítjuk a nagy háttérfoltokra épülő kompozíciót. Meghatározhatjuk hány lépésben jussanak el a legkisebb formáig, néhány lépés után két-három ágra szakadva folytathatják a szerkesztést.

3. Önállóan, nehézkes, vagy reálszemléletű osztályok részére.

Négyfős csoportokat alakítunk, összeteljük a padokat. Minden padcsoportra kiteszek különböző anyagokat. Alsós szemléltető eszközök maradékából kartonlapra nyomott számok, szavak, betűk, műanyag lapocskák, különböző termékek / gesztenye, hólyagfa, stb./ fadarabok, színespapír hulladék, stb.

Az előzőekben különböző jelekből kellett kiegyensúlyozott, nyugodt, illetve mozgó, dinamikus kompozíciót készíteni. Most ezeket az anyagokat használhatjátok egy hasonló síkbeli vagy térbeli kompozíció felépítéséhez. Nézzétek például ezeket a székeket. / Összeállítok belőlük egy kiegyensúlyozott kompozíciót, aztán átrendezem./ Az építő játék után dolgozni kezdenek. A térbeli kompozíciókról rajzokat készíthetnek.

4. Árnyjáték változat

Fal előtt néhány mozdulat árnyékát zsírkrétával rajzoljuk, a részeket mozaikszerűen kiszínezzük, majd valamelyik korábbi változat szerint megyünk tovább. (Lásd még kiegészítő feladatok: fal előtt)

Eg

Technikák: AT, színespapír ragasztás, montázs, hulladékszobrok, az egyes változatoknak megfelelően.

Szemléltetés: Dia, falitábla, írásvetítő, táblai rajz

Várható nehézségek

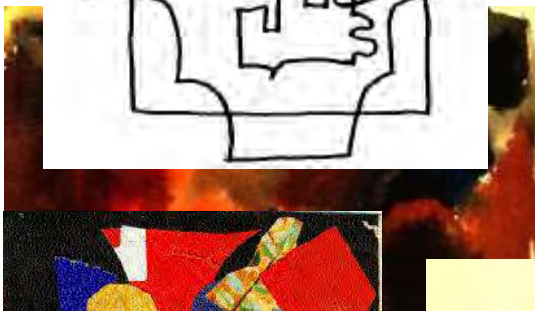
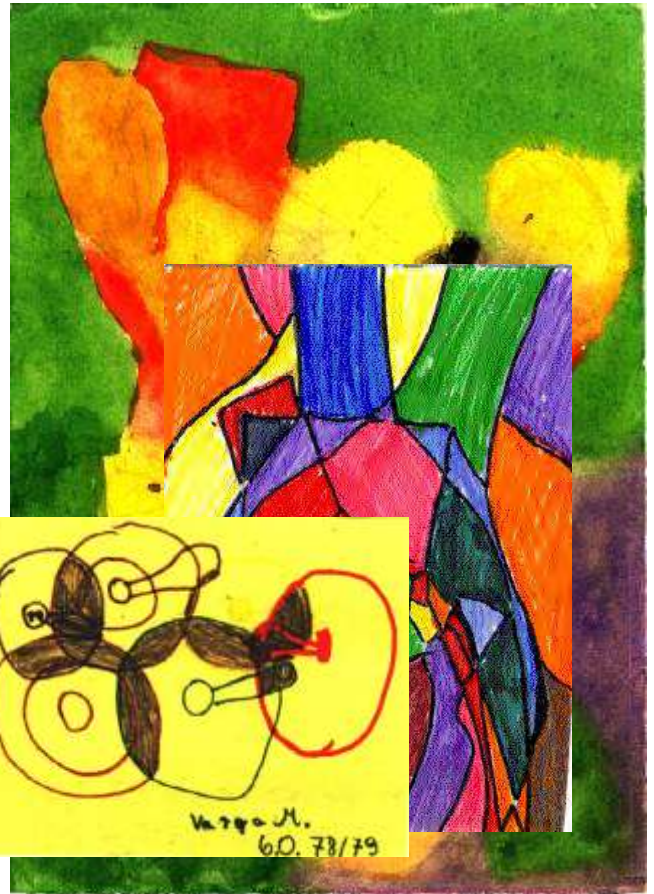
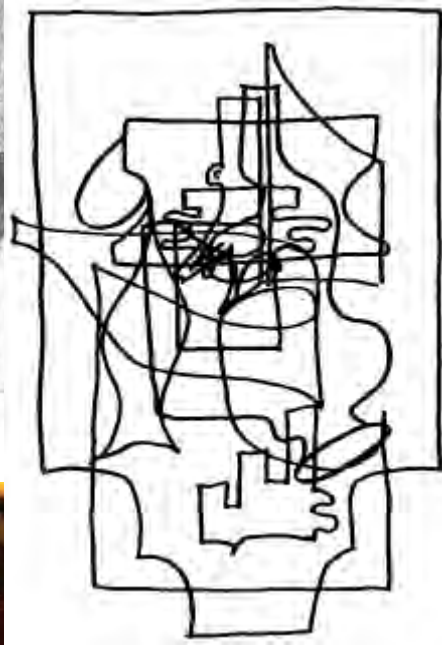
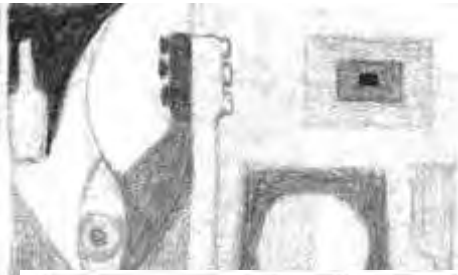
Ha kemény, problémamegoldó feladatként találjuk a kompozíciós problémát, mindig van néhány görcsölődő gyerek. Nagyon nehéz feladat elé állítja azt, aki eddig általában "első szándékból" rajzolt.

Most itt el kell szakadjon a logikai összefüggésektől. Gyakran töri meg a fokozatosan csökkenő vázolási sort. Ilyenkor emlékeztetek rá, hogy a következő feladatban már eltekinthet ettől. Bátortalanul vázolnak néhányan. Gyakran kiált fel: elrontottam.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Ha játékos, próbálgató, kísérletező órát tartunk, nem szülehet rossz munka. **Valamit minden kompozíció kifejez!** Kreatív, jó légkörű osztályokban a négy év egyik "csúcs órája" lehet. (Ez korántsem hízelgő persze, hisz később jóval érdekesebb feladatok is jönnek, de akkor az osztály már a hetedikes kori leválási hullámon lovagolhat.) Nehézkes osztályokban érdekes dolgot tapasztalhatunk. Néha épp azok a gyerekek zárkoznak el legmerevebben a komponálástól, akiknek legnehezebben megy a látvány utáni munka. Ezen az órán nem a feladatmegoldás okozza a problémát, hanem az, hogy ki kell mozdulniuk megszokott "alvó" pozíciójukból. / Lásd még: Pedagógiai alapvetés/

Továbblépési lehetőségek

Általában a szabad kompozíciós órák jönnek, de gyakran megesik, hogy egy csoport valamilyen érdekes tematikus kompozíciót épít, amit pl. agyagból is

szeretnének megformázni. Ha ötödikben nem tartottuk meg a mintázás órákat, most erre feltétlenül érdemes kitérni. KF 11225

Szabad kompozíciók AF 29/B

Cél: Kompozíciós tanulmányok

Előkészítés: Diasor bekészítése.

Az óra leírása

Szabad kompozíciók

Az elmúlt órák irányított komponálása után ezúttal teljesen szabadon lehet dolgozni. (Esetleg albumokat nézegetve.) A kompozíciókat alakíthatjuk tetszés szerinti térformában, vagy síkban, és használhatunk bármilyen jeleket. A munka előtt esetleg megnézhetünk néhány diát, amin az előző óraiaknál kevésbé iskolás szerkezeteket tanulmányozhatunk.

Címszó köré gyűjtött motívumok

Címetek is adhatunk. Ezeket a címetek utólag ragaszthatjuk a kompozícióra, vagy előre meghatározhatjuk. Általában azonban a motívumgyűjtés közben bukkan fel a cím. / Álom, cirkusz, város.../.

Önéletrajzi építményem

Nagyon szellemes tematikus szintetikus- kubista kompozíciót láthatunk a zánkai gyűjteményben "Önéletrajzi építményem", valószínűleg a Barcsay gyermekkörtől.

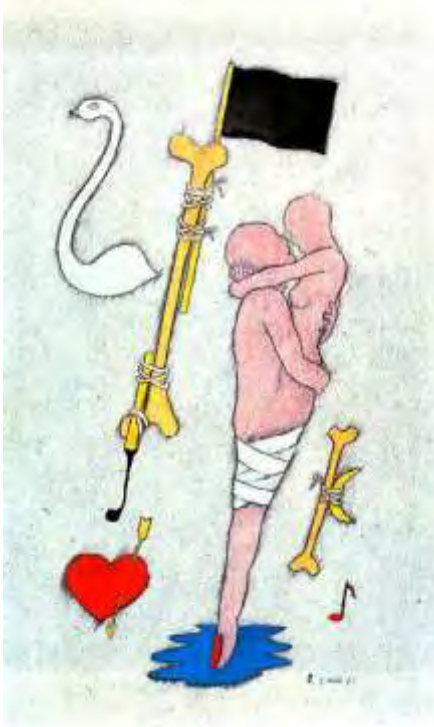
Gyűjtünk jeleket, eddigi életünk emléknymaiból. Építsünk belőlük kompozíciót, nagy háttérfojtokból indulva, síkban, axonometrizáló térben vagy plasztikai munkával.

Falfirkák

Nehezen elinduló gyerekeknek segíthetünk, ha azt mondjuk: a lapod egy fehér fal, amelyre összefüggéstelen rajzokat vittek fel. Vagy: A lapod egy fehér fal, amelyhez éjszaka lelopakodtak a gyerekek, és rárajzoltak mindenféle dolgot, de úgy, hogy nem látták, mi van a falon.

Csukott szemű tematikus rajzok.

Játékossá tehetjük, bátortalan, vagy túlságosan látványhoz kötött gyerekeknek megkönnyíthetjük a munkát, ha bekötött szemmel vázolnak fel nyolc-tíz figuratív jelet egy lapra golyóstollal. A rajzok néhány perc alatt elkészülnek, majd vagy ezt a rajzot folytatja nyitott szemmel, tollal tónusozva, vagy a lehető legkevesebb változtatással lemásolja valami más technikával, és kiszínezi.

31. Ábra ef Zámbo István: Szerelem - Élet - Halál. Szaft katalógus. 1988.

Technika: AT, agyag, térplasztika.

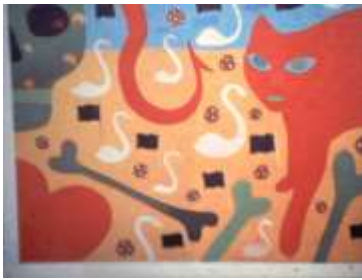
32. Ábra Wahorn András: Nyár Bejrútban és máshol. Művészet, 89/10.

Szemléltetés: Dia, falitábla, írásvetítő, táblai rajz

Várható nehézségek:

Ha sikerült rákapadni a gyerekeket a szabad, a pusztán naturalizmuson túllépő komponálásra, problémamentes óra.

Egyéb diák

32Ef Zámbo István: Szerelem, élet, halál.

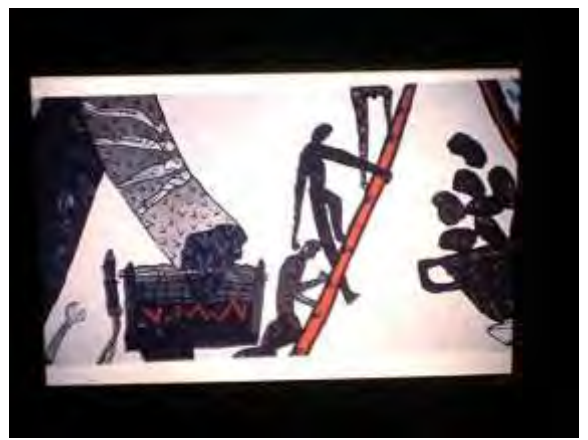
Avignon

35. Ábra Gaál József: Graeculusok színháza / Örült Mekka

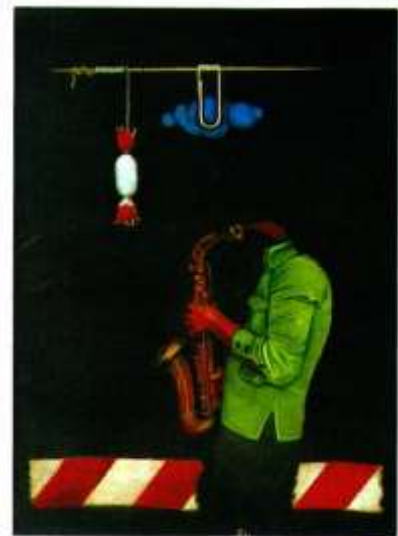
Zombori József: Emlékmű nagymamának.

Szabados Árpád: XX: sz-i honfoglalás. Művészet 87/11-12.

34Simsay Ildikó: Anyám emlékére

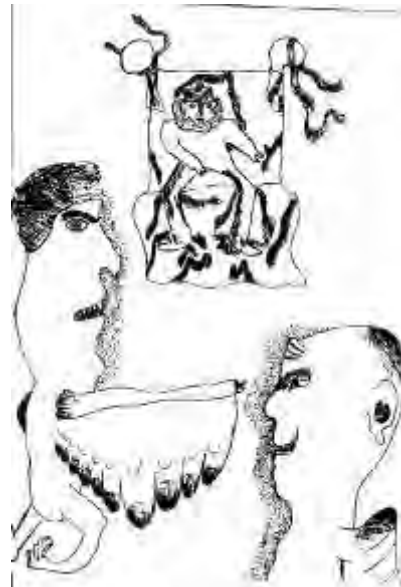
33Ef Zámbo István

Várható eredmény, néhány elkészült munka

A művészettörténet valamennyi érdelemes eseménye felfedezhető a gyerekek munkáiban.

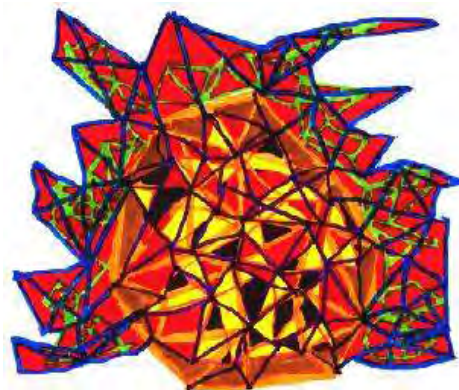
Két példa a megtámasztott, sorozatokat rajzoló gyerekre. D. Román és G. Peti. (Lásd gyermekszorosok)

formakincsből merít.

Peti sorozata a graffiti

Néhány bekötött szemmel vázolt

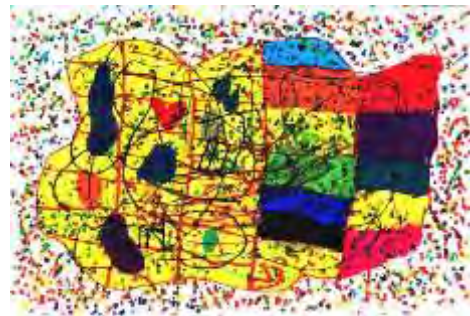
munka

Tovább lépés:

Általában KF 11228 következik, egy kis játék. Ha elmélyültebben szeretnénk tanulmányozni a kompozíció problémáit, logikusan kínálkozik a KF 11230 feladatsor.

Azokban az osztályokban, ahol jól fogadták a látvány utáni feladatokat, nem szerencsés túl hosszú ideig megszakítani ezeket a tanulmányokat. Elvadultabb osztályokban viszont a hosszú, eddigi megszokott szabályainkat romboló kompozíciós feladatsor alkalmas a munkakedv felkeltésére. Síkbeli tanulmányaink után térbeli tanulmányokat is végezhetünk, bár ezeket inkább később szoktuk alkalmazni, ne torlódjanak nagyon össze a feladatok.

36. Ábra Tamás eddig kínlódva, nyögve-nyelősen dolgozott, de ebben a sorozatban az ő munkája is érdekes szint képvisel. Egy posztavantgard festőnek nyilván jobban tetszik, mint az iskolás kubista munkák.

15. óra Tanulmányrajz termésekről AF 30 TORZS/ HATODIK/ tor65a198.doc

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [..\Tartalomjegyzék.doc - Tanulmányrajz termésekről AF](#))

Cél: Szabálytalan formák tanulmányrajza.

Előkészítés: Asztalcsoportok kialakítása, termécsendéletek berendezése.

Az óra leírása

Elhelyezkedés: Négyes padcsoportok, közepén átfektetett rajztáblán a gyümölcs beállítás. Kontrasztos megvilágítás oldalról, csak az ablakon bejövő fény, esetleg az egyik neonsor. A beállítást fehér lapra teszem. / Leszóródó reflex színek/ Lásd még:

Az akvarell technikája /

Ismét visszatérünk természet utáni tanulmányainkhoz, ezúttal kevésbé szabályos formákat rajzolunk, festünk. A nehézséget egyrészt az okozza, hogy az alma színeit le kell fordítsuk a tónusok nyelvére. Másrészt most nem lesz olyan támpontunk a térbeliség kifejezésére, mint a szabályos forgástesteknél.

Hiába látjuk, hogy a krumpli hossz tengelye felénk tart, rajzunk csak akkor adja vissza ezt a hatást, ha nagyon pontos tömegvázlatot készítünk, jó helyre tesszük fel a kisebb részleteket, az árnyékfoltokat.

Az alma rajzolásakor pedig le kell győzzük a belső képünket.

Hogy jobban megértsük a formát, kövessük testet ölelő vonalakkal a tömegét! Ha a szár alja eltűnik a szemünk elől, be kell vezetnünk a

vonalakat a láthatatlan tőhöz.

A tónusos rajz után készítsünk egy akvarellt is a látványról. Ha az osztálynak ez az első látvány utáni akvarellje, a következő változatot alkalmazom:

Vízfestéssel fogunk dolgozni. Ettől szoktak nagyon félni a gyerekek, pedig gyors és szép technika, jóval könnyebb például a tónusok összemosása, összevezetése, mint ceruzával. / A táblára kitett papíron bemutatom / Ha elrontom, vizes ecsettel vagy kis szivaccsal visszaszedem, hagyom kicsit száradni, újrakezdem. Csak addig nehéz a festés, amíg rá nem éreztek, mennyi víz, mennyi festék kell arra a bizonyos felületre, amin épp dolgozol. Ehhez persze hat- nyolc órát akvarellezni kell, de van akinek rögtön megy.

Nézzük, miben különbözik az akvarell a temperától, olajfestéktől. /Diákat vetíték /

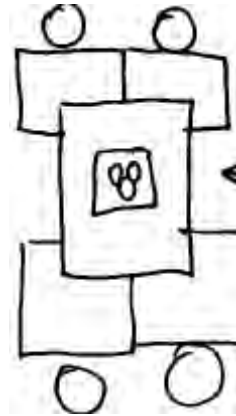
Az akvarell levegősebb festék, a színein finoman átdereng az alap fehérje. Egészen finom lépésekkel haladhatunk. Bátorralanabb osztályban először ceruzával dolgozunk.

Egy tanulmánylapot készítünk a látványról, de külön kis lapokra is dolgozhattok. / elhelyezési vázlat/

Kis egyperces krocki a beállításról, fokozatosan, de gyorsan erősítve a vonalakat, majd két-három percig jelzesszerű tónusozás erős egyenes vagy testet ölelő vonalak segítségével. /Amennyiben most krockizunk először, nagyon keményeknek kell lennünk a határidővel, ha azt akarjuk, hogy tényleg menjen. /

Ha kész, felvizezzük a gombokat. Megfigyeljük az almák színeit. Festünk egy kis színskálát, így a forma térbelisége nem tereli el a figyelmünket a színkeverésről. /Megbeszélhetjük milyen gombokból tudjuk kikeverni a látvány színeit./

Majd először megfestjük a legvilágosabb sárga foltokat. Csak olyan vastag festékréteget használjunk, ami még nem fedi el a ceruzavonalakat. Ezt nevezzük lavírozott ceruzarajznak.

A színkeveréskor mindig a világosabb színnel telítem az ecsetet, ezután nyúlok vele a sötétebb vagy erősebb gombhoz. A próbapapíron kipróbálom. Ha csak nagyon keveset kellett a második színből hozzávennem, a próbapapíron nem csak kipróbálom, de össze is dolgozom az ecsetben lévő színeket.

Fokozatosan szaporodnak a sárgában a pirosak, majd a bordót is használni kezdem.

A következő festményhez már ecsetvázlattal alapozunk. Nagyon halvány okkerrel, szinte tiszta vízzel készítjük el a tömegvázlatot. Kezdjük el ismét a legvilágosabb színek felrakását! Figyeljünk fel az alaplapra leszoródó finom reflexszínekre. Finoman, levegősen tegyük fel őket.

A legvilágosabb alapszínek után jöhetnek a félszínek tiszta színei, majd egyre több feketét keverve a színekbe, eljutunk az árnyékokig. Az ön illetve vetett árnyékok megfestésekor tapasztalhatjuk az akvarell nagy előnyét a ceruzarajzhoz szemben. Ott az árnyékokat csak óvatos, fáradtságos munkával tudtuk finoman kiengedni, átvinni a környező tónusértékbe. Itt viszont odafestjük, majd a kimosott, kissé nedves ecsettel néhány mozdulattal átvezetjük.

Aki készen van:

Pontillista akvarell

Megpróbálhat a tisztán feltett alapszínekre a legvékonyabb ecsettel egyre sötétebb vonalakkal tónusozni.

Az alapszínek is felrakhatók ilyen vonalakkal.

Pró pontokból is fejleszthető a kép, a tiszta színeket majd a szemünk keveri össze.

Impresszionista akvarell

Meg lehet próbálni egy olyan képet fejleszteni, ahol nagyon visszafogottan tónusozunk / vagy teljesen elhagyjuk / helyette a finom színmodosulásokat rögzítjük.

Expresszív akvarell

Fejből is színezhetünk, érdekes színhatásokra törekedve.

Alma mesék

Kitalálhatunk egy történetet az almáról, vagy festhetünk, rajzolhatunk egy különös almát.

Illusztrációk

A bünbeesés, Hófehérke, de legfőképp: Árgyélus királyfi, az aranyalmafa és a tündérek. Ha a nedvesen fejlesztett akvarell finom egymásba úszó színeiben szeretnénk gyönyörködni: Weöres Sándor: Galagonya KF /

Nonfiguratív kompozíció

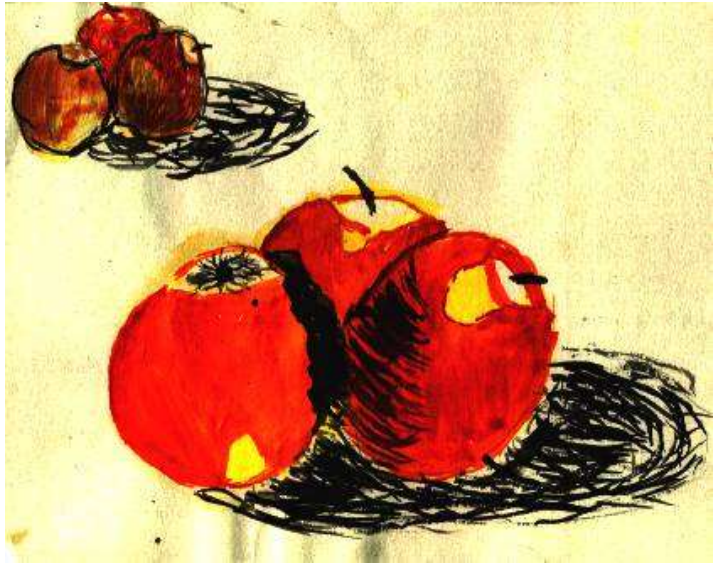
Megpróbálkozhatunk egy nonfiguratív kompozícióval is, a látvány elemeiből kiindulva, de ezt inkább a következő órán, az alma metszeteiből érdemes indítani.

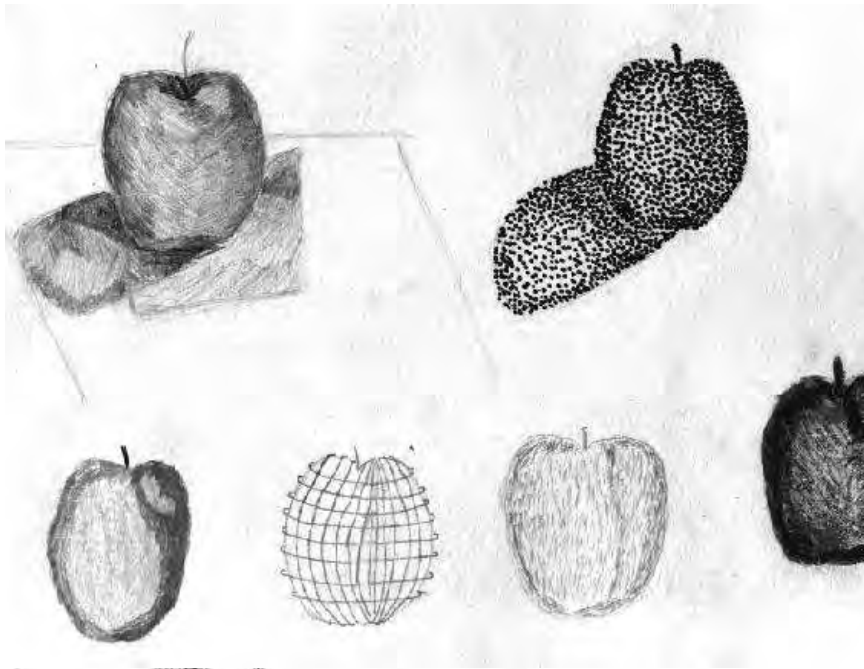
Technikák: AT

Szemléltetés: Táblai rajz, bemutatófestés

Várható nehézségek

Ha ötödikben nem festettünk sokat, néhány gyerek nehézkesen lát munkához.

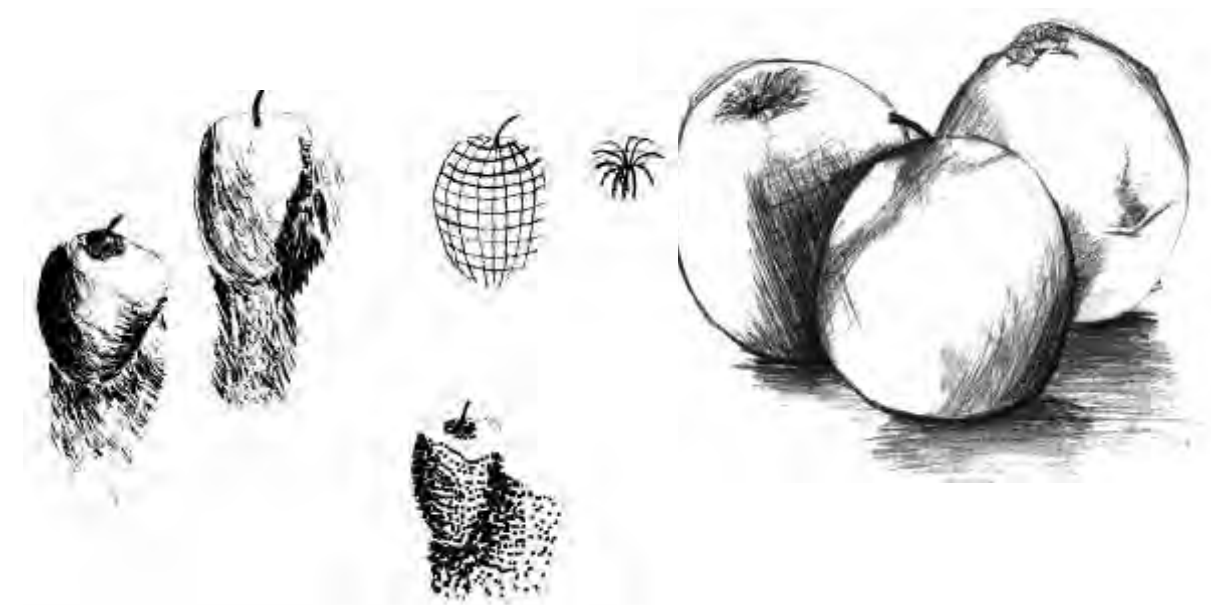

Várható eredmény,

néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek

Mivel egy óra kevés lenne megerősíteni a látvány utáni munkát, mindenképp ezt folytatjuk.

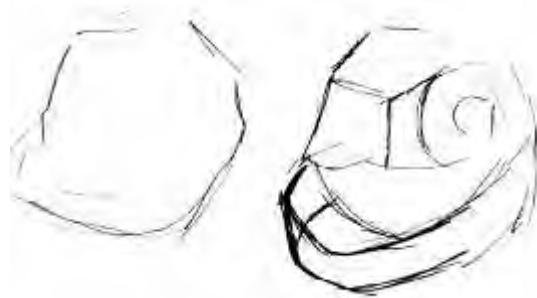
16. Hámozott, darabolt alma, krumpli AF 31

Cél: Tanulmányrajz

Előkészítés: Gyümölcsök, kések kiosztása.

Az óra leírása

Elhelyezkedés: Az előző órához hasonló. A gyümölcsöket, terméseket otthonról hozzák a gyerekek, biztonság kedvéért néhány kilót veszek is, vagy az iskolai konyháról kérek. A késeket a szertárból kapják meg. Az alma, krumpli hámozására meg kell őket tanítani. Ne legyen se túl vastag, se túl vékony, hogy könnyebb legyen a rajzolás 2-3 cm-es fogásokkal hámozunk.

Hámozott termések rajza

A mai órán tovább finomítjuk tónusozási technikánkat. A meghámozott krumpliról, almáról készítünk tónusos rajzot. Az első feladat a pontos tömegvázlat felrakása.

A letekeredő héj szalagjának megrajzolásakor figyeljük meg az alsó és felső él helyzetét. Hol keresztezik egymást? Milyen az oldalél helyzete?

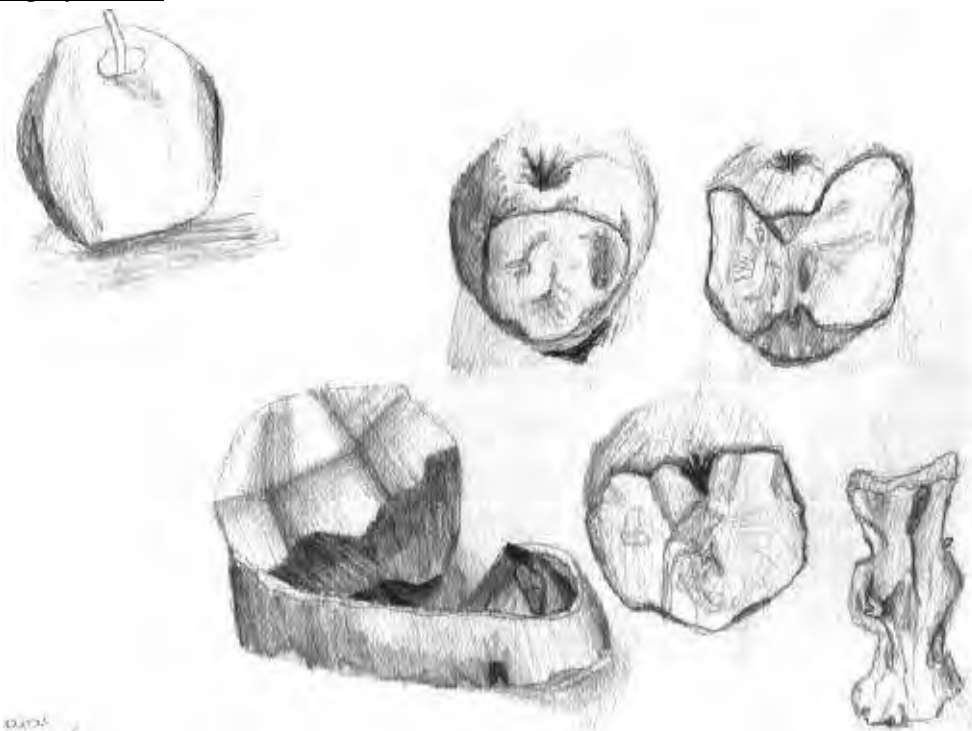
A tónusozásnál nagyon finom árnyalatokat kell megkülönböztetnünk. Nem erősíthetjük fel tehát a vonalvázlatunkat.

Ha készen vagyunk:

Az elfogyó alma

Megehetünk egy almát, rajzban vagy akvarellben rögzítve az egyes fázisokat.

Krumpinyomatok

A krumpliból kis

nyomóformákat készíthetünk, vízfestékkel vagy temperával színezhajjuk, ecsettel hordva fel a színeket. Ez a

technika ismétlődő jelekből történő építkezést tesz lehetővé. Jó alkalmat nyújt a közös komponálásra is. Lehet kölcsönkéregetni egymás formáit.

Mi jutott eszembe a letekeredő héjról?

Be lehet fejezni az előző órák félbehagyott munkáit is, vagy az előző óra egyik feladatát is választhatjátok.

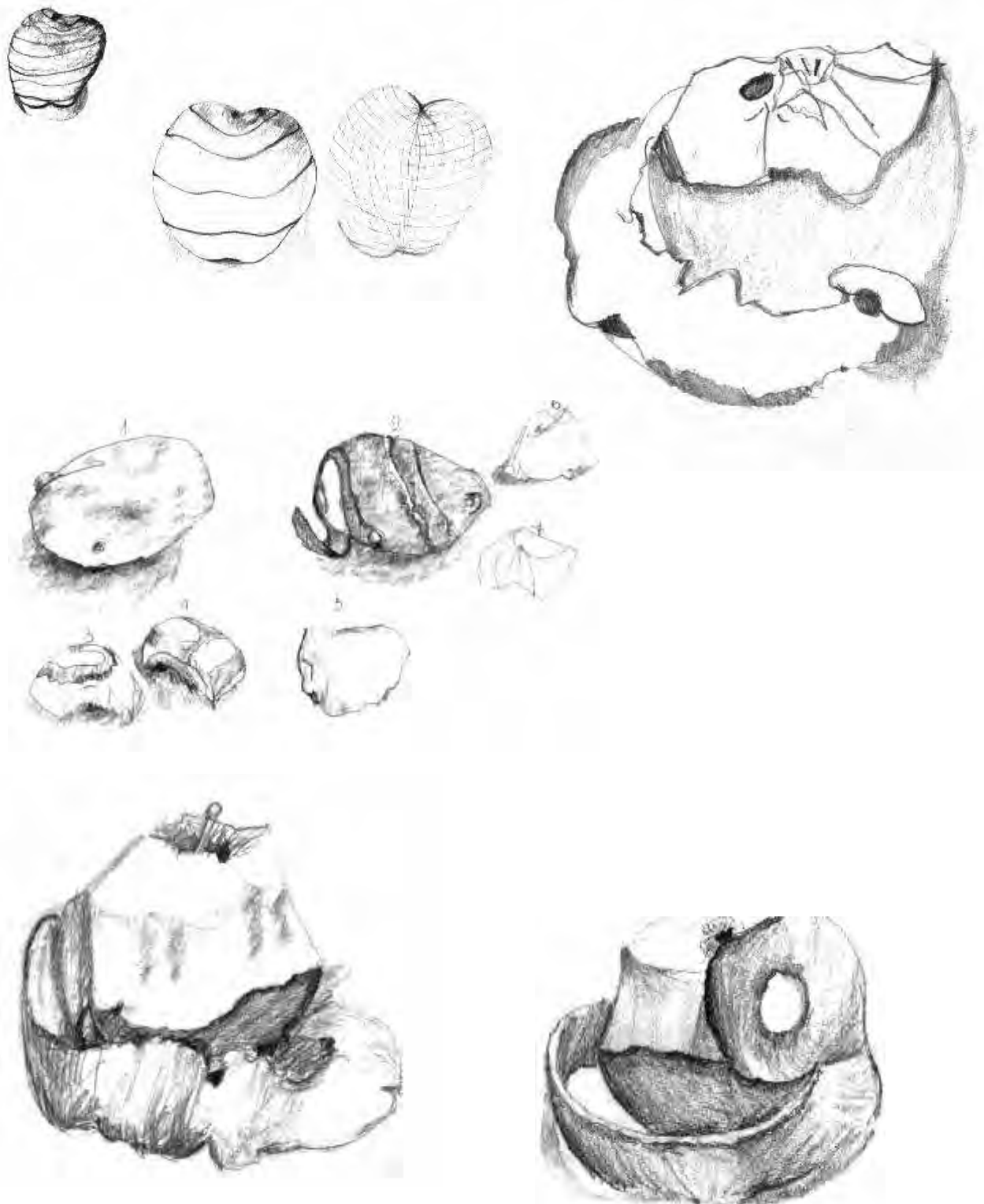
Technikák: AT, esetleg a nyomatokhoz tempera.

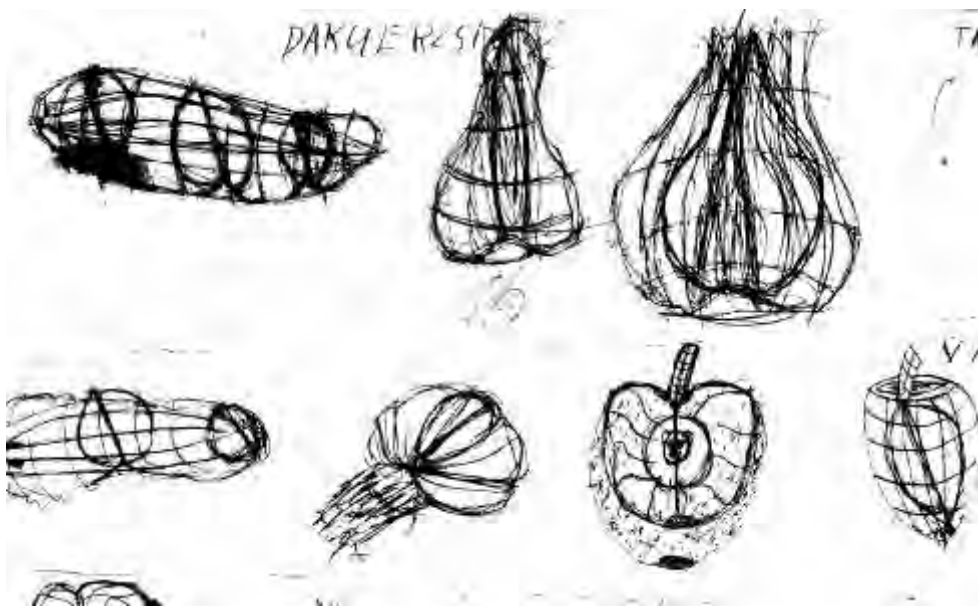
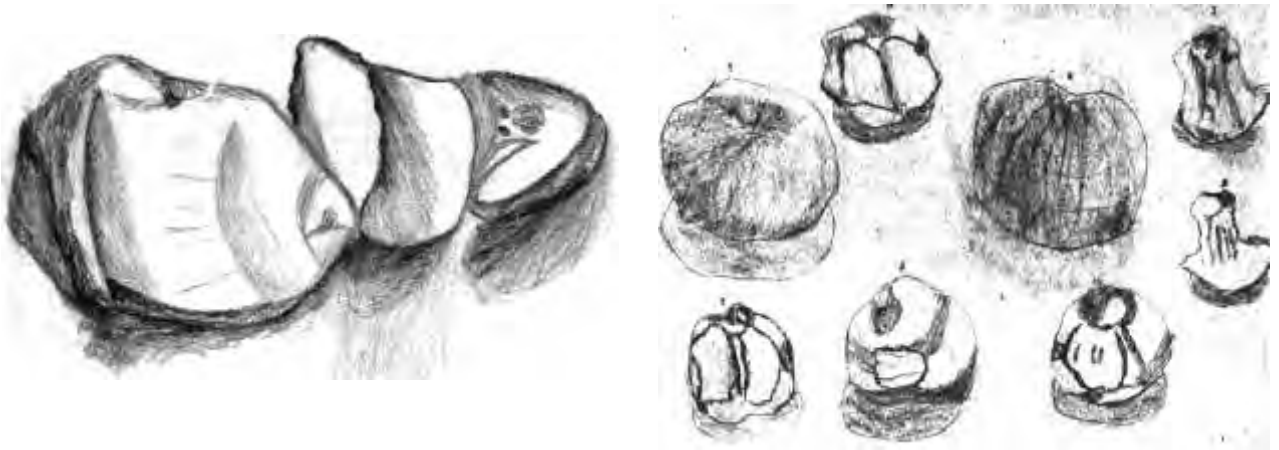
Szemléltetés: Táblai rajz,

Várható nehézségek

Elég problémátlan óra.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek

Logikus lenne a héj letekeredő szalagját a spirálrajzokkal folytatni, értelmezni a látványt, majd a csiga rajzokon vizsgálni a spirál megjelenési formáit. Ha azonban az osztályban még kicsi az érdeklődés a látványproblémák iránt, inkább a csiga, csiga feldolgozása órákkal folytatjuk, majd ez után következik a spirál rajza. Esetleg csak választható formában.

17. Csigák rajza AF 32

Cél: természet utáni tanulmány. Szabályfelismertetés.

Sokféle változatban tartható óra. Elővehetjük a csigákat a tekeredő szalag óra végén, ha korábban már vettük a spirálok rajzát akkor előkészíthetjük térbeli szerkesztőrajzokkal, stb. Az óra feladata: a szabálytalan termékek után ismét szilárd szabályokkal erősíteni a térábrázolás biztonságát. Nehezen rajzoló, de kreatív osztályokban esetleg a csiga feldolgozása óra kreatív elemeit iktathatjuk be a tanulmányok közé.

Előkészítés: Modellek kikészítése

Az óra leírása

1. változat. Részletes felvezetés.

Előkészítő feladatok.

Mai modellünk nagyon erős belső legyőznünk.

A csigákat általában növekvő spirálként rajzoljuk. Modellünk arányai azonban Készítsünk egy amelyben bemutatjuk a sablonos ábrázolástól.

Először rajzoljuk meg az egyenletesen növekvő spirált két nézetből!

Gyengébb osztályokban ezt is fel kell lépésekre. Először kijelöljük a spirál igazítjuk, megrajzoljuk a tengelyt, az majd a túloldalra odarajzoljuk a helyét. Halványan meghúzzuk a kört, következő félkör, majd eltüntetjük a találkozásakor esetleg keletkező Ellenőrizzük a félkörök helyességét, javítunk, és így folytatjuk.

Vetítsük le az arányait! /A

levezetés után ez persze elmarad./

Azután készítsünk egy tömegvázlatot házról. Számoljuk meg pontosan a figyeljük meg jól az arányokat.

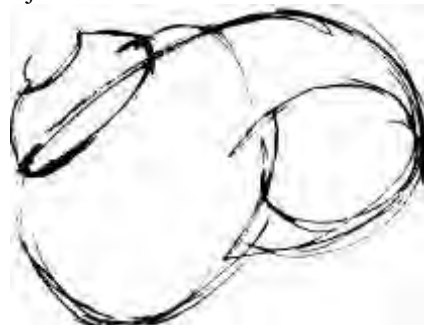
vetítsük le.

Most jöhet ugyanez a másik nézőpontból.

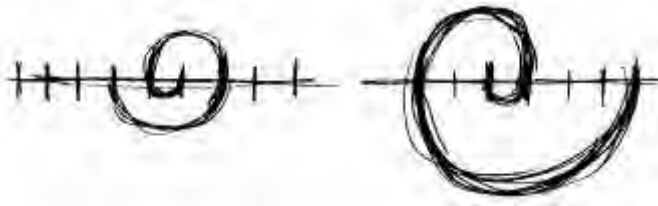
Látvány utáni rajz

Rajzoljuk meg ismét a csigát a két bemutatott helyzetben, de most már magunk elé letéve, az előbbi rajz apró hibáit korrigálva.

Fektessük most hanyatt a csigát, ha nem áll meg, támasszuk fel radírral. Pontos tömegvázlat után tudjuk felépíteni a rajzunkat.

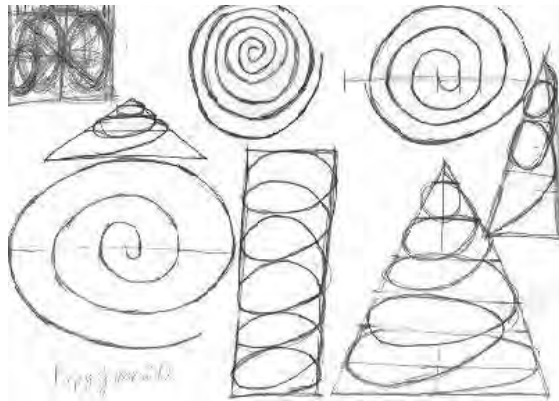

Figyeljünk fel a következő jelenségre. Az első kanyarulat éle eltűnik a héj mögött, majd alul ismét kibukkan. A rásimuló héj vonalát be kell fordítanunk .

megrajzolásokor sablonokat kell

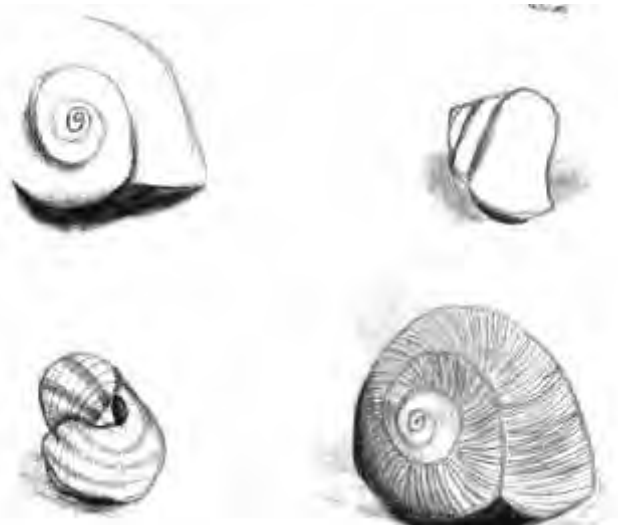
egyenletesen meg. másfélék. tanulmánylapot, távoldásunkat a

bontsuk kisebb helyét. Körré első menetet, következő menet ezután jöhet a két félkör törést. ha szükséges,

részletesebb

a nagy éticsiga kanyarulatokat, Ezeket itt is

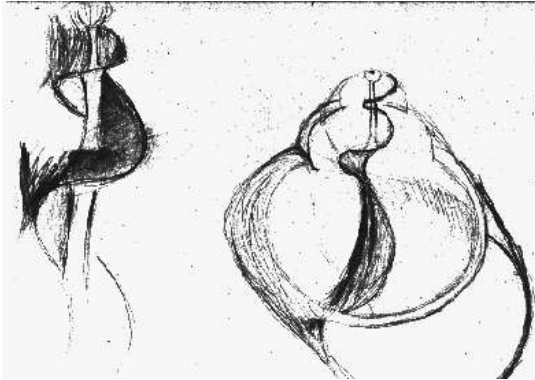
Állítsuk most talpra a csigát!

Oldjuk meg tónusosan is a csigaházat különböző helyzetekben. A testet ölelő vonalkázás segít kiemelni a forma testességét.

Mindenféle csigák

Készítsünk tanulmánylapot különböző csigákról! A tónusozás lehet egészen vázlatos, jelzyszerű, vagy gondosan kidolgozott.

Csiszolt, törött csigák

Az elcsiszolt csigákon

tanulmányozhatjuk a spirál belső felépítését. Nagyon finom tónusozással tudjuk visszaadni a forma térbeliségét.

Meg lehet próbálkozni a feltört, vagy csiszolt csiga befejezésével.

B változat. Önálló felfedeztetés.

Jól rajzoló osztályokban, illetve a jobb rajzoló csoportjainak feladhatjuk önálló feldolgozásra is a témát, egy vázlatos bevezető magyarázat után.

Technikák: Ceruza

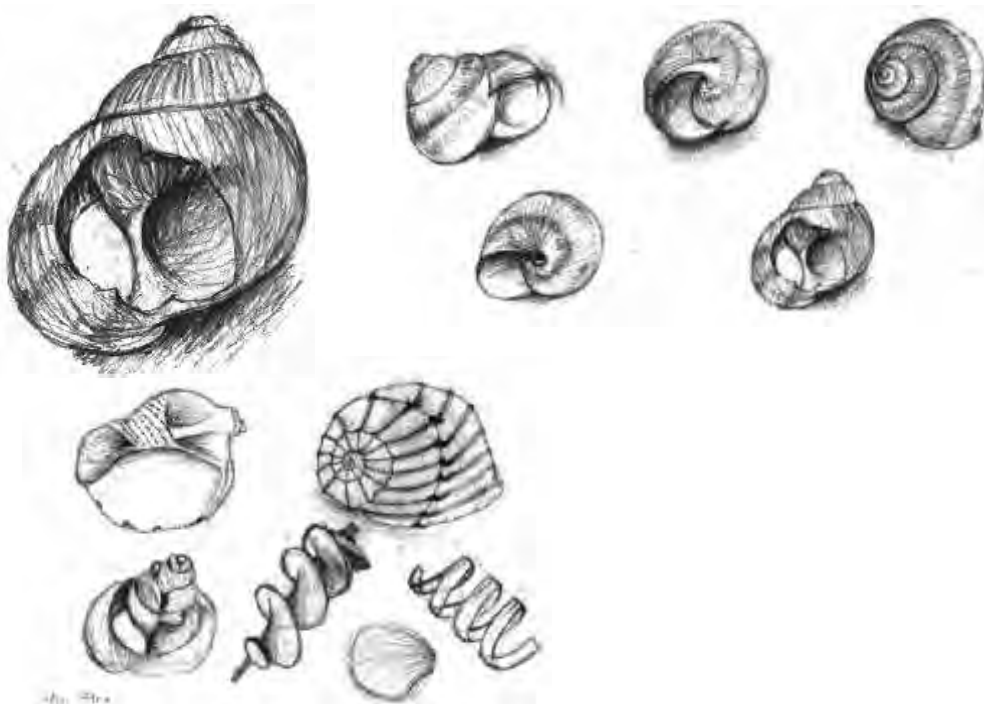
Szemléltetés: Táblai rajz

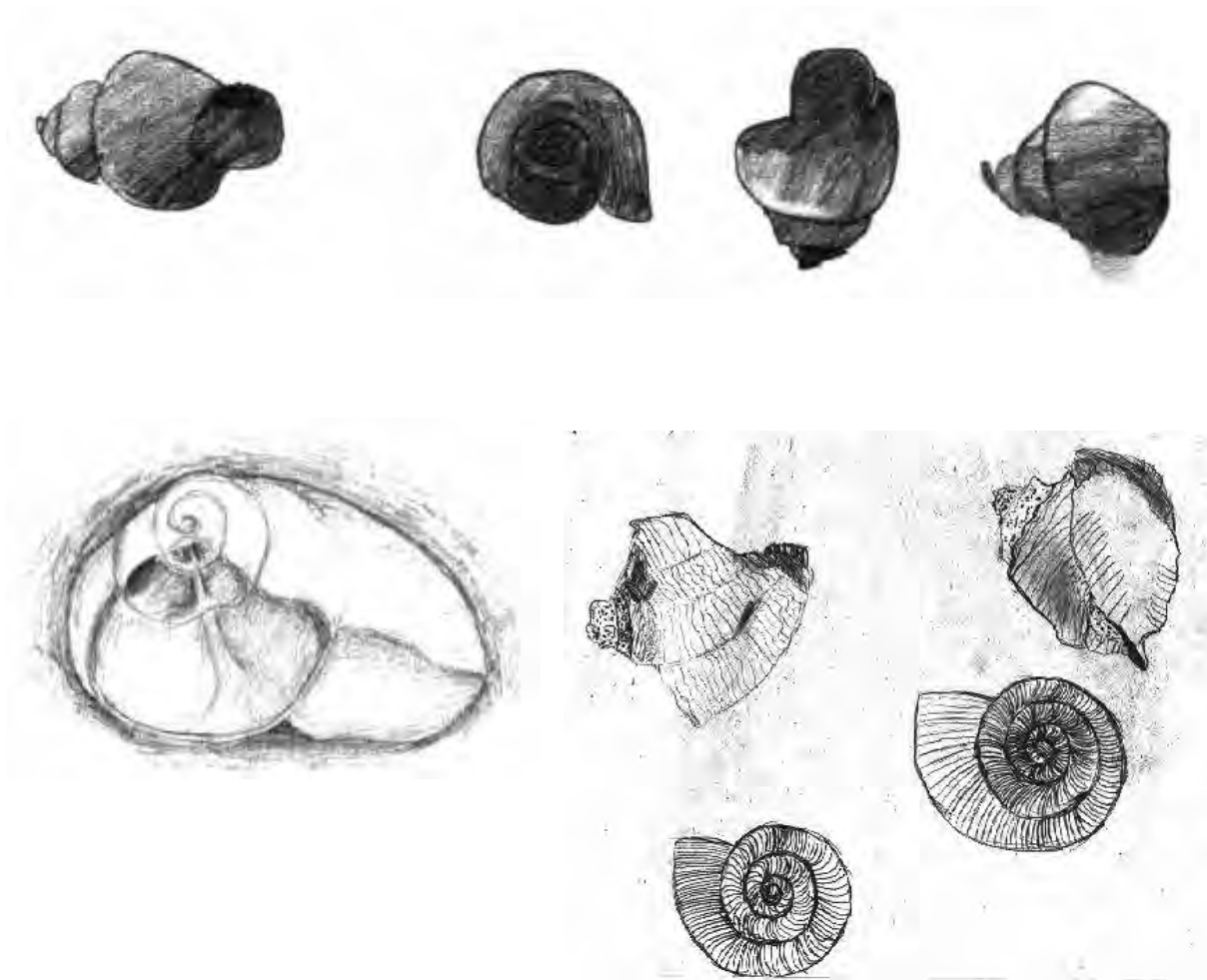
Modell: Fejenként egy nagy éticsiga ház, egyéb csigák, csiszolt, törött csigák.

Várható nehézségek

A nehézkes gyerekeknek nagyon nagy feladatot jelent a belső kép és a látvány közötti eltérés. Nehezen rajzolnak félköröket. Visszaesnek a krumpli körök korszakába.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek

A spirál óra, a csiga feldolgozása, vagy a kagylók rajza következhet, esetleg alternatív feladatok. Pl.: tobozokon, kötélfonaton, napraforgó tányéron, egyéb formákon fedezzük fel a spirált.

KF 89

18. Spirál tanulmányok AF 33

Cél: természet utáni tanulmány. Szabályos formák összefüggéseinek felismertetése.

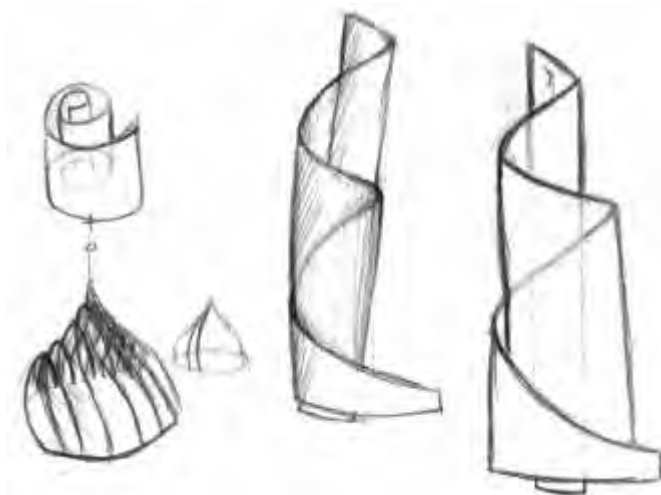
Előkészítés: modellek, falitáblák kikészítése

Jó képességű, jól motivált osztályokban rövid felvezetés után szabad munka. Tetszés szerint választhat mindenki egy testet, termést, saját készítésű agyag plasztikát tanulmányozásra, az ívelt formák köréből. Jó képességű, de kevésbé motivált osztályban először spirál tanulmányok, majd agyagból készített modellek tanulmányrajza.

Gyenge képességű, jól motivált osztályban a spirállal csak később foglalkozunk, most inkább agyag plasztika rajza, egymásra helyezett hengerek, illetve a spirál felé közelítő formák. Gyenge képességű, gyengén motivált osztályban / bár hatodik félév felé ez már elég ritka/, kihagyjuk ezt az órát, helyette AF 36

Az óra leírása

A mai órán ismét nehéz dolgunk lesz! Megint egy tipikus esete annak, hogyan kell harcot vívniuk a belső képben rögzült sablonokkal.

A spirálisan futó szalag élei párhuzamosak, a tudat igyekszik kiterítve érzékelni őket. Hasonló problémával küzdöttünk a papírcsik rajzánál, de ott elég távol volt egymástól a két él. Most, hogy közelebb vannak, nehezebben hisszük el amit látunk.

A következő spiráltípusokkal fogunk találkozni:

Nagy rálátásban

Kisebb rálátás

Szembenézet

Alulnézet

1. változat

Próbáljatok hasonló helyzeteket beállítani a nagy alumínium spirálokon!

2. Változat / részletesebb felvezetés/

Próbáljuk meg először fejben megoldani a feladatot!

Tegyük ki magunk elé a kis modellt, és rajzoljuk meg a forduló éleket.

Kezdjük el keskenyíteni a lapot. Rajzoljunk egyre keskenyebb szalagot, míg el nem jutunk a vékony szalagig.

Tegyük magunk elé az üveget, amire felragasztottuk a papírspirált.

Rajzoljunk meg róla egyetlen fordulót!

Most a másik oldalról rajzoljunk egy fordulót!

Rajzoljunk meg az egész üveget! Pontos

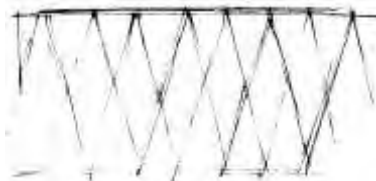
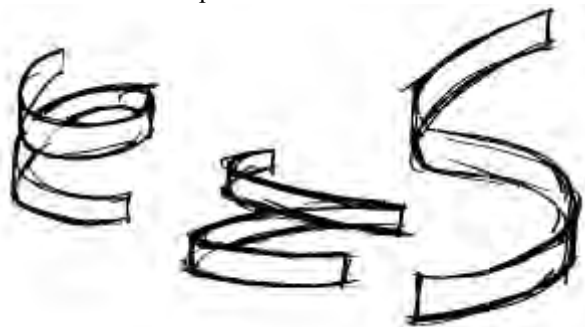
tömegvázlatot kell készítsünk, másképp nem tudjuk megoldani a feladatot. A rajzolás menete:

3. változat / Agyagmintázás/

Készítsünk agyagból egy modellt! Nem kell túl gondosan begyúrni, mert nem égetjük ki! A spirált több változatban mintázhatjuk meg, de mindenképp erős, karakteres legyen. Gondosan alakítsuk ki mintázófákkal a függőleges-vízszintes síkokat. Először készítsünk tömegvázlatot, pontosítsuk, majd dolgozzuk ki a rajzot!

Több nézőpontból is megrajzolhatjuk.

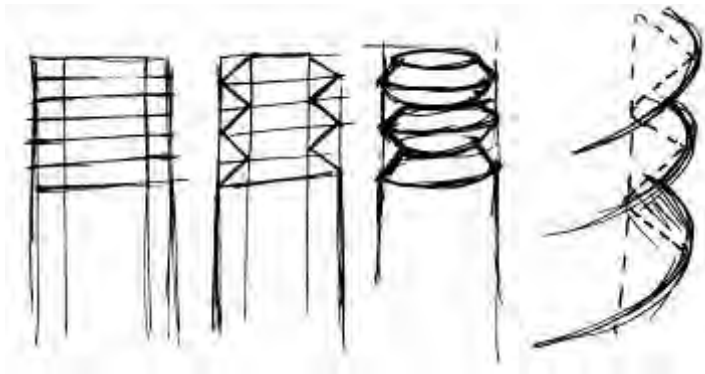
Az esztétizálásakor keletkező fémspirálok rajzolása még nehezebb, mert kisebb a modell, sűrűbben állnak a menetek.

Jelöljük a spirálok szélességét, lefutásuk irányát, és a köztük lévő negatív foltokat.

Vezessük végig a spirálok oldalvonalait! Erősítsük ki a látható vonalakat! Végül jelezzük a tónusokat!

Választhatunk egyéb, spirál alakú modelleket is.

Legkézenfekvőbb a csavarmentet. Jól ki kell nagyítsuk a formát. Először meg kell rajzoljuk a menetek külső-belső palástját, meg kell állapítsuk az ellipszisek öblösségét, csak ezután kezdhjük el a meneteket rajzolni.

A toboz rajzolásakor a tömegvázlatra tegyük fel a pikkelylevelek elrendeződését jelző, egymással szembe forduló kettős spirált. Erre helyezhetjük fel egyenként a

pikkelyleveleket.

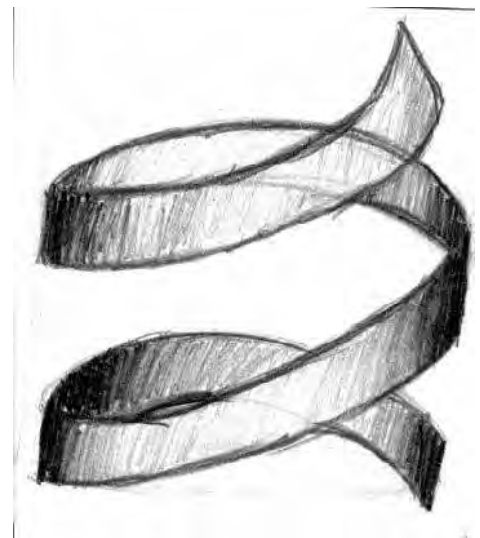
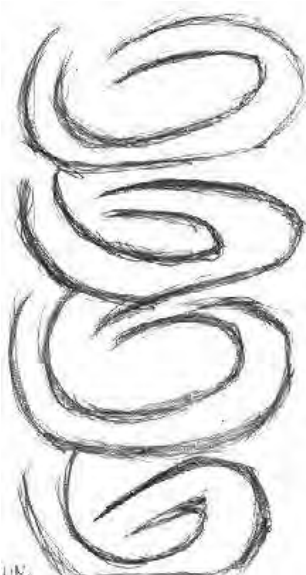
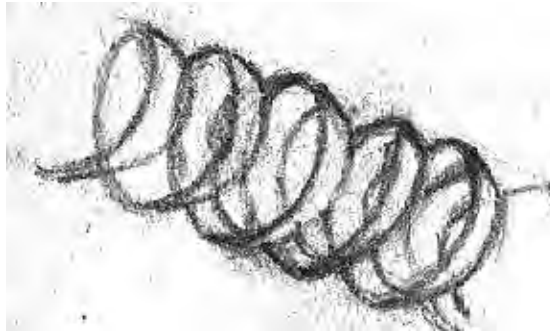
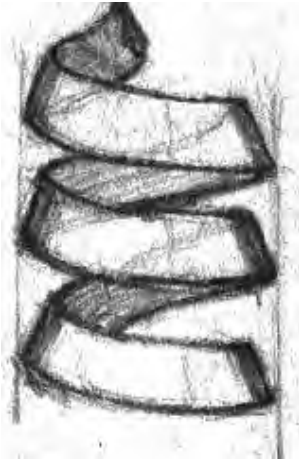
Technikák: Ceruza

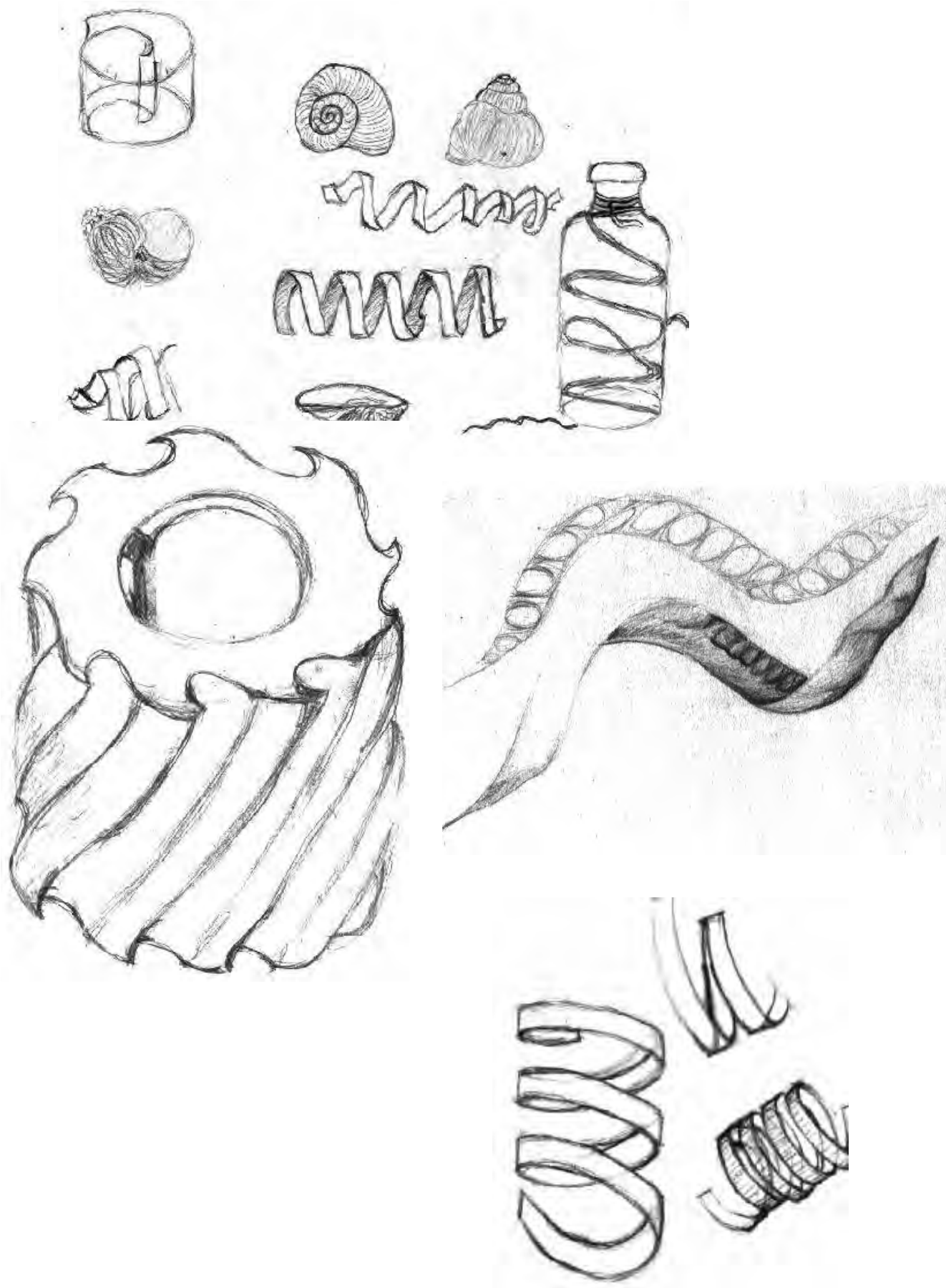
Szemléltetés: Modell: Csiga, kagyló, egyéb tengeri állatok gyűjtemény. Fémspirálok, faforgácsok, daráló, stb.

Várható nehézségek

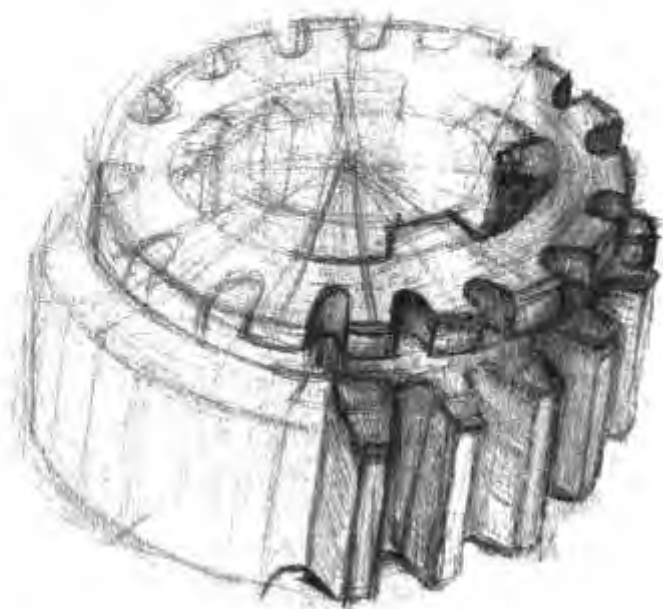
Igen nehéz óra. A jó rajzolóknak messze szakadnak a gyengébbektől.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek
KF 90 91 92 93

Kagylók rajza AF 34

Cél: Természet utáni tanulmány. Enyhén domborodó formák rajza.

Általában nem önálló óra, inkább az előző óra második részén kerül elő, a legjobb rajzolóknak választható feladatként. Önálló óraként inkább csak a rávezetés részletesebb volta miatt tárgyaljuk.

Előkészítés: Modellek kikészítése.

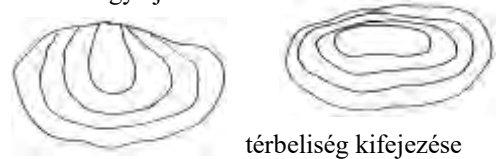
Az óra leírása

Akkor szoktam külön óraként megtartani, ha mélyebben szeretném venni a térábrázolás problémáit.

A lapos kagylók rajzolása látszólag nagyon egyszerű. Valójában a komoly nehézségeket jelent.

Nagyon pontosan kell kövessük vonalainkkal a test felszínét. Nagyon finom elhajlásokat kell tudjunk megrajzolni az egyenes vonaltól.

Készítsetek néhány tanulmányrajzot a kagyló különböző helyzetéről!

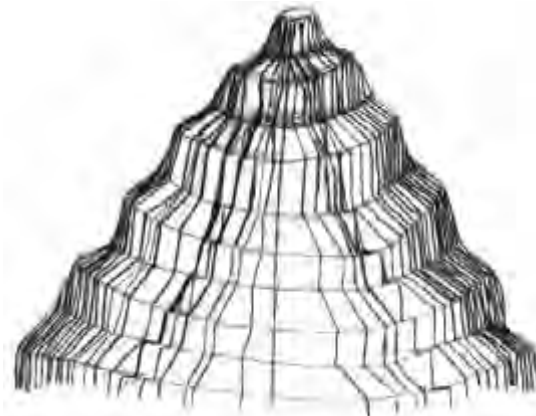
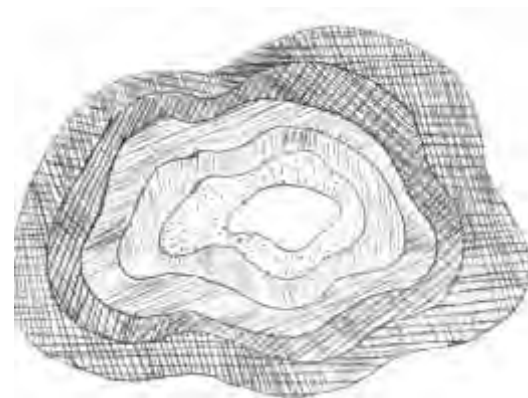

térbeliség kifejezése

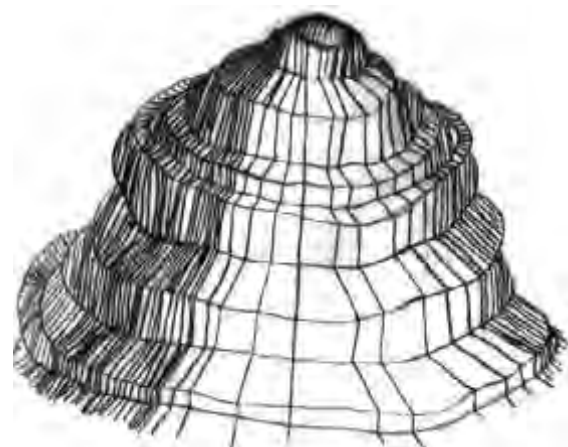
Aki tisztába jött a dologgal:
"Hegy tervezése"

Megpróbálkozhat egy hegy különböző nézeteinek megrajolásával. Dolgozhat teljesen fejből, de készíthet munkájához modellt gyurmából, agyagból vagy krumpliból.

Akit

ilyen mélységig nem érdekel a térábrázolás, rajzolhat egyéb tengeri állatokat /Rákok, tengeri csillag, stb./, vagy előveheti az ötödikben megrajzolt terméseket, kipróbálhatja, mennyivel megy már jobban a pontos térbeliség ábrázolása.

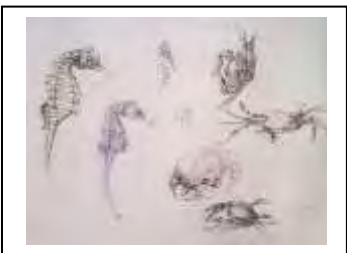

Előtte megnézhetünk néhány képet Kőnig Frigyes Orbis Pictusából.

Kőnig Frigyes: Orbis Pictus.

Példa a szintvonalas kép térbelivé építéséhez.

Technikák: Ceruza

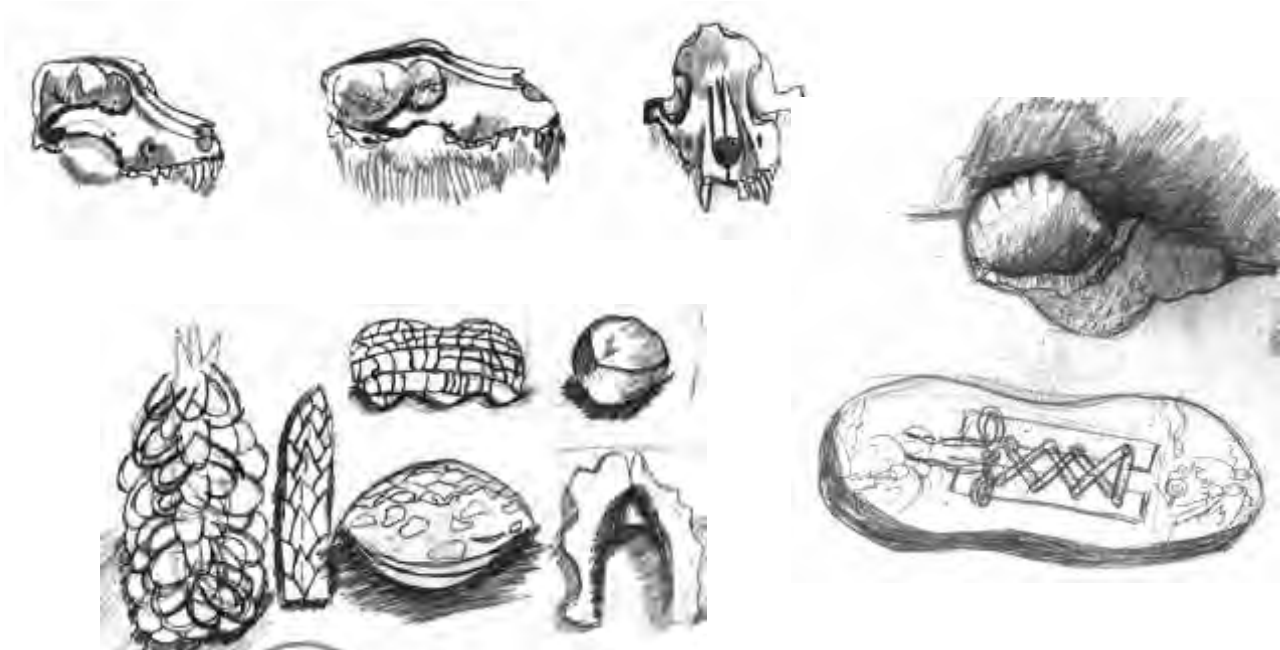
Szemléltetés: Kagylók, tengeri állatok héjai, házai.

Várható nehézségek

Nem különösebben problémás óra, hisz aki nem érdeklődik a térábrázolás iránt, menekülőutat kap a sokféle héj rajzolgatásával. Esetleg előre vehetjük a csiga feldolgozása óra feladatait is.

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek

Ha nagy a térbeli ábrázolás igénye, tarthatunk egy "tértervező" órát, másképp feltétlenül fel kell dolgozzuk a csigák, spirálok rajzait egy mozgástanulmány, vagy egy illusztrációs órán. Ha csak az osztály egy része szerette meg az imitatív térábrázolást, a következő órát a feldolgozó óra egyik választható feladatként adhatjuk.

Térbeli formák tervezése AF 35.

Cél: szerkesztőrajz

Első mélyebb találkozásunk a viszonylag korrektt térbeli szerkesztéssel. Mivel perspektívával általában még csak az ellipszis középpontjának elhelyezésekor foglalkoztunk, néhány helyen nem szerkesztünk, hanem "Csak érzésből" rajzolunk. Ha néha kivételesen jó képességű (vagy matematika tagozatos) gyerekekkel már vettük a perspektíva alapjait, rajzoltunk szögletes testeket, akkor itt is tovább lehet lépni.

Előkészítés: Diasor, modell, papír, agyag kihelyezése, a tervezett változatnak megfelelően.

Az óra leírása

Eddigi tapasztalataink alapján egyéb térbeli idomokat is tervezhetünk. Először ismerkedjünk meg néhány alapforma szerkesztésével. Utána mindenki önállóan dolgozhat. Két módon rajzolhatunk. Modell nélkül, okoskodva, tervezve, vagy előbb elkészítve a modellt, és látvány után ellenőrizve szerkesztésünket. Az elvont gondolkodást kedvelők az előbbit szokták választani, a látvány után szívesen rajzolók, vagy a bátortalanabbak az utóbbit. A feladat igen nehéznek bizonyulhat néhány gyereknek, ha valaki belezavarodik egy formába, dolgozzon tovább a képen csak úgy "érzésből". Felejtse el az eredeti feladatot, gazdagítsa a képet szereplőkkel, árnyékokkal, stb.

A modell nehézsége is változó lehet.

Torony építése egymásba állított papírhengerekből.

Készítsünk néhány papírhengert. A magasabbak mindig egyre keskenyebbek legyenek!

Néhány egymásba állított hengerből kiformálhatunk egy tornyot. / A külső henger tetejét rávetítjük a belső hengerre.

Spirál hajtása háromszög alakú papírból.

Egy háromszög alakú papírból spirált formálhatunk.

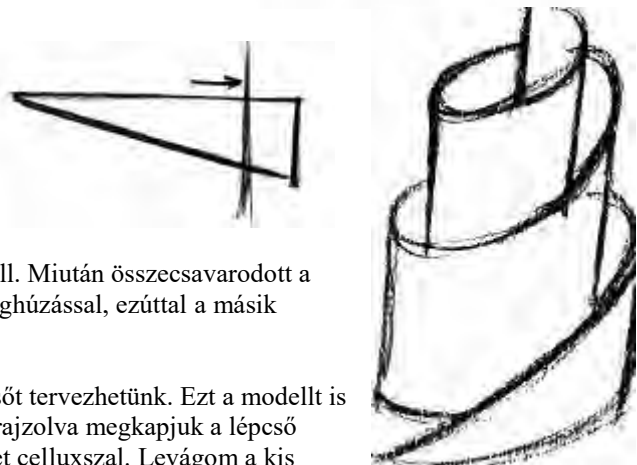
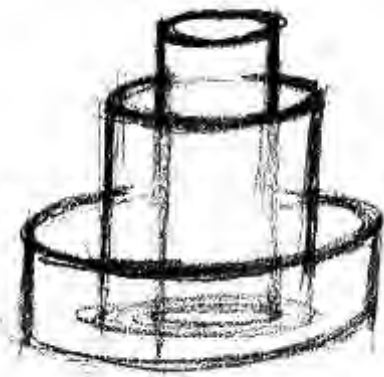
A lapot a pad élén meghúzza gömbölyítjük.

Vigyázzunk, hogy húzás közben a lapot

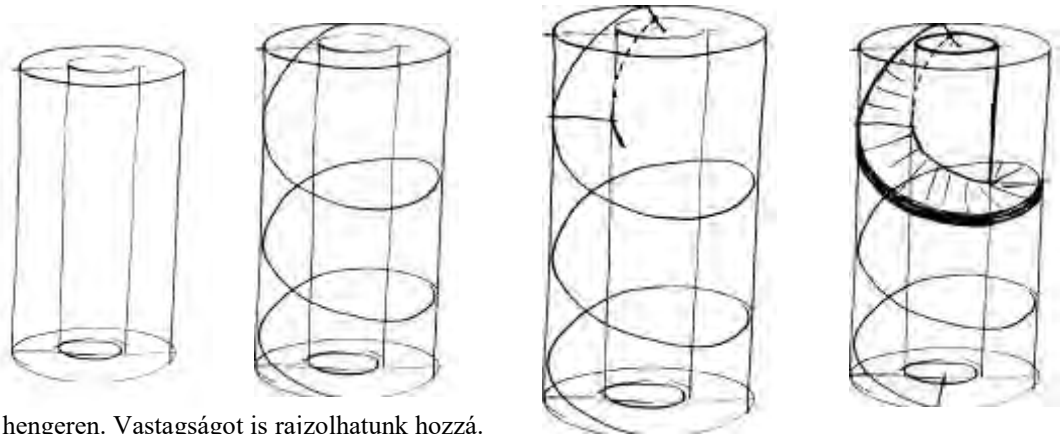
egyenesen tartjuk, másképp nem lesz egyenes a modell. Miután összecsavarodott a lap, az alját kissé visszasimítjuk, egy újabb, enyhe meghúzással, ezúttal a másik irányba.

Csigalépcső

Ha egy hengert körbeveszünk egy spirállal, csigalépcsőt tervezhetünk. Ezt a modellt is elkészíthetjük papírból. / Egy kis karika sablont körberajzolva megkapjuk a lépcső meneteit. Vágjuk ki, majd ragasszuk össze az elemeket cellulxszal. Levágom a kis cellulx darabot, félig aláfektetem, rányomom a papírt, ráteszem a másik karikát, rányomom, majd felemelve a felső részt, visszahajtom a cellulx kilógó részét is. Hajtsunk egy tengelyt, legyen picit keskenyebb a szalag közepénél! Ragasszuk rá a szalagot! /

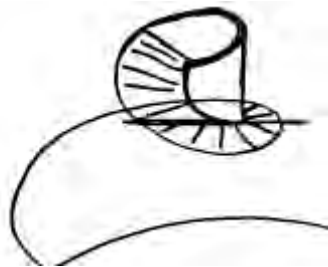
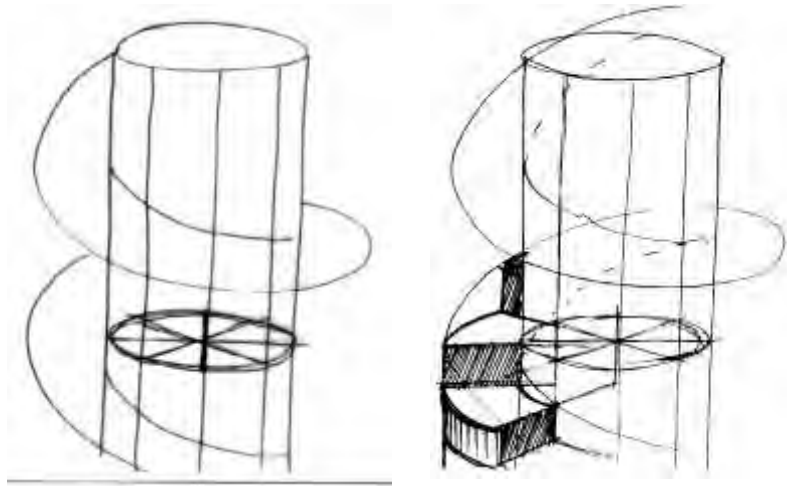
Legegyszerűbb a csigavonal. Rajzoljunk két egymásba álló hengert! Tegyük rá egy spirálvonalat a külsőre. A spirál "csúcsánál" húzzunk egy vízszintes, ott fogja elfordulni a belső spirál is a belső hengeren. Vastagságot is rajzolhatunk hozzá.

A legjobb képességű gyerekek csigalépcsővé alakíthatják, ha kiszékesztik a belső ellipszis sugarait, illetve az ezekre húzható alkotókat.

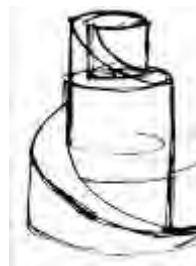
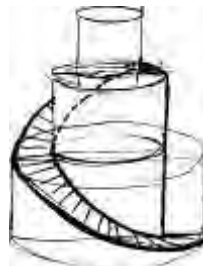
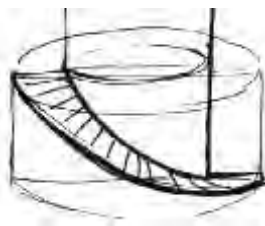
Ehhez is készíthetünk modellt, az előbbiek mintájára, de most vágjuk szét lapokra a spirált, egy kis ragasztási felületet hagyva. Hogy szabályosan helyezhessük el a lépcsőket, számoljuk ki a henger kerületét! $K = 2r\pi$ Ezt elosztva négyvel vagy nyolccal, megkapjuk a függőleges osztásokat.

Jelöljük ki a hengeren a függőleges osztásokat, hagyjunk helyet a ragasztásnak is, majd az átlóval jelöljük ki a lépcső emelkedését. Most már csak össze kell ragasztani a modellt. A gépirólapból körmünkkel ki tudjuk alakítani a kis lépcsőfokok ragasztási ívét is. Szerpentin rajz

Rajzoljunk egy szélesedő spirált, majd a tetejétől kiindulva húzzunk egy függőleges alkotót a spirál elfordulási pontjától húzott vízszintesig. Így szerkesztgetjük tovább lefelé a szerpentin. Az út alsó végének kiszékesztéséhez meg kell rajzolnunk a belső hengert, és általában igazítanunk kell a spirálon.

Másféleképpen is szerkeszthetünk szerpentin. Rajzoljunk egymáson álló hengereket. (A rátett henger kissé hátrébb tolódik.) Az első fordulóg egyszerű a dolog, innen azonban vagy ferde hengerfalat kell rajzoljunk, vagy kijebb kell hozzuk a rátett henger egyik oldalát.

Ha megrajzoljuk a befoglaló formát, vízszintes illetve függőleges irányú hullámokat is tervezhetünk.

Akinek nehézséget okoz a spirál megrajzolása, azokat az ellipsziseket, amikre a spirál "rásimul."

Térbeli formák rajza

Szerkesztési alaptanulmányaink után szabadabban is Segítségképpen megnézhetünk néhány diát.

Technikák: Ceruza

Szemléltetés: Modell, falitáblák, esetleg dia.

Várható nehézségek

húzza meg

tervezhetünk.

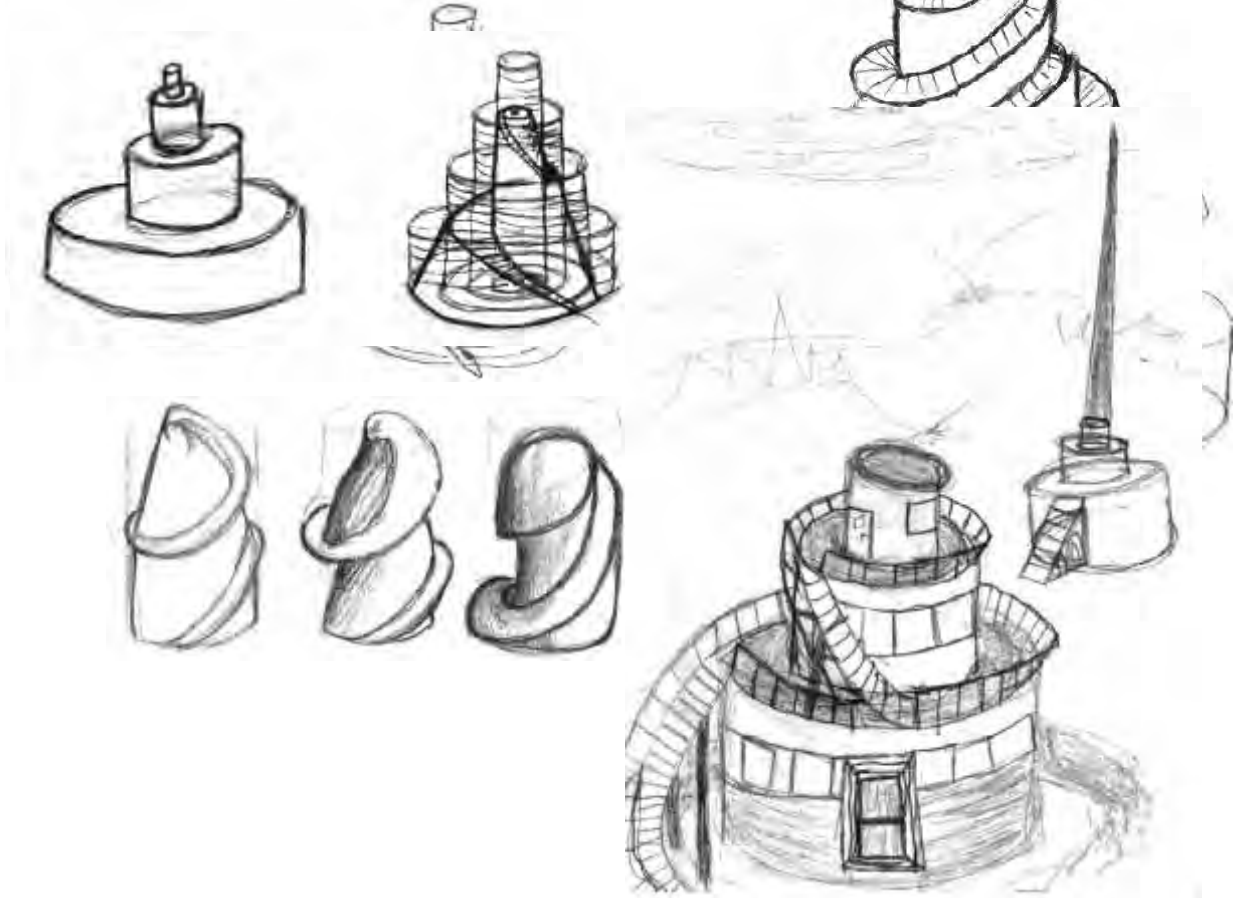

Nagyon nagy a különbség a gyerekek térábrázoló készsége között. A jó térérzékű, vagy rajziskolába járó gyerekek egészen más szinten van, mint a kis bizonytalanok. Nagyon fontos, hogy minden gyereknél a megfelelő ütemben lépjen be a szerkesztgető, okoskodó rajzmód. Aki még nem érett erre, néhány próba után fogjon máshoz.

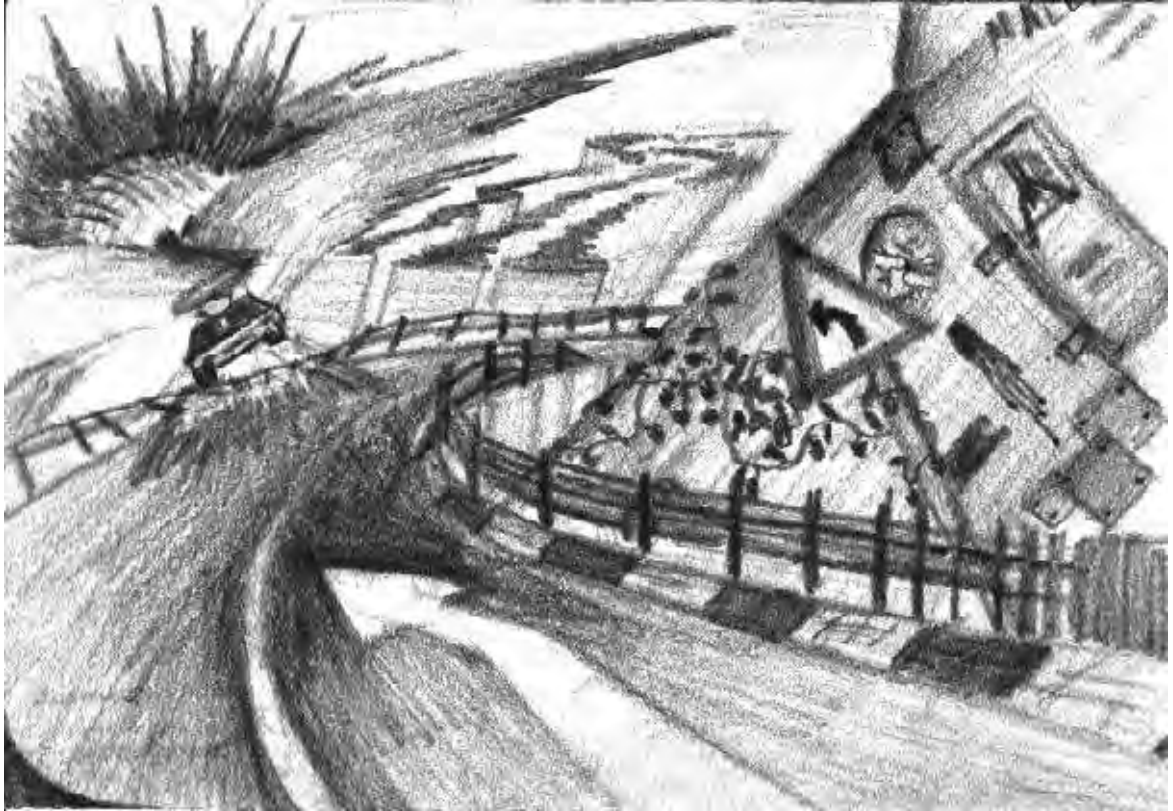
Várható eredmény, néhány elkészült munka

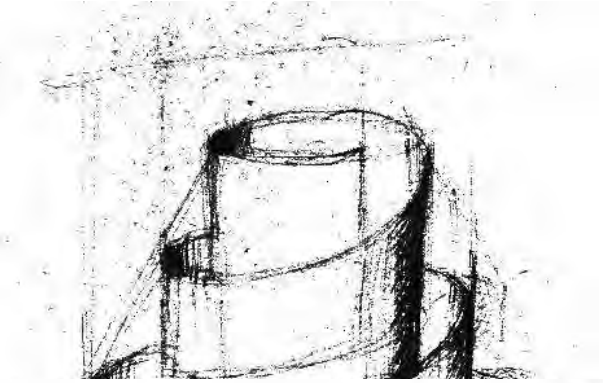
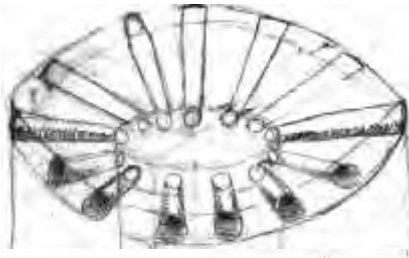
Mivel a feladat bármikor otthagyható, kevés a kimondottan kudarcos munka. Persze korrekt szerkesztőrajzot csak a szakkörösöktől várhatunk.

Tovább lépés: nagy a csábítás, hogy egyre bonyolultabb építményeket tervezzünk, ha lenne időnk, meg is tennénk. Ennek híján viszont inkább építsük fel agyagból, más anyagokból, amit terveztünk, esetleg házzá alakítva, és akkor már tehetünk egy kitérőt a ház feladatsor felé (lásd kiegészítő feladatok: házak), vagy, ha még kevesebb az időnk, jöhet a csigavonal feldolgozása kompozíciós feladatokon.

Fadlan Katalin

Kompozíciók csiga témára AF 36

Cél: Fantáziafejlesztés, kompozíciós készség erősítése, a látvány utáni tanulmányok szigorú légkörének oldása.

Organikus vagy filozófiai indíttatású kollégák akár fél éves munkát is tervezhetnek a spirál témára. Az itt leírt óra voltaképp a Lorca vers illusztrációja, kiegészítve néhány egyéb választható feladattal, ezek a feladatok azonban részletesebben a kiegészítő feladatok között szerepelnek.

Előkészítés: Diasor bekészítése

Az óra leírása

Oldjuk megint egy szabadabb komponáló játékkal szigorú természet utáni tanulmányainkat!

Lorca írt egy nagyon szép verset. A vers megértéséhez tudnunk kell, mit jelent itt a "mappa" kifejezés. / Papír, iratok tartására szolgáló, könyvszerű tok. Itt a tengert tartalmazó tok, ház./ Tudnunk kell, mi történik, ha egy nagy csigahéjat a fülünkhöz tartunk. / Összegyűjti a környezet hangjait, és felerősítve veri vissza a fülünkbe. Mintha a tenger moraja maradt volna benne. (Ha van sok tengeri csigánk, meg is hallgatjuk.)

Federico Garcia Lorca: Tengeri csigahéj

Csigahéjat hoztak énnekem.

A tenger mappája.

Benne énekel.

Habbal telik meg színi a szívem,
árny, s ezüst halak úsznak lelkeimen.

Csigahéjat hoztak énnekem.

A vers feladja a leckét, mert néhány szóval nagyon sok mindent mond. Ez azt jelenti, hogy a kompozíciónk sem lehet terjengős, fecsegős. Ha igazán hűek akarunk maradni hozzá, nem rajzolhatunk hatalmas tenger alatti síkságot, nagy halrajokkal, elsüllyedt hajóval, stb. Csigahéj, lélek, halak.

Persze ha csak ürügynek tekintjük egy jó kis képi fecsegésre, akkor jöhet mindez.

Szabad képalkotás a tenger világa címszóra.

Aki
nem

szeretne illusztrálni az persze szabadon választhat bármilyen témát, ami a tenger világáról

Óvakodj a sablonoktól. Búvár, hajóroncs, stb. Mivel nincs tapasztalati képed, csak akkor szép munkát készíteni, ha nagyon megdolgoztatod a fantáziádat! A képekhez felhasználhatod az ötödikes mesebeli világ képek előtanulmányait is.

szól.
róla
tudsz

A különös tenger alatti világ jó alkalom nagyméretű, közös festmények készítésére. (Lásd Projekt, falfestés.)

Egyéb feldolgozási lehetőségek

Jelek a spirálison.

Márton Barabás: Engelvirbel /Greco kiállítás/ Beszélgetünk kicsit a spirálvonalról. Milyen jeleket rendezhetnénk még csigavonalra? /Részletesebben lásd: Tanmenetbe nem sorolt feladatok./

Ennek egyik alfeladata lehet:

Nonfiguratív kompozíció spirális vonalra. A Figuratív és nonfiguratív kompozíció között persze itt nincs éles határ.

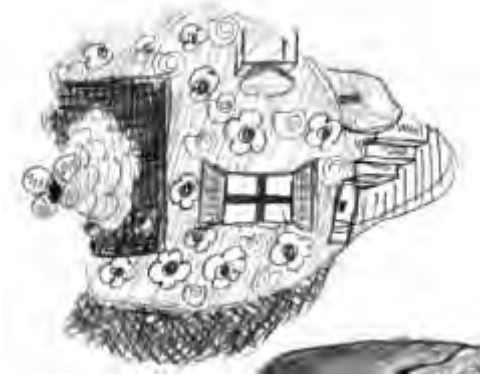

Hajfonattervek

Leonardo: Hajfonatok /tollrajz/ Aki még nem rajzolt hajfonatot, vagy kötélدارabot, először tanulmányrajzzal kezdjen, majd jöhet a szabad tervezés. A különleges frizurákba be lehet építeni tárgyakat, más kiegészítőket is, ha van idő és kedv, akár el is készíthetjük őket fonalból, vagy élőben . (Lásd hátrébb.)

Keressünk témát a csiga címszóra!

Ennek a feladatnak a felvezetésénél bizony törvénysértést követek el, egy gyerek munkájával

szemléltetek.

Spirálszerkesztés térben.

Keresztes-Orosz: Csigalépcső / átrajzolt fotó /

Spirál toronyépület? Szerkesszünk csigavonalra épülő térbeli formákat, épületeket! / Ha korábban nem vettük a térbeli szerkesztőrajzoknál, akkor ezt most alaposabb magyarázattal vezetjük fel a feladatot választó gyerekeket csoportba ültetve./

Technikák: AT, objet.

Szemléltetés: Diasor.

Várható nehézségek

Várható eredmény, néhány elkészült munka

Továbblépési lehetőségek KF 11236 -42

(Vissza a tartalomjegyzékhez: AF)

Cél: Látvány utáni tanulmány.

Előkészítés:

Pedagógiai céljainknak megfelelően többféle változatban tervezhető óra. Indítható egyszerű tárgy tanulmányként, de csoportlélektani fejlesztő munkánknak is fontos állomása lehet a játékkal indított kéz óra. (Lásd dramatikus játékok előkészítő foglalkozásai)

Az óra leírásaJöhet a látvány utáni rajztudás első komoly vizsgálója, a kéz. A kezet mindenki elég gyakran látja ahhoz, hogy észrevegye, ha a rajzon apró kis pontatlanságok vannak.

Kéz körülrajzolása

A gyengébb rajzoló körülrájolhatja tenyerüket, és rávihetik az apróbb részleteket a rajzra.

Igen gyenge térszemléletű gyerekek is képesek jó rajzokat készíteni, tudnak vonalakat kiengedve tónusozni.

Kéz mozdulatai

Jobb rajzolóknak rögtön a térbeli rajzzal kezdhetik.

A tömegvázlat elhelyezése után figyeljék meg az ujjak oldalvonalainak finom eltérését a függőlegestől! A harmadik rajz már zártabb helyzetű kezet ábrázoljon, mert egyébként nehéz elkerülni a görcsös, az ujjakat rögtön mozdulatukban ábrázolni igyekvő rajzmódot.

"Bal kezeteget tegyétek ki magatok elé. / Balkezesek a jobbjukat A rajzlapot leragasztjuk, lerajzszögezzük, vagy a modell kezünkkel szorítjuk le./

Először rajzoljunk nagyon halvány tömegvázlatot, majd bontsuk részekre.

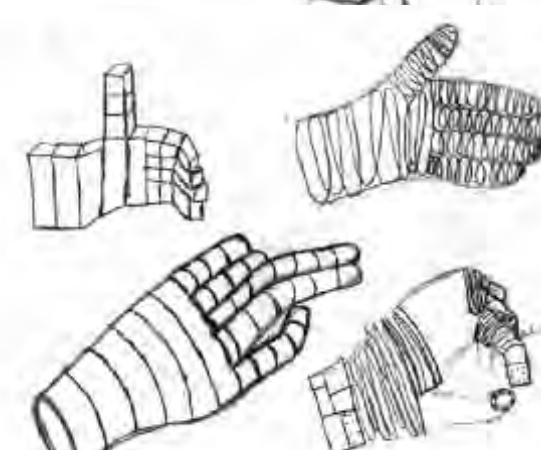
Tüntessük fel a kéz és a nagyujj közötti negatív foltot. A kilátszó ujjakat. Finomítsuk a nagyujj karakterét. Fejezzük be a vonalvázlatot. A kézfej által eltakart ujjakat is vázoljuk be halványan.

Vigyázzatok, az eszünk tudja, hogy az ujjaink külön dolgok, ezért igyekezzik arra kényszeríteni a kezünket, hogy külön külön rajzolgassuk őket!"

először

egészen ha már finoman

Fonallal betekert kéz.

Segíti a térbeliség tisztázását, a fonalat tekerünk a kezünkre.

38. Ábra Doboz, cső, drót kezek

Jobban kitapasztalhatjuk a formát, ha egy halvány vázlatot átalakítunk "cső, doboz vagy drót" kézzé. Ezt bizonytalanabb osztályokban esetleg még a látvány utáni rajz előtt készíthetjük.

Ujjlenyomat

Megrajzolhatjuk az ujj mintázatát is.

Röntgenfelvétel rajza

A röntgenfelvételek általában kiterített kezeket ábrázolnak. Próbáljuk meg valamelyik korábbi mozdulatot újra rajzolni, röntgenszerűen.

Tónusos kézrajz

Ha már "összeáll" a kéz, rajzoljunk egy tónusos kezet. Nehéz feladat, mert a kézen a tónuskülönbségek igen kicsik.

Technikák: AT

Szemléltetés: Táblai rajz.

Várható nehézségek

Igen nehéz óra. Ha a korábbiakban volt néhány gyerekünk, aki mindig ellazította a látvány utáni tanulmányokat, itt most reménytelen a helyzetük, csak kiterített tenyereket tudnak rajzolgatni. Ugyanakkor mindig van néhány gyerek, aki most érik be látványosan.

Várható eredmény

Attila nagy harca. Az első két rajz egészen kétségbeejtő térszemléletről tanúskodik. A harmadikban már alakul valami, a negyedik már életkorának alsó szintjén van. A feldolgozásban pedig már ő is sikeres. Attila egyébként szívesen rajzolt, bár rajzai többsége nehezen tűrné a nyomdafestéket, csak a látvánnyal boldogult nehezen.

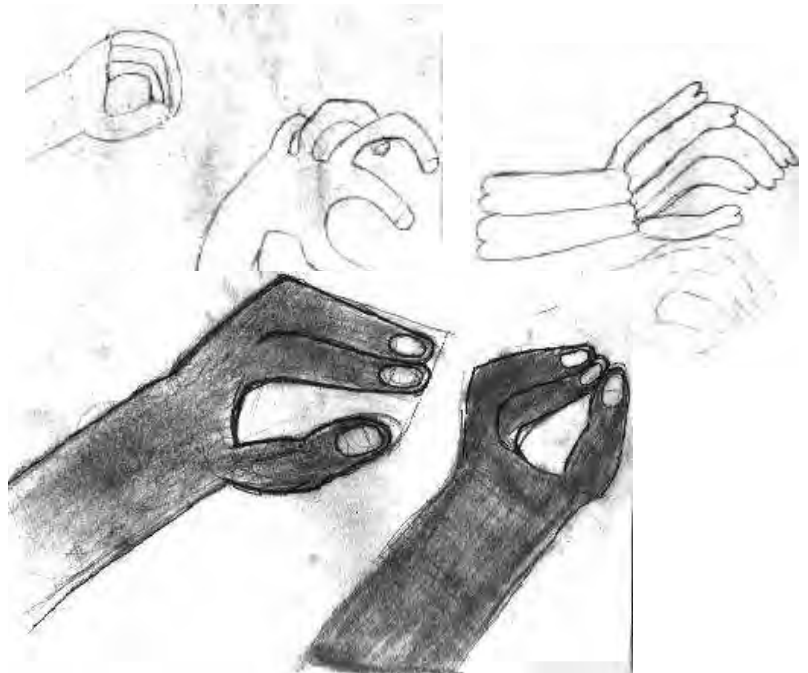

Láb tanulmányok

Ha az óra hangulata elbírja, láb tanulmányok is jöhetnek. (Elég intim dolog. Nem minden osztályban kockáztathatjuk meg, hogy a gyerekek kilépjenek a cipőjükből.)

Mozdulatok

Az első rajzok elkészülte után egyéb választható feladatok következnek.

Rapp György 6.0 mT

Továbblépési lehetőségek

Folytathatjuk látvány után, elmélyültebb tanulmányokkal. Agyagkezet mintázhatunk, majd megrajzoljuk. Mozdulatok mintázása után mozdulatvázlatok jöhetnek. stb. A látvány utáni tanulmányok végén azonban ne hagyjuk ki a kezek feldolgozása óráát!

A kezek feldolgozása AF 43.

Cél: Fantáziafejlesztés

Előkészítés:

Az óra leírása

Év vége felé járunk, nincs szükség hosszadalmas bevezetésre. Ugyanakkor a cselekvő kéz egymás kezének megérintése olyan nevelési lehetőségeket rejt, amit kár lenne kihagyni. Itt mindenképp ajánlott a játékos felvezetés, ha az osztály társas kultúrája ezt lehetővé teszi.

A változat Dramatikus előkészítés /lásd KF 104 /

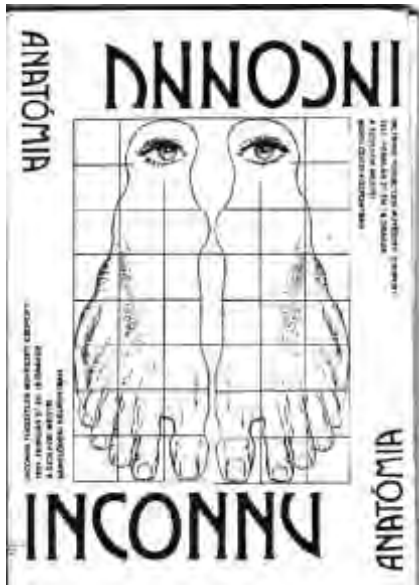

B. változat - szabad feldolgozás

A kéz szabad feldolgozása következik a drapéria feldolgozáshoz hasonlóan.

Nehezebben mozduló osztályban diasorral szemléltethetünk.

Egyéb diák:

39. ábra Orosz István

40. ábra Schéner Mihály

Günter Kretzschmar: Robert Foto 69/10

41. ábra Cornelis Escher: Egymást alkotó kezek

Hartvig: Lányportré Foto, 67/5

Zinner Erzsébet Foto66/4

Radiszlav Parusev: J Kuzmanova színésznő Foto66/2

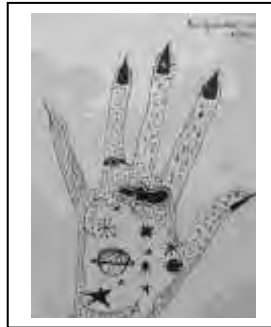
Látvány utáni rajzok

Aki látvány után szeretne dolgozni, szokatlan helyzetben lévő kezeket illetve kézbe fogott tárgyakat rajzolhat. A látvány utáni rajz mögé más hátteret is lehet rajzolni.

Átalakítás Kezünk

körvonalrajzát - vagy valamelyik mozdulatrajzot - átalakíthatjuk egy mesebeli lény kezévé, különös gépkézzé, vagy bármi mássá, ami eszünkbe jut.

Történet a kezekkel

Rajzolhatunk egy történetet néhány képkockában, vagy egyetlen képbe sűrítve.

-
-
-

Ez elment vadászni

Megrajzolhatjuk kezünk árnyképéből kiindulva a kis versikét. (Ez elment vadászni, ez meglátta, ez meglőtte, ez hazavitte, ez az icuri - picuri kis huncut mind megette.) Ez a fantáziátlanabbak mentőfeladata lehet.

Kompozíció egymásra rajzolt kezekből

Szintén mentőfeladat.

Fotó a kézről, kezekről.

A fotók készülhetnek az osztályban, a rajzórán, óra alatt valahol másutt, délután az iskolában, illetve otthon.

(Fotogrammal is játszhatunk. Világítva, vagy tenyérlenyomattal. Másik egyszerű technikai játék a papírmetszet.)

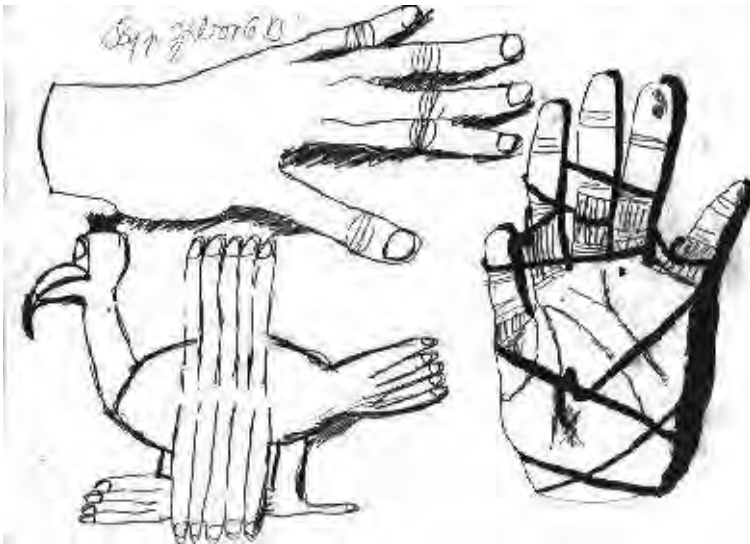

Kassák Lajos: Kezek

Illusztráljuk a verset az üveg feladatsort záró komponáló játék mintájára.

Rajzfilm színespapírból kivágott kezek témájára. ...KIEGVHATOD\Kieg6298.doc - rajzfilm
Árnyékrajz átalakítása.

Hasonló a körvonalrajz, mozdulatrajz feladathoz, de itt bevezetésképp eljárszunk a kezünkkel néhány árnyjátékot, így a megoldások inkább realiztikusan figuratívak lesznek.

Szabad feldolgozás

Technikák: Szabadon

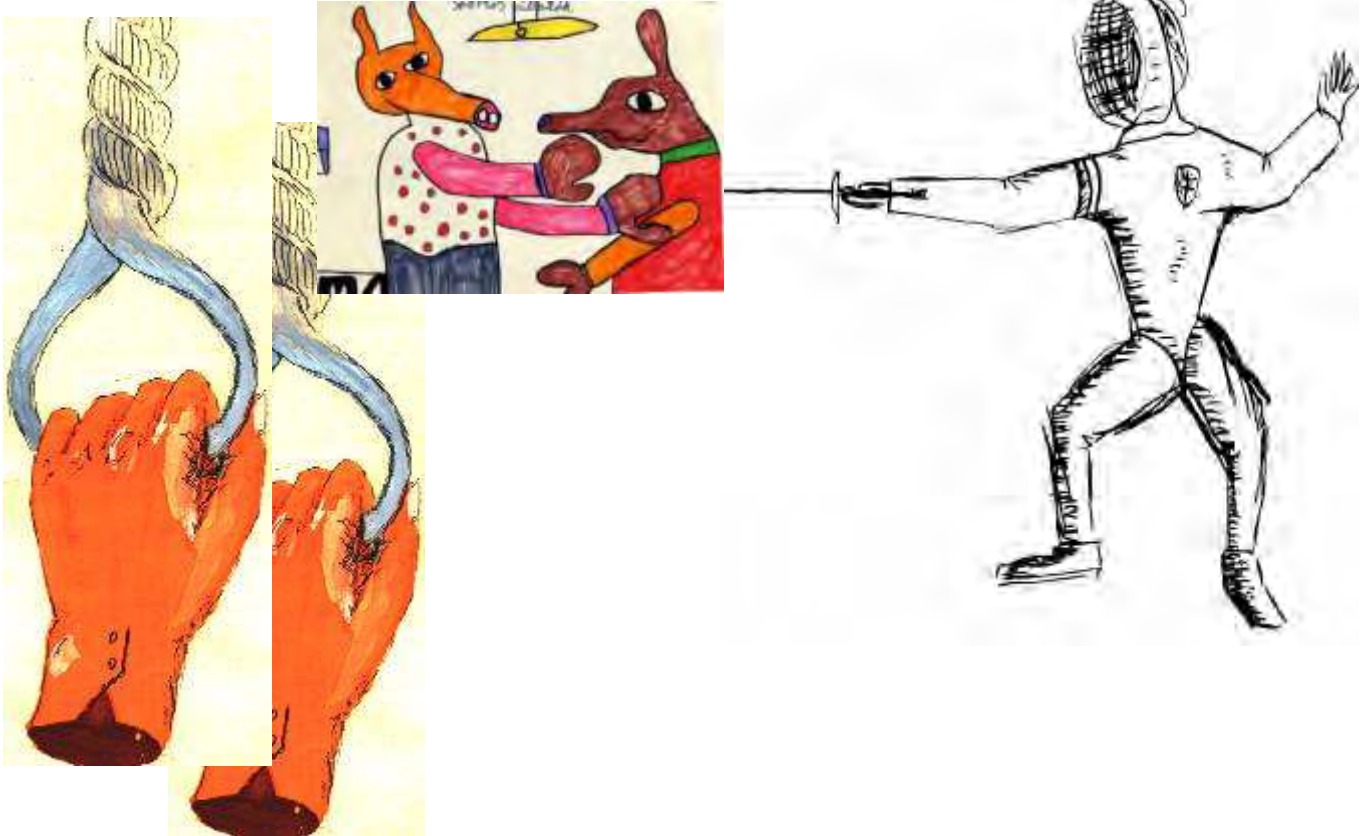
választott.

Szemléltetés: Diasor.

Várható nehézségek

Ha az összes választható feladatot bevisszük, némi tanácstalankodás után általában elkezdődik a munka. Egérutat az árnyékrajz átalakítása, illetve az egymásra rajzolt kezek kiszínezése jelent.

Nagyon nehezen megy a gyerekeknek a kéz kiemelése. Segíthetünk, ha megszabjuk: a kezeknek legalább a kép 1/9 részét kell elfoglalniuk.

Továbblépési lehetőségek: év vége felé járunk, jöhet esetleg egy táj tanulmányosorozat, egy hagyományosabb műtermi sorozat (König feladatokKönig) vagy kesztyű, cipő tervek, a tárgyak elkészítésével.

Jellemző tévesztés. A kezek túl kicsik.